

Skolelevers drogvanor 2004

*Thomas Hvitfeldt
Linnea Rask
Barbro Andersson
Björn Hibell*

Rapport nr 84
Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning
2004

Innehåll

Sammanfattning.....	13
Inledning.....	16
Undersökningen och rapporten	17
Metodproblem	22
Årskurs 9	28
Alkohol.....	28
Tobak.....	50
Narkotika	55
Sniffning.....	61
Sömnmedel och lugnande medel.....	62
Läkemedel tillsammans med alkohol	63
Dopning	64
Anskaffningen av alkoholdrycker	64
ANT-undervisningen i skolan	66
Elevernas sociala situation i skolan.....	68
Spel.....	68
Samband mellan konsumtion av olika medel och vissa andra variabler	69
Regionala skillnader	76
Avslutande kommentarer.....	79
Gemensam utvecklingstrend för alkoholkonsumtion, narkotika och sniffning	83
Samband mellan olika konsumtionsvanor och vissa beteenden.....	84
ANT-undervisning.....	84
Till sist.....	85
Referenser.....	86
Tabeller.....	87
Bilaga: Formulär.....	176

Diagram

1. Andelen alkoholkonsumenter i årskurs 9 efter kön. 1971–2004.....	30
2. Konsumtion av folköl (2,8–3,5 %). Procent av pojkar och flickor i årskurs 9, 1977–2004.	33
3. Konsumtion av starköl. Procent av pojkar och flickor i årskurs 9. 1971–2004.....	36
4. Konsumtion av vin. Procent av pojkar och flickor i årskurs 9 1977–2004.....	37
5. Konsumtion av sprit. Procent pojkar och flickor i årskurs 9 1977–2004.....	38
6. Andelen elever i årskurs 9 som druckit hemtillverkad sprit ("hembränt") respektive smuggelsprit under de senaste 12 månaderna, efter kön. 1991–2004.....	40
7. Den beräknade genomsnittliga årskonsumtionen mätt i dl ren alkohol (100 %) i årskurs 9 efter kön. 1977–2004.....	43
8. Den beräknade genomsnittliga årskonsumtionen av folköl, starköl, vin, sprit och blanddrycker mätt i dl ren alkohol (100 %) i årskurs 9 efter kön. 1989–2004.	45
9. Andelen elever som intensivkonsumerar någon gång i månaden eller oftare i årskurs 9 efter kön. 1972–2004.	47
10. Andelen som varit berusade vid 13 år efter konsumtionskategori och kön. Årskurs 9. 2004.	49
11. Andelen rökare och andelen dagligrökare i årskurs 9 efter kön. 1971–2004.....	51
12. Andelen tobakskonsumenter i årskurs 9 efter kön. 2004	54
13. Andelen elever som någon gång använt narkotika samt andelen elever som använt narkotika senaste månaden efter kön. 1971–2004.....	56
14. Andelen elever i årskurs 9 bland dem som aldrig använt narkotika som "haft möjlighet" att pröva, "vet någon som kan sälja narkotika" samt "haft lust" att pröva. 1971–1982 och 1986–2004.	60

15. Erfarenhet av sniffning bland elever i årskurs 9 efter kön. 1971–2004.....	61
16. Sambandet mellan narkotikaerfarenhet och vissa andra variabler. Årskurs 9. 2004.....	71
17. Sambandet mellan alkoholkonsumtionsindex och vissa andra variabler. Årskurs 9. 2004.....	72
18. Genomsnittskonsumtion i dl 100 % alkohol i olika regioner i Sverige. Årskurs 9. Medeltal för perioden 2002–2004.	77
19. Andelen elever som känner sig berusade varje gång de dricker alkohol, använt narkotika samt andelen som sniffat. 1971–2004.	83

Tabeller

1.	Antalet bearbetade formulär och bortfallet i procent. 1971–2004.	87
2.	Svarsfördelningen för några variabler i den s k Stockholmsundersökningen 1993. Andelen som uppgett respektive svarsalternativ vid den ordinarie datainsamlingen, i bortfallsundersökningen samt totalt (inkl bortfallet), efter kön.....	88
3.	Andelen konsumenter och icke-konsumenter av alkohol samt andelen som druckit öl, alkoholisk, stark cider, vin eller sprit under vårterminen. Procentuell fördelning efter kön. Årskurs 9. 1971–2004.....	89
4a.	Andelen konsumenter och icke-konsumenter av mellanöl, folköl, starköl, blanddrycker, vin och sprit. Procentuell fördelning bland pojkar i årskurs 9. 1971–1982 och 1986–2004	90
4b.	Andelen konsumenter och icke-konsumenter av mellanöl, folköl, starköl, blanddrycker, vin och sprit. Procentuell fördelning bland flickor i årskurs 9. 1971–1982 och 1986–2004	91
5.	Översikt av olika kombinationer med avseende på typ av dryck. Årskurs 9. Procentuell fördelning efter kön. 1991–2004	92
6.	”Har du någon gång under vårterminen druckit öl, alkoholisk, stark cider, vin eller sprit?” Årskurs 9. Procentuell fördelning efter kön. 1983–2004.....	93
7.	”Har du druckit öl, alkoholisk, stark cider, vin eller sprit den senaste veckan (d v s 7 dagar tillbaka från och med igår)? Räkna inte med lättöl.” Årskurs 9. Procentuell fördelning efter kön. 1983–2004.....	94
8a.	Frekvensen konsumtionstillfällen och uppgiven kvantitet per dryckestillfälle för mellanöl och folköl. Procentuell fördelning bland pojkar i årskurs 9. 1971–2004.....	95
8b.	Frekvensen konsumtionstillfällen och uppgiven kvantitet per dryckestillfälle för mellanöl och folköl. Procentuell fördelning bland flickor i årskurs 9. 1971–2004.	96
9.	Frekvensen konsumtionstillfällen och uppgiven kvantitet per dryckestillfälle för starköl. Årskurs 9. Procentuell fördelning efter kön. 1977–1983 och 1986–2004.....	97

10. Frekvensen konsumtionstillfällen och uppgiven kvantitet per dryckestillfälle för vin. Årskurs 9. Procentuell fördelning efter kön. 1971–1983 och 1986–2004.....	98
11. ”Har du någon gång under de senaste 12 månaderna druckit hemtillverkat vin?” Årskurs 9. Procentuell fördelning efter kön. 1991–2004.....	99
12. Frekvensen konsumtionstillfällen och uppgiven kvantitet per dryckestillfälle för sprit. Årskurs 9. Procentuell fördelning efter kön. 1971–1983 och 1986–2004.....	100
13. ”Har du någon gång under de senaste 12 månaderna druckit hemtillverkad sprit (s k hembränt)?” Årskurs 9. Procentuell fördelning efter kön. 1991–2004.....	101
14. ”Har du någon gång under de senaste 12 månaderna druckit s k smuggelsprit?” Årskurs 9. Procentuell fördelning efter kön. 1997–2004.....	102
15. Frekvensen konsumtionstillfällen och uppgiven kvantitet per dryckestillfälle för blanddrycker (bl a stark cider och s k alkoholisk). Årskurs 9. Procentuell fördelning efter kön. 1998–2004.....	103
16a. Konsumtionsindex för total årlig alkoholkonsumtion. Årskurs 9. Procentuell fördelning bland pojkar. 1974–1982 och 1986–2004.....	104
16b. Konsumtionsindex för total årlig alkoholkonsumtion. Årskurs 9. Procentuell fördelning bland flickor. 1974–1982 och 1986–2004.....	105
17. Den beräknade genomsnittliga totala årskonsumtionen mätt i dl alkohol 100 % samt olika dryckers andel av totala alkoholkonsumtionen bland elever i årskurs 9 efter kön. 1989–2004.....	106
18a. ”Hur ofta händer det att du känner dig berusad när du dricker alkohol?” Årskurs 9. Procentuell fördelning bland pojkar. 1972–2003.....	107
18b. ”Hur ofta händer det att du känner dig berusad när du dricker alkohol?” Årskurs 9. Procentuell fördelning bland flickor. 1972–2003.....	108
19. ”Hur ofta dricker du så mycket alkohol att du känner dig berusad?” Årskurs 9. Procentuell fördelning bland pojkar och flickor. 2003–2004.....	109

20a. "Hur ofta händer det att du dricker alkohol motsvarande minst en halv halvflaska sprit eller en helflaska vin eller fyra stora flaskor stark cider eller fyra burkar starköl eller sex burkar folköl vid samma tillfälle?" Årskurs 9. Procentuell fördelning bland pojkar. 1972–1983 och 1986–2004.....	110
20b. "Hur ofta händer det att du dricker alkohol motsvarande minst en halvflaska sprit eller en helflaska vin eller fyra stora flaskor stark cider eller fyra burkar starköl eller sex burkar folköl vid samma tillfälle?" Årskurs 9. Procentuell fördelning bland flickor. 1972–1983 och 1986–2004.....	111
21. "Hur gammal var du första gången du kände dig berusad?" Årskurs 9. Procentuell fördelning efter kön. 1992–2000.....	112
22. "Hur gammal var du första gången du kände dig berusad?" Årskurs 9. Procentuell fördelning efter kön. 2000–2004.....	113
23. Andelen elever som upplevt problem i samband med alkoholkonsumtion. Årskurs 9. Procentuell fördelning efter kön. 2004.....	114
24. "Känner dina föräldrar till att du dricker alkohol?" Årskurs 9. Procentuell fördelning efter kön bland dem som på denna fråga själva angett att de dricker alkohol. 1979–1982 och 1987–2004.....	115
25. Rökning. Årskurs 9. Procentuell fördelning efter kön. 1971–1997.....	116
26. "Röker du?" Procentuell fördelning efter kön. 1997–2004.....	117
27. "Hur ofta röker du?" Årskurs 9. Procentuell fördelning efter kön. 1983–1997.....	118
28. Uppgiven konsumtion av cigaretter bland elever som röker varje dag. Årskurs 9. Procentuell fördelning efter kön. 1986–2004.....	119
29. Snusvanor. Årskurs 9. Procentuell fördelning efter kön. 1974–1997.....	120
30. "Snusar du?" Procentuell fördelning efter kön. 1997–2004.....	121
31. Uppgiven snuskonsumtion bland de elever som snusar. Procentuell fördelning efter kön. 1997–2004.....	122
32. Snusning och rökning. Årskurs 9. Procentuell fördelning efter kön. 1984–2004.....	123
33. "Hur får du vanligen tag på cigaretter?" Årskurs 9. Procentuell fördelning efter kön bland dem som röker. 1997–2004.....	124
34. "Hur får du vanligen tag på snus?" Årskurs 9. Procentuell fördelning efter kön bland dem som snusar. 1997–2004.....	125

35. ”Var köper du vanligen cigaretter?” Årskurs 9. Procentuell fördelning efter kön bland dem som köper cigaretter själva. 2003–2004..... 126
36. ”Var köper du vanligen snus?” Årskurs 9. Procentuell fördelning efter kön bland dem som köper snus själva. 2003–2004..... 126
37. Andelen elever som använt narkotika, andelen som fortfarande använder narkotika, samt andelen som använt narkotika under vårterminen. Årskurs 9. Procentuell fördelning efter kön. 1971–2004..... 127
38. Erfarenhet av olika sorters narkotika bland elever i årskurs 9. 2000–2004..... 128
39. ”Hur många gånger har du använt hasch/marijuana den senaste månaden?” Årskurs 9. Procentuell fördelning efter kön bland dem som använt narkotika. 1971–1982 och 1986–2004..... 129
40. Andelen elever som använt cannabispreparat enbart, annan narkotika enbart, samt andelen som använt både cannabispreparat och annan narkotika. Årskurs 9. Procentuell fördelning bland dem som använt narkotika. 1989–2004..... 130
41. ”Hur gammal var du när du använde narkotika första gången?” Årskurs 9. Procentuell fördelning efter kön bland dem som använt narkotika. 1989–1999..... 131
42. ”Hur gammal var du när du använde marijuana eller hasch första gången?” och ”Hur gammal var du när du använde annan narkotika första gången?” Årskurs 9. Procentuell fördelning efter kön bland dem som använt respektive narkotika. 2000–2004. 132
43. ”Vilket slag av narkotika använde du första gången?” Årskurs 9. Procentuell fördelning efter kön bland dem som använt narkotika. 1989–2004..... 133
44. ”Känner dina föräldrar till att du använt narkotika?” Årskurs 9. Procentuell fördelning efter kön bland dem som någon gång använt narkotika. 1979–1982 och 1986–2004..... 134
45. ”Känner du till någon person i din egen ålder som du tror eller säkert vet har använt något av följande medel?” Årskurs 9. Procentuell fördelning efter kön. 1991–2004..... 135
- 46a. ”Har du någon gång haft möjlighet att pröva narkotika?” samt ”Vet du någon person som skulle kunna ge eller sälja narkotika till dig?”. Årskurs 9. Procentuell fördelning bland pojkar som ej använt narkotika. 1971–1982 och 1986–2004..... 136

46b. "Har du någon gång haft möjlighet att pröva narkotika?" samt "Vet du någon person som skulle kunna ge eller sälja narkotika till dig?". Årskurs 9. Procentuell fördelning bland flickor som ej använt narkotika. 1971–1982 och 1986–2004.....	137
47. "Har du någon gång haft lust att pröva narkotika?" Årskurs 9. Procentuell fördelning efter kön bland dem som ej använt narkotika. 1971–1982 och 1986–2004.....	138
48. "Vilket eller vilka slag av narkotika tror du att du skulle kunna få tag på?" Årskurs 9. Procentuell fördelning efter kön. 1991–2004.....	139
49. Erfarenhet av sniffning. Årskurs 9. Procentuell fördelning efter kön. 1971–1983.....	140
50. "Har du sniffat någon gång?" samt andelen elever som sniffar fortfarande. Årskurs 9. Procentuell fördelning efter kön. 1983–2004.	141
51. "Har du någon gång använt sömnmedel eller lugnande medel <i>som läkare skrivit ut åt dig?</i> " Årskurs 9. Procentuell fördelning efter kön. 1986–2003.....	142
52. "Har du någon gång använt sömnmedel eller lugnande medel <i>utan att läkare skrivit ut åt dig?</i> " Årskurs 9. Procentuell fördelning efter kön. 1988–2003.....	143
53. "Har du någon gång använt sömnmedel eller lugnande medel <i>av bensodiazepintyp (Rohypnol, Diazepam, Imovane, Stilnoct m fl)?</i> " Årskurs 9. Procentuell fördelning efter kön. 2004.....	143
54. "Har du någon gång använt läkemedel tillsammans med alkohol?" Årskurs 9. Procentuell fördelning efter kön. 1979–1982 och 1986–2004.....	144
55. Erfarenhet av dopningsmedel. Årskurs 9. Procentuell fördelning efter kön. 1993–2003.....	145
56. "Har du någon gång använt anabola androgena steroider (AAS) utan läkarordination?" Årskurs 9. Procentuell fördelning efter kön. 2004.	145
57a. "Är det lätt eller svårt för dig att få tag på folköl, starköl, stark cider/alkoläsk, vin eller sprit?" Procentuell fördelning bland pojkar. 1998–2004.....	146
57b. "Är det lätt eller svårt för dig att få tag på starköl, vin eller sprit?" Procentuell fördelning bland flickor. 1998–2004.	147
58a. "Hur får du vanligen tag på folköl/starköl?" Årskurs 9. Procentuell fördelning bland pojkar efter alkoholsort. 1987–2004.....	148

58b. "Hur får du vanligen tag på folköl/starköl?" Årskurs 9. Procentuell fördelning bland flickor efter alkoholsort. 1987–2004.	149
59a. "Hur får du vanligen tag på vin/sprit?" Årskurs 9. Procentuell fördelning bland pojkar efter alkoholsort. 1987–2004.....	150
59b. "Hur får du vanligen tag på vin/sprit?" Årskurs 9. Procentuell fördelning bland flickor efter alkoholsort. 1987–2004.	151
60. "Hur har du fått tag på den hembrända spriten?" Årskurs 9. Procentuell fördelning efter kön bland dem som druckit hemtillverkad sprit under de senaste 12 månaderna. 1995–2004.....	152
61. "Hur har kompisarna fått tag i den hembrända spriten?" Procentuell fördelning efter kön bland dem som druckit hembränt under de senaste 12 månaderna samt uppgett att de köpt/blivit bjudna av kompisar. 1998–2004.....	153
62. "Hur får du vanligen tag på stark cider, alkoläsk, wine coolers eller andra blanddrycker?" Procentuell fördelning efter kön. 1998–2004.	154
63. "Vet du någon person som har en hembränningsapparat?" Årskurs 9. Procentuell fördelning efter kön. 1996–2004.....	155
64. "Har du haft någon undervisning om alkohol, narkotika och tobak det här läsåret?" Årskurs 9. Procentuell fördelning efter kön. 1979–1982 och 1986–2004.....	156
65. "Tycker du att du har fått för mycket eller för lite undervisning om alkohol, narkotika och tobak under det här läsåret?" Årskurs 9. Procentuell fördelning efter kön. 1982 och 1986–2003.....	157
66. "Tycker du att undervisningen om alkohol, narkotika och tobak varit bra eller dålig?" Årskurs 9. Procentuell fördelning efter kön. 1990–2003.....	158
67. "Hur trivs du i skolan?" Årskurs 9. Procentuell fördelning efter kön. 1984–2004.....	159
68. "Brukar du skolka?" Årskurs 9. Procentuell fördelning efter kön. 1984–2004.....	160
69. "Har du under senaste 30 dagarna deltagit i spel eller lotteri med pengar som vinst?" Procentuell fördelning bland pojkar och flickor. 2000–2004.....	161
70. "Hur mycket spelade du för de senaste 30 dagarna?" Procentuell fördelning bland pojkar och flickor som uppger att de spelat för pengar de senaste 30 dagarna. 2000–2004.....	161

71. "Vilka spel har du spelat de senaste 30 dagarna?" Procentuell fördelning bland pojkar och flickor som uppger att de spelat för pengar de senaste 30 dagarna. 2000–2004.....	162
72. Sambandet mellan narkotikaerfarenhet och konsumtion av andra medel. Andelen elever i årskurs 9 med och utan narkotikaerfarenhet som uppvisat respektive beteende, efter kön. 2004.....	163
73. Sambandet mellan alkoholkonsumtion och vissa andra alkoholvariabler liksom konsumtion av andra medel. Årskurs 9. Andelen elever i olika konsumtionskategorier som uppvisat respektive beteende, efter kön. 2004.	164
74. Sambandet mellan narkotikaerfarenhet och vissa andra variabler. Andelen elever i årskurs 9 med och utan narkotikaerfarenhet som uppvisat respektive beteende, efter kön. 2004.	165
75. Sambandet mellan alkoholkonsumtion och vissa andra variabler. Årskurs 9. Andelen elever i olika konsumtionskategorier som uppvisat respektive beteende, efter kön. 2004.	166
76. Olika indikatorer på alkohol i olika regioner i Sverige, efter kön. Värdena är genomsnittsvärden för åren 2002–2004.	167
77a. "Hur får du vanligen tag på folköl/starköl?" Årskurs 9. Procentuell fördelning bland pojkar efter alkoholsort i olika regioner. Värdena är genomsnittsvärden för åren 2002–2004.	168
77b. "Hur får du vanligen tag på folköl/starköl?" Årskurs 9. Procentuell fördelning bland flickor efter alkoholsort i olika regioner. Värdena är genomsnittsvärden för åren 2002–2004.	169
78a. "Hur får du vanligen tag på vin/sprit?" Årskurs 9. Procentuell fördelning bland pojkar efter alkoholsort i olika regioner. Värdena är genomsnittsvärden för åren 2002–2004.	170
78b. "Hur får du vanligen tag på vin/sprit?" Årskurs 9. Procentuell fördelning bland flickor efter alkoholsort i olika regioner. Värdena är genomsnittsvärden för åren 2002–2004.	171
79. "Hur får du vanligen tag på blanddrycker?" Årskurs 9. Procentuell fördelning efter kön i olika regioner. Värdena är genomsnittsvärden för åren 2002–2004.	172
80a. Andelen elever som upplevt problem i samband med alkoholkonsumtion. Årskurs 9. Procentuell fördelning bland pojkar i olika regioner. Värdena är genomsnittsvärden för åren 2002–2004.	173

80b. Andelen elever som upplevt problem i samband med alkohol- konsumtion. Årskurs 9. Procentuell fördelning bland flickor i olika regioner. Värdena är genomsnittsvärden för åren 2002–2004.	174
81. Olika indikatorer på rökning, narkotikakonsumtion och sniffning i olika regioner i Sverige, efter kön. Värdena är genomsnittsvärden för åren 2002–2004.	175

Sammanfattning

Sedan 1971 har årliga undersökningar av skolungdomars alkohol-, narkotika-, tobaks- och sniffningsvanor genomförts. Undersökningarna har utförts på riksrepresentativa urval i årskurs 9. Fram till och med 1983 deltog årligen även elever i årskurs 6 och därefter har dessa studerats vartannat år. Undersökningarna har genomförts som anonyma gruppenkäter i klassrummen. I 2004 års undersökning deltog 5 414 i årskurs 9. Bortfallet var 15 procent.

Pojkarnas alkoholvanor var relativt oförändrade under början och mitten av 1970-talet, medan flickorna ökade sin konsumtion under samma period. Både hos pojkarna och flickorna minskade andelen alkoholkonsumenter under större delen av 1980-talet och var ca 75 procent i slutet av det decenniet. Under 1990-talets första hälft noterades en svag uppgång. Därefter har andelen, med undantag för år 2000, minskat. Andelen alkoholkonsumenter bland flickorna varit relativt konstanta sedan mitten av 1990-talet, men har minskat i de tre senaste årens undersökningar.

De första åren på 1990-talet ökade andelen konsumenter av folköl, starköl och sprit. För folköl fortsatte ökningen något fram till 1995, för att under de senaste åren åter minska för bägge könen. Även andelen konsumenter av starköl gick tillbaka något under 1990-talets slut. Under de två första åren på 2000-talet märktes en uppgång av starkölskonsumenter bland pojkarna, men därefter har andelen fortsatt att minska. Andelen vinkonsumenter bland pojkarna sjönk under 1990-talet och har så fortsatt under 2000-talet. Motsvarande värden bland flickorna var relativt oförändrade under slutet av 1990-talet och början av 2000-talet, men har i de senaste fyra årens undersökningar minskat. Andelen konsumenter av sprit har minskat både bland pojkar och flickor sedan början av 2000-talet. Generellt kan man säga att det är fler pojkar än flickor som dricker öl medan det är fler flickor som dricker vin.

Andelen som brukar dricka förhållandevis stora mängder folköl (5 burkar eller mer) vid varje dryckestillfälle ökade, särskilt bland flickorna, under 1990-talet fram till 1997-års undersökning. Därefter har den minskat både bland flickorna och pojkarna. Motsvarande värden för starköl låg relativt konstant under 1990-talet för att öka något de senaste åren bland pojkarna. Andelen som brukar dricka större mängder vin (60 cl eller mer) har minskat bland pojkarna sedan början av 1990-talet. Bland flickorna inleddes en minskning först under mitten av 1990-talet. Andelen som dricker stora mängder sprit (37 cl eller mer vid varje tillfälle)

var bland pojkarna relativt konstant under 1990-talet för att under 2000-talet minska. För flickorna kunde det skönjas en svag uppgång sedan första hälften av 1990-talet, men i de senaste undersökningarna har andelen åter minskat.

Relativt många i årskurs 9 har druckit hemtillverkad sprit, s k hembränt. Andelen elever som gjort detta under de senaste 12 månaderna ökade från 1991 till och med 1995 (ca 43 %), men har sedan dess minskat påtagligt (ca 25 % 2004).

Den beräknade genomsnittliga årskonsumtionen av folköl, starköl, blanddrycker, vin och sprit mätt i ren alkohol (100 %) visar att sprit och starköl svarar för en stor del av niondeklassarnas alkoholkonsumtion. Folkölens andel utgjorde drygt en tredjedel av konsumtionen vid 1990-talets slut men har sedan dess minska kraftigt (ca 12 % 2004). Såväl pojkarnas som flickornas totala konsumtion ökade fram till början 2000-talet för att sedan minska, men har i den senaste undersökningen åter ökat något. Pojkarnas ökning kan främst "förklaras med" en uppgång vad gäller starköl- och spritkonsumtionen medan flickornas ökning kommer av vin- och starkölskonsumtion. Ökningen är dock mycket liten.

Drygt 40 procent av eleverna har aldrig varit berusade. En dryg tredjedel uppger att de upplevde sin första berusning vid 13–14 års ålder, d v s någon gång i årskurs 7 eller 8. Det är mycket få elever som varit berusade före 13 års ålder.

Andelen som uppgav att de intensivkonsumerar alkohol någon gång i månaden eller oftare ökade under tidigt 1970-tal för att sedan minska under hela 1980-talet fram till omkring 1988. Värdena har sedan början av 1990-talet legat relativt stabilt, men en minskning har skett de senaste åren.

Rökning var betydligt vanligare under början av 1970-talet än det är idag. Andelen rökare minskade under 1970-talets andra hälft. 1983 ändrades rökfrågans formulering. Därefter ökade andelen rökare fram till omkring 1989, för att sedan minska. 1997 omformulerades rökfrågan åter, vilket medförde att fler uppgav att de röker. Andelen rökare var sedan relativt konstant fram till början av 2000-talet, för att därefter minska i de tre senaste undersökningarna. Andelen rökare är högre bland flickorna än bland pojkarna. Ser man till den totala tobakskonsumtionen (rökning och/eller snusning) försvinner emellertid könsskillnaden. Utvecklingen är dock likartad, det vill säga att andelen tobakskonsumenter minskat de senaste åren.

Andelen elever som någon gång använt narkotika minskade betydligt under 1970- och 1980-talen. År 1989 låg andelen som använt narkotika på sin lägsta nivå (3 %), men ökade därefter kontinuerligt fram till år 2001 (ca 10 %). I de senaste undersökningarna har andelen som använt narkotika åter minskat och år 2004 var det 7 procent som uppgav att de använt narkotika. På samma sätt har attityden till narkotika förändrats också bland dem som aldrig prövat. I slutet av 1990-talet och början av 2000-talet var det fler som uppgav att de haft möjlighet

att pröva än det varit sedan början på 1970-talet. En minskning kan likväl ses bland både pojkarna och flickorna de senaste åren.

Andelen elever som sniffat var under flera år i slutet av 1980-talet och början av 1990-talet tämligen stabil runt 6 procent (flickorna något lägre). 1995 hade andelen bland pojkarna emellertid ökat till 12 procent och därefter låg andelen kring 10 procent. Sedan år 2000 tycks dock andelen stabiliserats på en något lägre nivå och i den senaste undersökningen var det 8 procent av pojkarna och 6 procent av flickorna som uppgav att de sniffat.

I 1993 års undersökning infördes några frågor om dopning. Ytterst få av eleverna har rapporterat sådan erfarenhet. I årets undersökning ändrades frågan om dopning för att enbart gälla användandet av anabola androgena steroider (AAS). Frågan är således inte helt jämförbar med tidigare år, men det kan konstatera att skillnaden jämfört med tidigare år var liten och att två procent av pojkarna och en procent av flickorna uppgav att de använt AAS.

Inledning

Såväl i Sverige som i flera andra länder ägnas ungdomens konsumtion av olika typer av droger ett stort intresse i den politiska och massmediala debatten. I många länder har det därför genomförts undersökningar om ungdomens konsumtion av alkohol och narkotika. Ofta ingår också frågor om tobak och sniffning. Den serie av årliga skolundersökningar som genomförts i Sverige sedan 1971 är emellertid unik i ett internationellt perspektiv.

Bakgrunden till de svenska undersökningarna var att det under 1960-talet kom allt fler rapporter om en tilltagande konsumtion av narkotika. Efter hand gällde detta också skolungdomar och då främst i storstäderna. Dåvarande Narkomanvårdskommittén initierade den första stora ungdomsundersökningen, som genomfördes i årskurs 9 i Stockholms skolor våren 1967 (SOU 1969:53). Den visade bl a att 22 procent av pojkarna och 16 procent av flickorna någon gång använt narkotika. I slutet av 1960-talet genomfördes dessutom undersökningar av ungdomens alkoholvanor och därvid framkom bl a att dessa tilltagit under efterkrigstiden (SOU 1971:72).

Det ökade intresset, om främst narkotikavanorna, i slutet av 1960-talet påkallade behovet av kontinuerligt genomförda studier. Med en serie av undersökningar skulle man inte bara få en lägesbedömning vid ett enskilt tillfälle utan också möjligheter att belysa utvecklingen och därmed skaffa sig en bättre handlingsberedskap för åtgärder. På dåvarande Skolöverstyrelsen fann man behov av den typen av kontinuerliga undersökningar och våren 1971 genomfördes en första riksrepresentativ studie av skolungdomars alkohol-, narkotika-, tobaks- och sniffningsvanor. Liknande undersökningar har sedan upprepats vid ungefär samma tidpunkt varje år.

Av ekonomiska skäl begränsades undersökningarna till att omfatta årskurserna 6 och 9 i grundskolan. Årskurs 9 har ingått samtliga år, vilket också gäller årskurs 6 t o m 1983. Därefter har den yngsta årskursen endast medverkat vartannat år. Under en period, åren 1972 till 1976, inkluderades också gymnasieskolans årskurs 2 i undersökningarna. År 1972 ingick även årskurserna 7 och 8 och 1977 årskurs 7. I syfte att studera förändringarna från en årskurs till en annan ingick årskurs 7 i undersökningen 1998 och årskurs 8 1999.

Till och med 1981 års undersökning administrerades datainsamlingen av Skolöverstyrelsen medan bearbetning och rapportskrivning i första hand gjordes av Sociologiska institutionen vid Stockholms universitet. År 1982 ansåg sig Skol-

överstyrelsen inte ha möjlighet att medverka i någon undersökning. Detta år genomfördes därför hela undersökningen av Sociologiska institutionen (i samråd med Skolöverstyrelsen).

På uppdrag av Skolöverstyrelsen genomfördes 1983–1985 års undersökningar av Statistiska Centralbyrån. Undersökningarna lades då delvis om, vilket bl a innebär att frågorna omarbetades. För att kunna göra vissa jämförelser med resultaten från tidigare år användes emellertid delar av de ursprungliga frågorna på en del av urvalet till 1983 års studie. Denna skänkundersökning omfattade endast elever i årskurs 9.

I 1984 och 1985 års skolundersökningar användes enbart de omarbetade frågorna. Detta har medfört att undersökningens resultat före 1983 i flertalet fall inte är direkt jämförbara med data från 1983, 1984 och 1985 års omarbetade undersökningar.

Som en del i CANs uppdrag att följa drogutvecklingen i landet, överfördes ansvaret för skolundersökningarna från Skolöverstyrelsen till CAN 1985. Från och med 1986 års studie har undersökningarna därför genomförts av CAN.

Åren 1993-2000 genomfördes undersökningarna på uppdrag av Folkhälsoinstitutet. Efter institutets omorganisering 2000 har de gjorts på uppdrag av Socialdepartementet.

Undersökningarnas syfte är i första hand att belysa utvecklingen av drogvanorna. Studierna är, liksom alla andra frågeundersökningar, behäftade med olika typer av metodproblem som gör det svårt att tolka enskilda siffror vid enstaka mättillfällen. Dessa problem diskuteras i ett senare avsnitt och vi vill därför i detta sammanhang endast framhålla att undersökningarnas främsta och viktigaste målsättning är att belysa förändringarna över tid, d v s från 1971 till 2004.

Undersökningen och rapporten

Urval

Fram till och med 1994 levererades ett urval av klasser från Statistiska Centralbyrån (SCB), men detta är inte längre möjligt då SCB numera endast registrerar skolor och elevantal. Därför baseras urvalet på antalet elever i skolorna och SCB levererar ett urval som består i skolor. Mellan 1995 och 2000 ombads skolorna att låta den klass, vars huvudlärarens efternamn kom först i alfabetet, att besvara enkäten. Sedan år 2000 skickar CAN ut en förfrågan till de skolor som ingår i urvalet, där de ombeds att rapportera antalet klasser i skolan och hur många elever det finns i respektive klass. Utifrån dessa uppgifter drar CAN slumpmässigt den klass som skall delta med en sannolikhet som är proportionell mot klassens storlek. Urvalet sker numera således i två steg.

Det faktum att urvalsenheten i skolundersökningarna är klasser är inte helt okomplicerat. Allt fler skolor överger den traditionella indelningen i årsbundna klasser för att istället organisera undervisningen i mindre enheter, så som mentorsgrupper. Detta medför att det är svårare, både för CAN och för skolorna själva, att identifiera den klass som skall delta i undersökningen. Under slutet av 1990-talet ökade bortfallet av hela klasser, vilket troligen kan härledas till denna problematik (se avsnittet *Bortfallsfel*).

Urvalskriterierna för årskurs 9 ändrades inför 2001 års undersökning. Detta för att det ska vara möjligt att tillmötesgå önskemål om regionalt uppdelad data. Urvalet 9 stratifierades i sex olika områden och utgjordes av 300 skolor i årskurs 9. Fördelningen och utformningen av de sex regionerna kan ses i uppställningen nedan.

För att kompensera för det minskade urval det innebär när skolorna organiserar undervisningen i mentorsgrupper bestämdes att ta med två mentorsgrupper när samtliga dessa i en skola bestod av färre än 15 elever. Detta medförde att det totala urvalet av klasser, eller motsvarande, 2004 uppgick till 306.

Stratum	Län	Antal skolor
1	Stockholm	60
2	Västra Götaland	50
3	Skåne	45
4	Jönköpings, Kronobergs, Kalmar, Gotlands, Blekinge, Hallands	50
5	Uppsala, Södermanlands, Östergötlands, Värmlands, Örebro, Västmanlands, Dalarnas, Gävleborgs	50
6	Västernorrlands, Jämtlands, Västerbottens, Norrbottens	45

Genomförande

Samtliga undersökningar har genomförts under perioden mars–maj respektive år. Innan enkätformulären sändes ut kontaktades de skolor som blivit uttagna. Formulären distribuerades genom rektorernas försorg till vederbörande lärare i de utvalda klasserna. Eleverna besvarade enkäten i klassrummen, varefter de själva stoppade formuläret i ett kuvert som de klistrade igen.

För att elevernas anonymitet skulle vara helt skyddad ombads de att inte sätta ut sina namn på formulären. De informerades också om att deras svar endast skulle

användas för statistiska bearbetningar och att ingen analys av enskilda formulär skulle redovisas.

Enkäten skulle besvaras i vecka 12, d v s 15–19 mars 2004. De som inte hade möjlighet till detta fick använda veckorna 13 till 15, därefter avslutades datainsamlingen.

Bortfall

Bortfallet på grund av sjukdom eller annan frånvaro uppgick 2004 till 15 procent (se även avsnittet *Bortfallsfel*). Alla formulär har granskats före databearbetningen och i samband därmed har 12 formulär upptäckts som uppenbarligen varit överdrivet eller skämtsamt ifyllda. Dessa formulär har inte bearbetats. Det görs även en kontroll av orimligt hög rapporterad alkoholkonsumtion (se avsnittet *Mätfel*) i samband med databearbetningen vilket ledde till att ytterligare 74 enkäter togs bort.

Antalet bearbetade formulär i undersökningarna 1971–2004 framgår av tabell 1. I denna återges också det individuella bortfallets storlek. Under åren 1978–1981 var undersökningsmaterialen betydligt större beroende på att bearbetningar skulle göras också på länsnivå.

I 2004 års undersökning var det 26 klasser i årskurs 9 som av olika skäl inte deltog i undersökningen. Oftast berodde det på att klassen inte kunde genomföra enkäten under den anvisade tidsperioden på grund av prao eller liknande. I vissa fall var orsaken att formulären kommit bort på posten eller att skolan glömt eller vägrat medverka. Bortfallet av hela klasser har ökat något sedan början av 1990-talet, varför antalet elever i undersökningen också minskat. Detta problem kan troligen, helt eller delvis, härledas till att skolor "drabbas" av allt fler undersökningar, vilket naturligtvis påverkar både viljan och möjligheten att delta. I 2004 års studie medverkade sammanlagt 5 414 elever i årskurs 9.

Frågeformuläret

I den första undersökningsomgången (1971–1982) användes ett undersökningsformulär omfattande ca 60 frågor. I samtliga studier ingick en grundstomme av frågor. Dessa gällde i första hand beskrivningar av alkohol-, narkotika-, tobaks- och snifningsvanorna. Förutom dessa, vid varje undersökning återkommande frågor, fanns det frågor som endast ställdes i enstaka eller ett fåtal studier.

När Statistiska Centralbyrån 1983 övertog ansvaret för undersökningarnas praktiska genomförande gjordes en relativt omfattande förändring av formuläret. Frågorna kring konsumtionsvanorna knöts till vissa tidsperioder, vanligen senaste veckan eller vårterminen. Tidigare hade frågorna varit av typen "Ungefär hur ofta brukar Du...?" och "Ungefär hur mycket.... brukar Du.....vid varje tillfälle?"

Den förändring som gjordes 1983 medförde, som nämnts ovan, att det för en stor del av frågorna inte gick att göra jämförelser med tidigare studier. 1983 års undersökning genomfördes därför på två olika urval i årskurs 9. Det ena besvarade de nya frågorna och det andra de ursprungliga. Sistnämnda studie har benämnts "länkundersökningen" och redovisas separat i rapporten från 1983 års undersökning. Där redovisas emellertid inga slutsatser om hur länkundersökningen "binder samman" de båda frågetyperna.

Den nya typen av frågor användes 1983–1985. När CAN 1986 övertog ansvaret för undersökningarna gjordes en genomgång av frågorna. För att inte tappa jämförelsemöjligheterna med undersökningarna före 1983 togs en stor del av de ursprungliga frågorna åter med, samtidigt som många av de nykonstruerade behölls.

Vissa förändringar i formuläret sker från år till år då en del frågor läggs till eller tas bort. I de fall dessa förändringar har en praktisk betydelse kommenteras detta i texten och i noter till berörda tabeller.

År 2000 genomfördes vissa förändringar av formuläret. Bland annat ändrades frågorna rörande första gången eleverna kände sig berusade från öppna till fasta svarsalternativ och fler frågor lades till angående debutålder.

En annan förändring år 2000 var formuleringen av den s k intensivkonsumtionsfrågan. Tidigare formulerades frågan "Hur ofta händer det att du dricker alkohol motsvarande minst en halvflaska sprit (s k 'kvartering') eller en helflaska vin eller fyra stora flaskor stark cider/alkoläsk eller fyra burkar starköl eller sex burkar folköl vid samma tillfälle?", men då mängden alkohol varierar kraftigt mellan de olika exemplen ändrades frågan till: "Hur ofta händer det att du dricker alkohol motsvarande minst 18 cl sprit (en halv 'kvartering') eller en helflaska vin eller fyra stora flaskor stark cider/alkoläsk eller fyra burkar starköl eller sex burkar folköl vid samma tillfälle?". Alltså minskades mängden sprit med hälften i det senare exemplet.

Syftet med frågan har aldrig varit att mäta konsumtionen av en exakt den mängd, utan snarare att skapa en bild av ett konsumtionssätt som syftar till att uppnå berusning. Med den nya frågan tror vi att vi fortfarande skall kunna mäta den typen av konsumtion, men ändå inte ha allt för stora differenser mellan de olika exemplen. För att ha kontroll över hur svarsfördelningen påverkas av omformuleringen av frågan användes två formulär i 2000 års undersökning. I A-formuläret användes den gamla frågan och i B-formuläret följaktligen den nya. Skillnaderna

Tabell A. Svartsfördelning i procent på frågan om intensivkonsumtion enligt A- respektive B-formuläret, efter kön. Årskurs 9, 2000.

	Intensivkonsumerar						Dricker inte alkohol	Ej svar
	någon gång/vecka	ett par gånger/månad	någon gång/månad	några gånger/år	mer sällan	aldrig		
Pojkar								
A-formuläret	5	11	14	19	10	17	22	1
B-formuläret	6	12	16	16	12	14	23	1
Flickor								
A-formuläret	2	8	13	17	17	22	21	1
B-formuläret	3	8	14	16	14	25	20	0

mellan de olika frågeformuleringarna är relativt små, men de bedöms vara tillräckligt stora för att resultaten skall redovisas var för sig. Fördelningen för de olika frågorna framgår av tabell A:

Praktiska uppgifter om rapporten

Målsättningen med föreliggande rapport är i första hand att redovisa resultat från undersökningen 2004. Detta blir emellertid mer intressant om uppgifterna sätts i relation till motsvarande data i tidigare undersökningar. Tidigare redovisningar har av praktiska skäl inte inkluderat uppgifter för samtliga år. Det finns emellertid stora fördelar med att kunna följa förändringar för varje enskilt år. För centrala data, som t ex andelen alkoholkonsumenter, andelen som använt narkotika e t c redovisas samtliga år under perioden 1971–2003 där data finns tillgängliga. I vissa tabeller redovisas data i huvudsak från ett urval av år.

För variabler som vissa år varit föremål för förändringar i frågekonstruktionen redovisas dubbla värden, vilket gör det möjligt att utläsa hur stor del av förändringen som är att hänföra till metodeffekter.

I tabellerna återges data avrundade till hela procenttal. Dessutom används följande beteckningar:

- Uppgift saknas eller är för osäker för att återges.
- Uppgift kan inte förekomma (p g a att årskursen ej ingått i undersökningen eller frågan ej ställts)
- Ingen frekvens (d v s ingen elev har angett svarsalternativet)
- 0 Procenttal avrundat till 0 (d v s svarsalternativet har angetts av minst en elev men av mindre än 0,5 procent i respektive grupp).

Materialet presenteras genomgående uppdelat på kön och årskurs. I flertalet tabeller redovisas procenttal beräknade på totalmaterialet, d v s samtliga elever i respektive grupp. I dessa fall redovisas inga bastal för procentberäkningarna. Antalet elever framgår av tabell 1. I de fall procentberäkningarna endast avser en begränsad del av eleverna redovisas bastalen.

Redovisningen i tabellerna avser samtliga som skulle ha besvarat respektive fråga. Detta innebär att andelen som hoppat över frågan framgår av tabellen. Redovisningen av andelen "ej svar" gäller emellertid inte för åren 1983–1985, vilket bör beaktas vid tolkningen av svaren. I flertalet fall är det emellertid så få som inte besvarat en fråga att olikheter i redovisningen saknar praktisk betydelse.

Metodproblem

Alla frågeundersökningar är behäftade med olika typer av metodologiska problem, som måste beaktas vid tolkningen av resultaten. Dessa utgörs bl a av urvalsfel, bortfallsfel, mätfel och bearbetningsfel. För var och en av dessa finns sedan slumpmässiga och systematiska felkällor. Storleken av de slumpmässiga variationerna kan beräknas. Detta gäller emellertid inte de systematiska felen, d v s de felkällor som bidrar till att det sanna värdet på en parameter avviker på ett icke slumpmässigt sätt från det redovisade värdet. Eller, annorlunda uttryckt, då de svar som redovisas i undersökningsrapporten avviker på ett systematiskt sätt från det verkliga beteendet.

Urvalsfel

Från och med 2001 års undersökning ändrades urvalskriterierna något jämfört med tidigare år. I och med att sannolikheten såväl nu som förr för att en skola skall dras är känd kan uppgifterna viktas för att bli riksrepresentativa. Det finns därför ingen anledning att anta att denna förändring skall påverka jämförbarheten med tidigare studier. Under några år har vissa uppgifter brutits ner på s k h-region. Detta är inte längre möjligt då urvalsramarna ändrats. Däremot kan en annan regional uppdelning göras (se avsnittet *Urval*).

Som tidigare påpekats finns det problem med att urvalsenheten i skolundersökningarna är klasser, inte minst då allt fler organiserar undervisningen i mentorsgrupper eller på annat sätt. Genom urvalsförfarandet som infördes år 2000 tror vi oss till största del löst denna problematik, varför det inte finns någon anledning att tro att några systematiska fel orsakats av själva urvalsdragningen.

Undersökningarna är gjorda som stickprovsundersökningar, vilket innebär att slutsatser om populationen i dess helhet dras med hjälp av uppgifter ur stickprovet. Detta medför en viss osäkerhet när det gäller att beräkna det "sanna" värdet.

Eftersom urvalet är draget slumpmässigt kan osäkerheten uppskattas genom att beräkna ett s k konfidensintervall. Detta innebär att man med en viss sannolikhet kan uttala sig om att det "sanna" värdet i populationen ligger i ett intervall beräknat med utgångspunkt från det observerade värdet i stickprovet.

Urvalet är gjort som ett klusterurval, där klasserna valts ut slumpmässigt proportionellt mot antalet elever i klassen. Beräkningarna av slumpfelets storlek är därför annorlunda än om det hade varit ett s k obundet slumpmässigt urval av elever. Uträkningarna måste göras separat för varje variabel med beaktande av skillnader i svaren mellan och inom olika klasser.

Ovan har ordet "sanna" stått inom citationstecken. Med detta avses att det går att beräkna en storlek på konfidensintervallet som är sann ur statistisk synpunkt. Härtill kommer emellertid felkällor av mer systematisk karaktär som har att göra med bortfallet och tillförlitligheten. Vi har därför valt att inte redovisa några konfidensintervall. Ytterligare ett skäl har att göra med syftet att belysa utvecklingstendenserna, d v s förändringarna över tid. Vid en bedömning av utvecklingen kan det finnas skäl att även beakta andra faktorer än de rent statistiska, t ex en tidsseries utseende under en längre period.

Den som är intresserad av de statistiska slumpfelens storlek hänvisas till rapporterna från undersökningarna 1983, 1984 och 1985 (utgivna av Skolöverstyrelsen). Det bör därvid observeras att antalet deltagande elever i undersökningen 2004 i årskurs 9 är drygt tre gånger fler än 1983 och 1985. Däremot var 1984 års urval drygt fem gånger så stort som i den senaste studien. Storleken på den statistiska säkerhetsmarginalen påverkas av urvalets storlek, d v s i praktiken blir konfidensintervallet mindre ju större urvalet är. Sålunda är osäkerhetsstallet (*halva konfidensintervallet*) för 1984 "ungefär en fjärdedel av de osäkerhetsfel som anges för 1985" (Skolöverstyrelsen 1986). För flertalet variabler torde osäkerhetsstalen 2004 vara något mindre än hälften av motsvarande värden i 1985 års studie.

Bortfallsfel

Ett problem i samband med frågeundersökningar utgörs av bortfallet, d v s de elever som skulle ha besvarat formuläret men som av olika skäl inte deltog i undersökningen. I skolundersökningarna finns två typer av sådana bortfall. Det ena utgörs av de fall då hela klasser av olika skäl inte ingick i undersökningen och det andra av att enskilda elever var frånvarande i samband med datainsamlingen. Att en elev, som är närvarande vid undersökningstillfället, vägrar att medverka förekommer praktiskt taget aldrig. I årets undersökning uppgick det individuella bortfallet till 15 procent och det var 26 klasser som av olika skäl inte deltog.

Under hela undersökningsperioden har det bortfall som orsakas av enstaka elevers frånvaro varit av ungefär samma storleksordning, nämligen ca 13 procent i årskurs 9. Även denna typ av bortfall har ökat något under de senaste åren och uppgick år 2004 till 15 procent.

I samband med datainsamlingen fyller klassläraren i en *klassrapport* där information om antalet närvarande och frånvarande elever samt orsaker till frånvaron lämnas. I 2004 års undersökning var 7 procent av eleverna frånvarande p g a sjukdom. En procent var frånvarande på grund av anpassad studiegång, två procent hade beviljad frånvaro, två procent var frånvarande på grund av annan skolaktivitet och två procent var olovligt frånvarande.

I anslutning till 1979 års studie gjordes en uppföljning av bortfallet. I denna fick de elever som var frånvarande vid undersökningstillfället besvara ett formulär när de återvände till skolan. Det visade sig att bortfallet i årskurs 9 hade en större konsumtion av alkohol, narkotika och tobak än undersökningsmaterialet. De ursprungliga undersökningsresultaten påverkades emellertid inte med mer än enstaka procentenheter om man beaktade de senare erhållna uppgifterna om bortfallet.

I samband med 1993 års enkät gjordes en särskild studie i form av en totalundersökning i årskurs 9 i Stockholm. Även då gjordes också en uppföljning av bortfallet. De elever som återvände till skolan inom en bestämd tidsperiod efter den ordinarie datainsamlingen, fick besvara enkäten hos skolsköterskan. Som väntat redovisade eleverna i bortfallsuppföljningen en större konsumtion av alkohol, narkotika och tobak än de som svarade i den ordinarie datainsamlingen. Inte heller här påverkades emellertid undersökningsresultaten med mer än enstaka procentenheter om man beaktade de senare erhållna uppgifterna om bortfallet (Andersson & Hibell 1993). I tabell 2 redovisas några variabler från stockholmsmaterialet uppdelade på kön. Det är dels data från det ordinarie datainsamlingstillfället, dels från bortfallet samt en redovisning där bortfallet inkluderas.

På vissa variabler hade eleverna i bortfallet betydligt högre andelar än de elever som besvarade formuläret vid det ordinarie tillfället. Detta gällde framför allt "röker och/eller snusar", "dricker 37 cl sprit eller mer vid varje dryckestillfälle" samt "använt narkotika". På andra variabler var skillnaden mindre eller obefintlig (t ex "berusad varje/nästan varje gång" eller "har sniffat"). Det bör beaktas att bastalen i bortfallsgruppen var låga och därför känsliga för hur ett litet antal elever svarat. Genomgående gäller att slutresultatet endast påverkades med enstaka procentenheter när bortfallet räknades in.

Mätfel

Ett mätfel är skillnaden mellan ett erhållet och ett sant värde. Mätfel kan grovt sett sägas orsakas av mätinstrumentet, mätmetoden och svarens tillförlitlighet, vilket bl a avser huruvida eleverna lämnar sanningsenliga svar.

Vid flera studier av den vuxna befolkningen har man funnit en ovilja att redovisa känsliga förhållanden och att respondenterna medvetet eller omedvetet under-skattar sin konsumtion av bl a alkohol och tobak. Det kan naturligtvis inte uteslutas att somliga elever i denna studie har rapporterat en för låg konsumtion (under-rapportering), men troligare är att motsatsen förekommer, d v s att elever uppger en högre konsumtion jämfört med den verkliga (överskattning). En alltför högt redovisad konsumtion kan vara ett utslag av leklyst, att man faktiskt upplever sin konsumtion som större då detta är det önskvärda eller att man vill imponera på sina kamrater. Trots att formulären besvaras under samma former som vid ett skriftligt prov kan det inte alla gånger undvikas att några har möjlighet att se vad andra svarar. I dylika fall kan somliga finna det frestande att ange en för hög konsumtion. Vetskapen om att andra eventuellt har möjlighet att se svaren kan medföra att somliga även i enkätsituationen uppger ett felaktigt konsumtionsbeteende.

Sedan år 2000 används fasta kriterier för att med datorns hjälp avgöra vilka enkäter som skall tas bort p g a uppgivande av en orimligt hög alkoholkonsumtion. Tidigare år har denna bedömning skett i två steg. Med hjälp av ett antal kriterier identifierades tveksamma enkäter, vilka därefter genomgick en subjektiv bedömning av huruvida de skulle tas bort eller ej ur undersökningen. Förändringen till att använda fasta kriterier görs för att filtreringen av respondenternas svar i framtiden skall kunna ske på samma sätt från år till år.

De enskilda blanketterna granskas manuellt för att upptäcka de fall då hela enkäten är oseriöst ifylld, t ex att varje ruta kryssats i eller att det klottrats över hela sidorna. Som nämnts ovan görs dessutom en datoriserad efterkontroll av elever som redovisat orimligt hög alkoholkonsumtion. I 2004 års undersökning upptäcktes och utsorterades 12 formulär vid den manuella granskningen och 74 vid den datoriserade.

Det kan inte uteslutas att övergången till fasta kriterier för bortsortering kan ha minskat jämförbarheten med tidigare år. Tidigare år har ca 70–80 respondenter exkluderats medan år 2004 var det sammanlagt 86 enkäter som togs bort. Då det i samband med undersökningen år 2000 gjordes ett försök att bedöma svaren på liknande sätt som tidigare år upptäcktes 92 enkäter medan det datoriserade sättet utsorterades 120 enkäter. Det nya sättet att bedöma svaren kan således bidra till att något fler respondenter exkluderas. Sett i perspektivet av ca 5 500 medverkande elever är emellertid skillnaden relativt liten.

Bearbetningsfel

Bearbetningsfel avser de fel som kan uppstå vid bearbetningen, analysen och rapporteringen av undersökningens resultat. De enkäter som besvarats har granskats manuellt, bl a för att upptäcka slarvigt och oseriöst ifyllda enkäter, varefter de har skannats in i en dator. Datamängden har sedan bearbetats och ett dataset har upprättats. Därefter kontrollerades datamängden och individer som t ex rapporterat en orimligt hög alkoholkonsumtion togs bort.

Generellt kan man säga att ju fler steg som förekommer i databehandlingsprocessen, desto större är risken att fel kan uppträda. Genom att gå metodiskt tillväga, samt att med felsökningar och kontroller granska resultaten, kan bearbetningsfelet hållas lågt. Bearbetningsfelen brukar anses vara den feltyp som bidrar minst till det totala felet.

Slutsatser

De representativitets- och tillförlitlighetsproblem som behandlats bör alltid beaktas såväl då man jämför grupper av individer som vid jämförelser över tid. Det torde emellertid vara rimligt att anta att bortfallets inverkan på möjligheterna att göra jämförelser över tid är relativt begränsad. Däremot är det mer osäkert när det gäller tillförlitligheten.

Det kan inte uteslutas att benägenheten att lämna ett sant svar, förutom av vad som framförts ovan, även påverkas av förändringar i det alkohol- och narkotikapolitiska klimatet i samhället. Under de senaste åren finns det indikationer på att attityderna till droger bland ungdom inte är lika restriktiva som tidigare. Om så är fallet är det inte uteslutet att det för somliga kan ha bidragit till att uppge högre konsumtion än vad man annars skulle ha gjort. Å andra sidan är det troligt att ett mindre restriktivt drogpolitiskt klimat faktiskt medför att fler prövar droger. Det förefaller emellertid mindre sannolikt att de trender som redovisas i denna rapport på ett avgörande sätt skulle ha påverkats av en eventuellt förändrad benägenhet att redovisa de verkliga drogvanorna.

Diskussionen om sanningshalten i svaren avser i första hand alkoholvanorna, men torde även vara relevant för narkotika- och sniffningsvanorna. Det förefaller nämligen mindre sannolikt att benägenheten att redovisa dessa vanor skulle förändras på ett annorlunda sätt än för alkoholkonsumtionen. När det gäller rökningen kan det finnas skäl att anta dels att dessa uppgifter är mer tillförlitliga, dels att benägenheten att redovisa den verkliga konsumtionen förändrats mindre över tid, jämfört med övriga studerade preparat. Detta då rökning, i denna åldersgrupp, får anses vara mindre stigmatiserande än alkohol och andra droger.

När det gäller omläggningen av metod för att filtrera bort oseriösa svar är det osäkert på vilket sätt detta påverkat resultaten. Risken att jämförbarheten påver-

kats är störst dels, för sammanslagna variabler som t ex totalkonsumtionen, dels för relativt lågfrekventa variabler, som t ex att ha använt narkotika senaste månaden. När det gäller sammanslagna variabler där svaren från flera frågor kombineras kan en felkälla, som på var och en av de ingående variablerna har begränsat inflytande, bli mer betydelsefull på grund av adderingseffekten. Lågfrekventa variabler, däremot, är känsliga eftersom det krävs få felaktiga observationer för att påverka resultatet. Däremot är det inte troligt att förändringen i någon större utsträckning påverkat jämförbarheten med tidigare år när det t ex gäller de enskilda frågorna rörande ett så vanligt beteende som alkoholkonsumtion.

Årskurs 9

Resultatredovisningen inleds med ett avsnitt om alkoholvanorna. Därefter beskrivs i tur och ordning tobaks-, narkotika- och sniffningsvanorna. En redogörelse för bruket av sömnmedel, lugnande medel och läkemedel tillsammans med alkohol följs av ett avsnitt som belyser elevernas erfarenhet av dopningsmedel. Vidare redogörs också för ANT-undervisningens omfattning samt sambandet mellan konsumtionen av olika droger och vissa bakgrundsvariabler.

Alkohol

Avsnittet inleds med en redovisning av andelen konsumenter och icke-konsumenter av alkohol, konsumenter av mellanöl (endast 1971–1977), folköl, starköl, vin, sprit och blanddrycker, liksom andelen elever som under de senaste 12 månaderna druckit hemtillverkat vin, hembränd sprit och smuggelsprit. I en översiktstabell återges andelen konsumenter av olika kombinationer av alkohol-drycker. Därefter redovisas andelen elever som någon gång under vårterminen respektive under den senaste veckan druckit alkohol.

För vardera mellanöl, folköl, starköl, vin, sprit och blanddrycker återges konsumtionsfrekvensen och den ungefärligt konsumerade kvantiteten per konsumtionstillfälle. I avsnittet presenteras också den beräknade genomsnittliga årskonsumtionen alkohol. Även ett avsnitt om berusningsbenägenheten hos eleverna ingår. Slutligen presenteras data över regionala skillnader vad gäller alkoholkonsumtionen.

Konsumenter respektive icke-konsumenter av alkohol

Det finns många olika sätt att definiera begreppet alkoholkonsument. Ett är att utgå ifrån om man överhuvudtaget druckit någon alkoholhaltig dryck under sin livstid, ett annat är att fastställa en begränsad tidsenhet och med alkoholkonsument avse den som använt alkohol under denna tid (t ex senaste 12 månaderna). Ytterligare en faktor att ta hänsyn till är konsumtionskvantiteten. Ska det räcka med att bara ha smakat på en alkoholdryck eller ska man dricka åtminstone en fastställd mängd för att bli klassificerad som alkoholkonsument? Man kommer naturligtvis få stora skillnader i andelen personer som betraktas som alkoholkonsumenter beroende på vilken definition som väljs.

Det faller utanför ramen för denna rapport att vidareutveckla resonemanget om vilken som är den bästa definitionen av begreppet alkoholkonsument. Det kan dock förtjäna att påpekas att den definition som förefaller välmotiverad i en undersökning mycket väl kan vara mindre lämplig i en annan.

För att bli klassificerad som alkoholkonsument i denna rapport är det tillräckligt att vederbörande åtminstone "en gång om året eller mer sällan" dricker antingen ett glas öl (gäller ej lättöl), 2 cl vin eller 2 cl sprit. Denna definition har erhållits genom att kombinera den lägsta konsumtionsfrekvensen med den lägsta konsumtionskvantiteten för varje dryck. Alla personer som svarat på frågan om frekvensen och kvantiteten för de fyra dryckerna folköl, starköl, vin och sprit har erhållit ett värde på konsumtionsindex, vilket är ett sammanfattande mått på den totala årliga alkoholkonsumtionen (se nedan). De personer som dricker någon alkoholdryck tillhör endera av kategorierna 1–6 på konsumtionsindex och har därmed betraktats som alkoholkonsumenter.

Den redovisade definitionen måste betraktas som vid, vilket bör beaktas vid tolkningen och diskussionen av resultaten.

I stället för att resonera om andelen alkoholkonsumenter kanske somliga finner det mer relevant att utgå från dem som aldrig dricker, d v s icke-konsumenterna (kategori 0 på konsumtionsindex). För att tillmötesgå båda dessa önskemål innehåller tabell 3 uppgifter om såväl andelen konsumenter som icke-konsumenter. Kategorin "ej relevant" i tabell 3 avser sådana för vilka index inte kunnat beräknas på grund av ofullständiga svar.

Under åren 1984–1985 beräknades inte konsumtionsindex. I stället ställdes en fråga om hur ofta eleverna brukade dricka starköl, vin eller sprit. De som på denna fråga hade markerat alternativet "Dricker aldrig systemvaror" betraktades som icke-konsumenter av alkohol. Eftersom dessa andelar skiljer sig betydligt från dem som definieras som icke-konsumenter genom konsumtionsindex är en direkt jämförelse inte meningsfull.

Som framgår av tabell 3 och diagram 1 var det fler elever under 1970-talet som var alkoholkonsumenter än under senare år. Den minskning som inleddes under början av 1980-talet nådde sin lägsta nivå 1988 då andelen alkoholkonsumenter var 76 procent bland pojkarna och 73 bland flickorna. Därefter ökade värdena fram till 1994, varefter andelen konsumenter åter minskat. År 2004 var 69 procent av pojkarna och 73 av flickorna alkoholkonsumenter. Den andel för vilken uppgifterna om alkoholkonsumtionen är ofullständiga redovisas som "ej relevant".

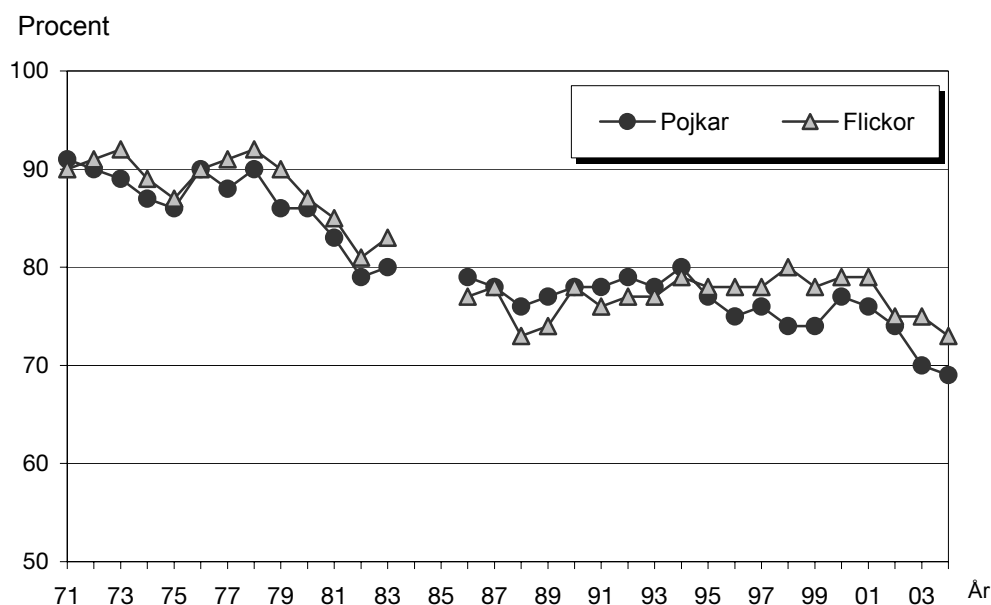

Diagram 1. Andelen alkoholkonsumenter i årskurs 9 efter kön. 1971–2004. (Tabell 3)

Andelen icke-konsumenter har naturligtvis förändrats på ett analogt sätt. Från att ha legat omkring 10 procent under 1970-talet var andelen i 2004 års undersökning 28 procent bland pojkarna och 25 bland flickorna.

Konsumtionen av enskilda alkoholdrycker

I detta avsnitt redovisas de olika dryckerna var för sig. För att bli klassificerad som konsument av en enskild alkoholdryck skall man på frågan om konsumtionsfrekvensen ha angivit att man dricker åtminstone "en gång om året eller mer sällan". Andelen konsumenter av mellanöl, folköl, starköl, vin och sprit framgår av tabell 4. Frågor om konsumtionen av folköl och starköl har endast ingått sedan 1977. För åren 1983–1985 saknas uppgifter.

Andelen konsumenter av folköl ökade kraftigt mellan 1977 och 1979, från 40 till 70 procent bland pojkarna och från 36 till 64 procent bland flickorna. Andelarna sjönk något 1982 till 66 respektive 56 procent och minskade sedan ytterligare under de följande åren. 1991 hade andelen konsumenter av folköl åter ökat något bland pojkarna så att nivån ungefär motsvarade den för 1981 (ca 70 %). Andelen folkölskonsumenter fortsatte att öka bland flickorna ytterligare några år. Efter en relativt oförändrad period under mitten av 1990-talet har värdena sedan dess minskat och uppgick år 2004 till 44 respektive 35 procent bland pojkarna och flickorna.

Även andelen starkölskonsumenter steg mellan 1977 och 1979; från 51 till cirka 66 procent hos både pojkarna och flickorna. Bland pojkarna sjönk därefter andelen konsumenter till 56 procent 1982. Andelen ökade därefter åter till 64 procent år 1991 och var sedan i stort sett oförändrad fram till 1995 års studie då den minskade till 58 procent, för att sedan vara relativt stabil på den nivån till början av 2000-talet. Sedan dess har andelen åter minskat och i den senaste undersökningen var 50 procent av pojkarna starkölskonsumenter. Bland flickorna inträffade en liknande minskning från 1979 (66 %) fram till 1986 (43 %). Därefter ökade andelen konsumenter av starköl bland flickorna till 53 procent 1990 för att sedan vara relativt stabil på den nivån fram till 1996. Sedan dess minskade andelen och 2004 uppgick den till 39 procent.

Mellan 1971 och 1981 låg andelen vinkonsumenter på ca 73 procent bland pojkarna och ca 81 procent bland flickorna. Sedan dess har andelen vinkonsumenter i stort sett minskat från år till år. Störst har minskningen varit bland pojkarna, av vilka 30 procent var vinkonsumenter år 2004. Bland flickorna var 49 procent vinkonsumenter i den senaste undersökningen.

Andelen spritkonsumenter låg 1971–1979 bland pojkarna relativt stabilt kring 76 procent medan flickorna under denna period ökade sin andel från 72 till 81 procent. 1981 bröts emellertid denna trend så att såväl andelen pojkar som flickor detta år låg på 68 procent. Därefter var andelen spritkonsumenter relativt oförändrad fram till slutet av 1980-talet då värdena sjönk (ca 64 % 1989). Efter en viss ökning i början på 1990-talet var värdena relativt stabila under resten av decenniet. Sedan 2000-talets början har andelen spritkonsumenter minskat, främst bland pojkarna men även bland flickorna (54 respektive 58 % 2004).

I tabellen redovisas också andelen konsumenter och icke-konsumenter av blanddrycker (1998–2004). Blanddrycker inkluderades i formuläret i 1998 års undersökning. Bland både pojkarna och flickorna har andelen konsumenter av blanddrycker på olika nivåer varit relativt stabil under hela perioden (63 respektive 69 % 2004).

Kombinationer av olika alkoholdrycker

De relativt höga andelarna konsumenter av varje enskild alkoholdryck tyder på att det är vanligt att man dricker mer än en dryck. I tabell 5 redovisas hur många som är konsumenter av olika kombinationer av drycker.

På grund av att mellanöl ingick i alkoholkonsumtionen till och med 1977 års studie är det inte relevant att göra några jämförelser med de undersökningar som gjordes fram till och med detta år när det gäller kombinationer av drycker. Under åren 1983–1985 gjordes inte den typen av sammanställning och därför saknas data från dessa år. I tabellen redovisas endast uppgifter från 1991.

Mellan 1979 och 1982 minskade andelen elever som var konsumenter av kombinationen folköl, starköl, vin, och sprit. Bland pojkarna gick minskningen från 47 till 39 procent och bland flickorna från 46 till 37 procent. Mellan 1986 och 1987 sjönk denna andel åter bland pojkarna (från 40 till 33 %) för att därefter åter öka till 38 procent 1991. 1997 var värdet 30 procent. Bland flickorna var andelen oförändrad mellan 1986 och 1989 (ca 30 %), men ökade sedan och var i 1997 års studie 36 procent.

Redovisningen av alkoholkombinationerna har förändrats sedan 1998, då även blanddrycker inkluderades i undersökningen. Blanddrycker ingår i nästan alla de kombinationer av alkoholdrycker som ofta konsumeras av eleverna. Andelen med ovan nämnda kombination av folköl, starköl, vin och sprit har därvid sjunkit till endast 1 procent bland såväl pojkarna som flickorna. Andelen konsumenter av kombinationen folköl, starköl, vin sprit och blanddrycker var däremot 14 procent av pojkarna och 19 procent av flickorna 2004.

Druckit alkohol under vårterminen eller senaste veckan

Från och med 1983 års undersökning har eleverna fått besvara frågan: "Har du någon gång under vårterminen druckit öl, vin eller sprit?" Från 1998 lyder frågan "Har du någon gång under vårterminen druckit öl, alkoholisk, stark cider, vin eller sprit?" Tabell 6 visar att omkring en tredjedel av eleverna under flertalet av åren inte druckit alls under vårterminen. Under de senaste åren har den andelen emellertid ökat något (37 respektive 35 % 2004).

Andelen elever som bara druckit en gång under vårterminen låg under större delen av den redovisade perioden omkring 20 procent. 2004 var det 18 procent av pojkarna och 19 procent av flickorna som uppgav detta.

Andelen elever som druckit flera gånger under vårterminen ökade mellan 1983 och 1985 från 44 till 54 procent bland pojkarna och från 47 till 53 procent bland flickorna. Bland pojkarna minskade andelen därefter långsamt till 45 procent 1997. Åren därefter ökade andelen igen och var som högst år 2000 (ca 55 %). I de följande undersökningarna har andelen åter minskat bland såväl pojkarna som flickorna och uppgick i den senaste till ca 45 procent.

Sedan 1983 har eleverna dessutom tillfrågats om alkoholkonsumtionen under den närmast föregående veckan: "Har du druckit öl, vin eller sprit den senaste veckan (d v s 7 dagar tillbaka fr o m igår)?" I 1997 års enkät omformulerades

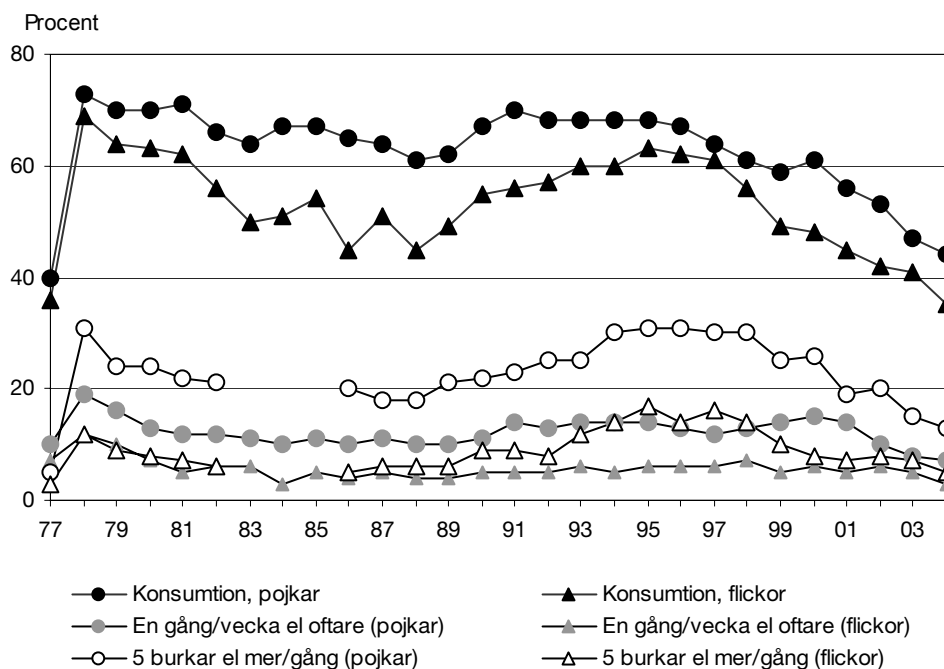

Diagram 2. Konsumtion av folköl (2,8–3,5 %). Procent av pojkar och flickor i årskurs 9, 1977–2004. (Tabell 8)

frågan till ”Har druckit öl, s k alkoholisk, stark cider, vin eller sprit den senaste veckan (d v s 7 dagar tillbaka fr o m igår)?”

Tabell 7 visar att andelen elever som druckit alkohol under den senaste veckan var lägre 1983 såväl bland pojkarna som flickorna än den är i dag. Andelen bland pojkarna låg omkring 30 procent under perioden 1985–1989, medan andelen bland flickorna i genomsnitt var 26 procent. En viss ökning bland pojkarna (till 35 %) noterades 1992, varefter andelen först minskade fram till 1996 för att därefter öka till år 2000 (40 %). I de fyra senaste undersökningarna har andelen pojkar som druckit den senaste veckan minskat och år 2004 var det 28 procent. Bland flickorna ökade andelarna något fram till år 2000, men har sedan åter blivit lägre (28 % 2004).

Konsumtionen av folköl

Under den tid då mellanöl (öl klass IIB) fanns att köpa var konsumtionen av pilsner (öl klass IIA) relativt obetydlig bland eleverna i grundskolan. Det fanns därför inte med några frågor om denna konsumtion förrän fr o m 1976, d v s det år då mellanölsdebatten i riksdagen så småningom utmynnade i ett mellanöls-

förbud från den 1 juli 1977. Borttagandet av mellanölet medförde att folköl blev den mest alkoholstarka dryck som fick säljas i livsmedelsbutikerna. Konsumtionen av folköl redovisas tillsammans med mellanölskonsumtionen i tabell 8. Diagram 2 visar andelen konsumenter av folköl, andelen som brukar dricka en gång i veckan eller oftare samt andelen som dricker 5 burkar eller mer vid varje dryckestillfälle.

Andelen konsumenter av folköl ökade kraftigt mellan 1977 och 1979, från 40 till 70 procent bland pojkarna och från 36 till 64 procent bland flickorna. Andelarna minskade sedan under de följande åren. 1991 hade andelen konsumenter av folköl åter ökat något bland pojkarna så att nivån ungefär motsvarade den för 1981 (ca 70 %). Efter att legat relativt stabilt under första hälften av 90-talet har värdena sedan dess minskat på nytt och var 44 procent år 2004. Andelen folkölskonsumenter bland flickorna har varit relativt konstant kring 60 procent under större delen av 1990-talet, men har sedan dess minskat påtagligt (35 % 2004).

Bland ungdomarna i årskurs 9 var det något färre 1977 (23 %) än 1971 (ca 30 %) som drack mellanöl någon gång i veckan eller oftare. Däremot ökade andelen elever som brukade dricka relativt stora kvantiteter per gång under denna period. Sålunda var det 44 procent av pojkarna som i 1977 års undersökning uppgav att de brukade dricka åtminstone 5 burkar per konsumtionstillfälle mot 34 procent 1971. Förändringarna var än mer betydande bland flickorna, vilka uppvisade en ökning från 8 till 25 procent för nämnda svarsalternativ.

I anslutning till mellanölets borttagande ökade konsumtionsfrekvensen för öl klass II och det blev betydligt fler som drack någon gång i veckan eller oftare. Efter 1979 sjönk emellertid denna andel bland både pojkarna och flickorna och låg därefter på en relativt oförändrad nivå under större delen av 1980-talet. Bland pojkarna ökade andelen mellan 1989 och 1991 från 10 till 14 procent, och därefter låg relativt konstant kring denna nivå för att i de tre senaste årens undersökningar minska (7 % 2004). Flickornas andel varit i stort sett oförändrad under hela den redovisade perioden, dock med ett något lägre värde (3 % 2004).

En jämförelse mellan kvantiteterna per konsumtionstillfälle av folköl och mellanöl i 1977 års studie visar att de var relativt blygsamma för de förstnämnda. Sålunda var det bara 5 procent av pojkarna och 3 procent av flickorna som svarade att de brukade dricka 5 burkar eller mer per gång. Från 1977 till 1978 förändrades denna andel kraftigt och uppgick då till 31 respektive 12 procent (detta framgår dock inte av tabell 8). Året därefter sjönk dessa värden till 24 respektive 9 procent och minskade sedan ytterligare några procentenheter.

Mellan 1987 och 1995 ökade andelen som brukar dricka 5 burkar folköl eller mer vid varje dryckestillfälle bland pojkarna från 18 till 31 procent. Andelen var sedan relativt oförändrad fram till och med 1999 varefter en kraftig minskning skedde och i den senaste undersökningen uppgick andelen till 13 procent. Bland flickorna inträffade en ökning något senare. Mellan 1989 och 1995 ökade motsvarande andelar från 6 till 17 procent, men har därefter åter minskat till åttiotalets nivåer (5 % 2004).

Könsskillnader finns fortfarande kvar, men gäller främst kvantitet. Sålunda var det mer än dubbelt så vanligt bland pojkarna jämfört med flickorna att dricka 5 burkar eller mer per gång i 2004 års undersökning.

Starkölskonsumtionen

Eftersom mellanöl var den absolut vanligaste öldrycken bland skolungdom under 1970-talet ställdes inga frågor om folk- och starkölskonsumtionen i de första skolundersökningarna. Inför möjligheten av ett mellanölsförbud togs även starköl med i 1976 års studie. Konsumtionen av starköl redovisas i tabell 9. Diagram 3 visar andelen starkölskonsumenter, andelen som brukar dricka en gång i veckan eller oftare samt andelen som dricker 5 burkar eller mer vid varje dryckestillfälle.

Ungefär hälften av eleverna drack starköl 1977, men liksom för folkölet ökade denna andel märkbart under åren närmast efter mellanölens borttagande för att sedan åter sjunka något. År 1991 skedde en ökning av andelen starkölskonsumenter hos pojkarna till 64 procent, vilken sedan sjönk till 54 procent 1999. År 2000 skedde en ökning, men den har sedan följts en minskning och andelen uppgick i årets undersökning till 50 procent. Bland flickorna ökade också andelen starkölskonsumenter åren efter 1977, men gick därefter tillbaka till under 1977 års nivå. Minskningen fortsatte fram till 1986 (43 %) men mellan 1989 och 1993 inträffade en ny ökning, från 48 till 54 procent. Därefter har andelen konsumenter åter minskat och var i den senaste undersökningen 39 procent.

Även konsumtionsfrekvensen av starköl steg under de första åren efter mellanölsborttagandet. Två procent av eleverna drack 1977 starköl en gång i veckan eller oftare medan motsvarande andel 1979 hade stigit till ca 6 procent. År 1981 var det 4 procent av pojkarna som drack starköl så ofta och i 2000 års studie hade andelen stigit till 9 procent. Därefter har värdet varit relativt oförändrat för att 2004 uppgå till 10 procent. I slutet av 1970-talet drack flickorna starköl ungefär lika ofta som pojkarna. Mellan 1979 och 1986 sjönk andelen flickor som uppgav att de brukade dricka starköl en gång i veckan eller oftare från 7 till 2 procent. Därefter låg andelen omkring 2 procent för att på senare år stiga något (6 % 2004).

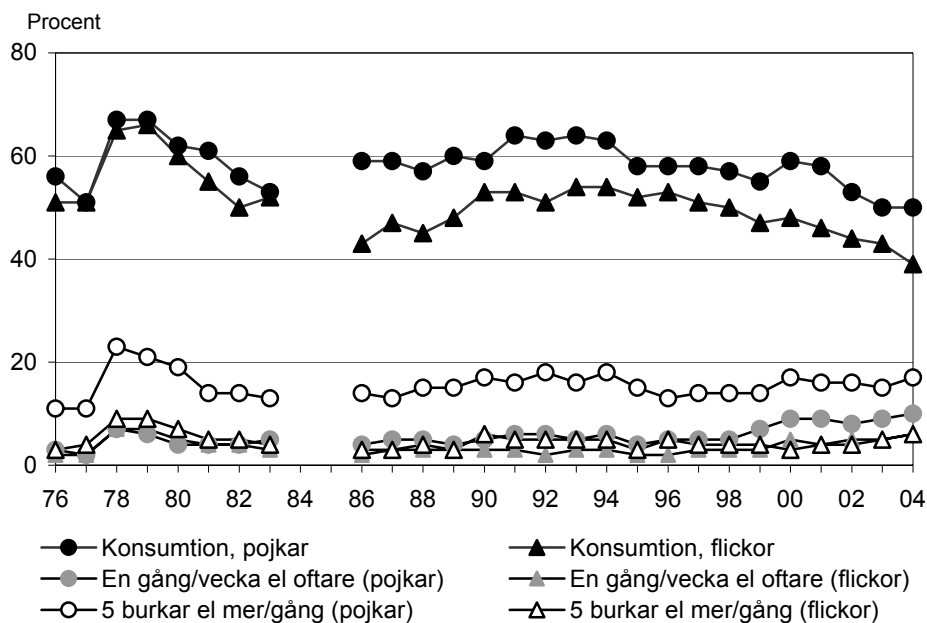

Diagram 3. Konsumtion av starköl. Procent av pojkar och flickor i årskurs 9. 1971–2004. (Tabell 9)

Även kvantiteten starköl per konsumtionstillfälle ökade efter mellanölets borttagande. Som exempel kan nämnas att andelen pojkar som brukade dricka fem burkar eller mer ökade från 11 procent 1977 till 21 1979. Andelen minskade sedan och har sedan mitten av 1980-talet legat omkring 15 procent (17 % 2004). Förändringarna är likartade för flickorna men på en lägre nivå. Efter en ökning mellan 1977 och 1979 från 4 till 9 procent sjönk andelen och har sedan mitten av 1980-talet varit ca 4 procent (6 % 2004).

Vinkonsumtionen

I tabell 10 redovisas dels hur ofta eleverna brukar dricka vin och dels ungefär hur mycket de konsumerar vid varje tillfälle. Diagram 4 visar andelen vinkonsumenter, andelen som brukar dricka en gång i veckan eller oftare, samt andelen som dricker 60 cl eller mer vid varje dryckestillfälle. Det är fler flickor än pojkar som dricker vin. Under 1970-talet var andelen vinkonsumenter tämligen konstant. Flickornas andel låg runt 80 procent och pojkarnas omkring 75. I början av 1980-talet minskade emellertid andelarna och denna trend fortsatte sedan under hela decenniet. Mellan 1991 och 2004 har andelarna minskat ytterligare, från 55 till 30 procent bland pojkarna. Motsvarande värden för flickorna sjönk från 65 till 49 procent.

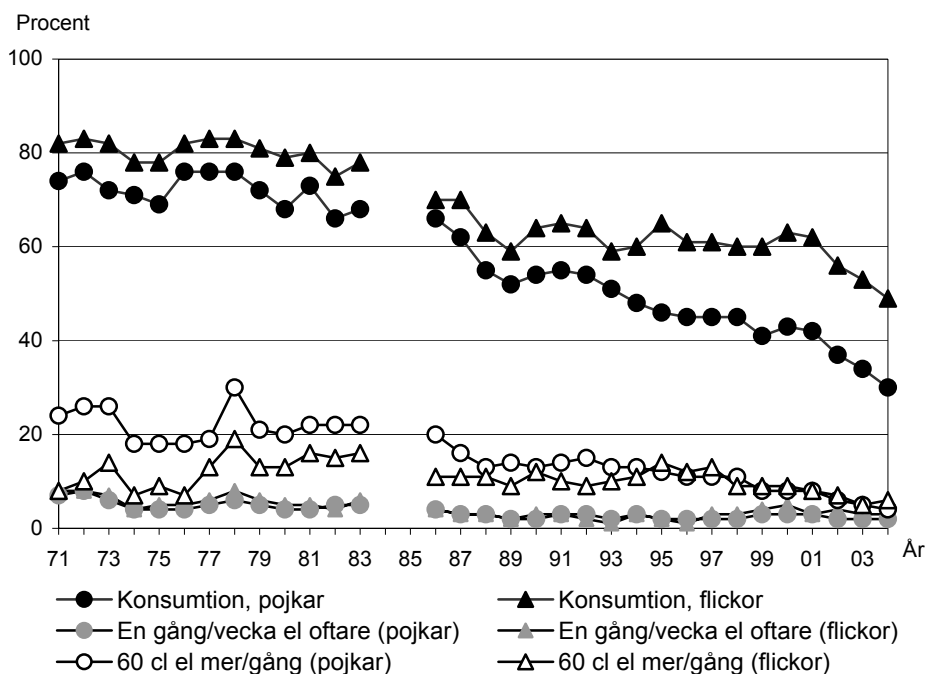

Diagram 4. Konsumtion av vin. Procent av pojkar och flickor i årskurs 9 1977–2004 (Tabell 10)

Vinkonsumtionen i årskurs 9 har varit relativt begränsad genom åren. Andelen pojkar som brukade dricka åtminstone 60 cl vin per gång minskade något från 1971 till 1977 (från 24 till 19 %), medan det fanns en tendens i motsatt riktning bland flickorna (från 8 till 13 %). 1978 ökade andelen som brukade dricka 60 cl eller mer per tillfälle bland såväl pojkarna som flickorna (30 respektive 19 %). Ökningen kvarstod emellertid inte och 1979 hade värdena återgått till dem som gällde 1977. Andelen förblev sedan relativt oförändrade under början och mitten av 1980-talet, för att sedan kontinuerligt minskat och 2004 uppgick den till 4 respektive 6 procent bland pojkarna och flickorna.

På liknande sätt har andelen som dricker vin en gång i veckan eller oftare förändrats. I början av 1970-talet var det ca 8 procent som uppgav att de drack vin så ofta mot 3 procent 1987. Därefter har dessa värden varit relativt oförändrade och någon betydande könsskillnad kan heller inte urskiljas.

I 1991 års frågeformulär infördes en fråga om hemtillverkat vin. "Har du någon gång under de senaste 12 månaderna druckit hemtillverkat vin?" I tabell 11 redovisas svarsfördelningen som är likartad för bägge könen. Under 1990-talet var det drygt en tredjedel av eleverna som druckit hemtillverkat vin. Under 2000-talet har andelen elever som druckit hemgjort vin minskat kraftigt och uppgick år 2004 till 16 procent.

Spritkonsumtionen

Konsumtionen av sprit redovisas i tabell 12. Diagram 5 visar andelen spritkonsumenter, andelen som brukar dricka en gång i veckan eller oftare samt andelen som dricker en halvflaska (s k kvarting) sprit eller mer vid varje dryckes-tillfälle. Bland pojkarna var såväl andelen spritkonsumenter som konsumtionsfrekvensen relativt oförändrad under 1970-talet medan en ökning kunde noteras bland flickorna. Som exempel kan nämnas att andelen kvinnliga konsumenter ökade från 72 till 81 procent mellan 1971 och 1979. Under 1980-talet minskade emellertid andelen spritkonsumenter och konsumtionsfrekvensen såväl bland pojkarna som flickorna. Denna förändring inträffade dock primärt mellan 1979 och 1981 och sedan var värdena relativt oförändrade fram till 1990 (ca 65 %). Därefter ökade andelen såväl bland pojkarna som flickorna och var i 1991 och 1992 års undersökningar omkring 70 procent. I de senaste undersökningarna har andelen spritkonsumenter åter minskat bland såväl pojkarna som flickorna och var år 2004 54 procent bland pojkarna 58 bland flickorna.

I slutet av 1970-talet var det ca 9 procent av eleverna som uppgav att de brukade dricka sprit en gång i veckan eller oftare. 1981 hade dessa andelar sjunkit till ca 4 procent. Dryckesfrekvensen för sprit var därefter i stort sett oförändrad för att i slutet av 1990-talet och början av 2000-talet åter öka till tidigare nivåer. I

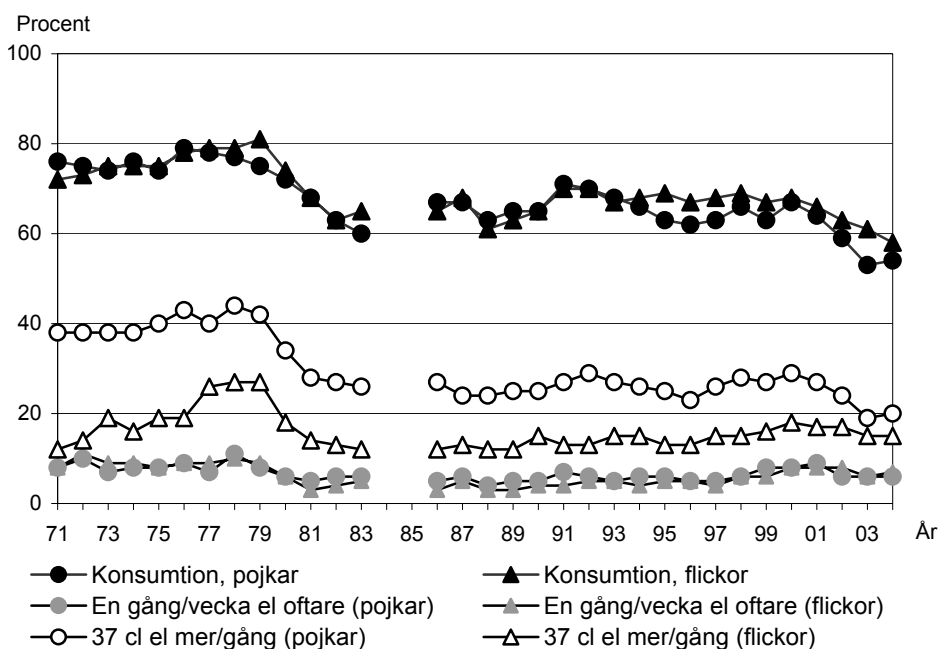

Diagram 5. Konsumtion av sprit. Procent pojkar och flickor i årskurs 9 1977–2004 (Tabell 10)

de senaste studierna har dock andelen sjunkit något bland pojkarna, medan trenden är mer otydlig bland flickorna (6 respektive 7 % 2004).

Utvecklingen när det gäller de konsumerade kvantiteterna var relativt oförändrad bland pojkarna under 1970-talet medan andelen flickor som redovisade en relativt stor konsumtion ökade. Mellan 1979 och 1981 noterades tydliga minskningar för båda könen och därefter stabiliserades de nya värdena under 1980-talet. 1971–1979 var det ca 40 procent av pojkarna som brukade dricka en halvflaska sprit eller mer per gång. 1981 sjönk denna andel till 28 procent och utgjorde därefter ca en fjärdedel av pojkarna fram till 2002 års undersökning. I de båda senaste undersökningarna har dock värdena varit något lägre (20 % 2004). Mellan 1971 och 1979 steg motsvarande andel bland flickorna från 12 till 27 procent för att 1981 sjunka till 14 procent. Under 1980-talet låg värdet omkring 13 procent och ökade därefter något till år 2000. Då 18 procent uppgav att de brukade dricka en halv flaska sprit mer per dryckestillfälle. Därefter har andelen åter minskat, för att 2004 uppgå till 15 procent.

Könsfördelningen har varit påfallande jämn under hela den redovisade perioden, både beträffande andelen konsumenter och konsumtionsfrekvensen. Endast de konsumerade kvantiteterna skiljer pojkar och flickor markant åt (diagram 5).

Konsumtionen av hemtillverkad sprit (s k hembränt)

Tilltagande diskussioner om att ungdomar berusar sig på hemtillverkad sprit, s k hembränt, ledde till att en fråga om sådan konsumtion infördes i 1991 års frågeformulär. Det året svarade 34 procent av pojkarna och 29 av flickorna att de druckit hembränt någon gång under de senaste 12 månaderna. Andelen som konsumerat hembränt ökade därefter med några procentenheter varje år fram till och med 1995 då de hittills högsta värdena noterades (ca 43 %). På senare år har andelen åter minskat och år 2004 var det ca 25 % som druckit hembränt under de senaste 12 månaderna (tabell 13 och diagram 6). En stor majoritet av dessa har druckit 1–4 gånger.

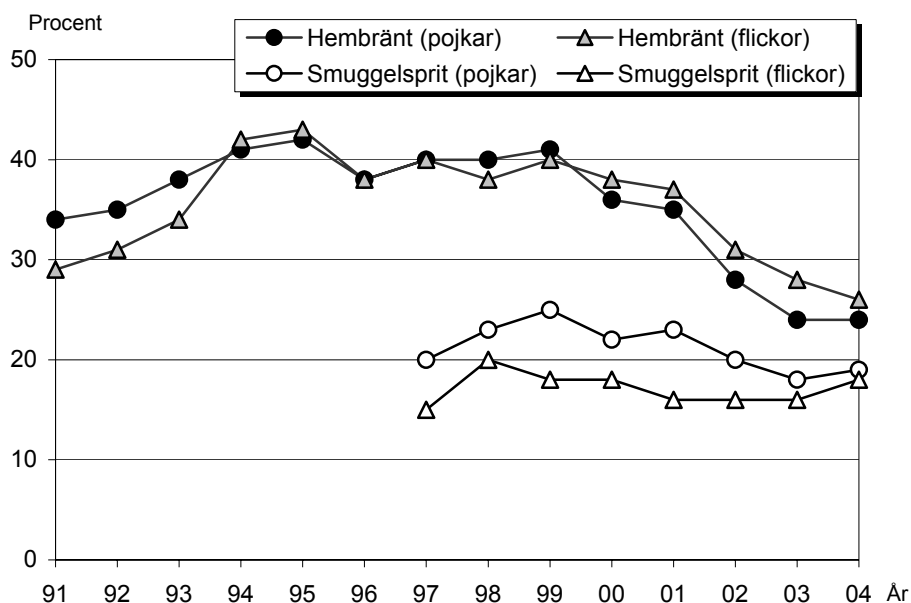

Diagram 6. Andelen elever i årskurs 9 som druckit hemtillverkad sprit ("hembränt") respektive smuggelsprit under de senaste 12 månaderna, efter kön. 1991–2004 (Tabell 13)

Konsumtionen av smuggelsprit

För att få veta i vilken utsträckning eleverna dricker smuggelsprit infördes 1997 en fråga om konsumtion av smuggelsprit under de senaste 12 månaderna. Detta år var det 20 procent av pojkarna och 15 procent av flickorna som uppgav att de druckit smuggelsprit (tabell 14). Bland pojkarna ökade andelen därefter till 25 procent år 1999, men har därefter åter sjunkit (19 % 2004). Flickornas andel ökade först till 20 procent 1998, men sjönk därefter och var i de tre följande undersökningarna 16 procent. I den senaste undersökningen ökade dock andelen bland flickorna något. Majoriteten av eleverna hade druckit smuggelsprit 1–4 gånger.

Konsumtionen av blanddrycker

Sedan 1998 ingår i undersökningen frekvens- och kvantitetsfrågor angående konsumtion av stark cider, alkoholisk eller andra blanddrycker. År 2004 uppgav 63 procent av pojkarna och 69 procent av flickorna att de dricker blanddrycker (tabell 15). Det är i stort sett oförändrade värden sedan 1998.

Andelen som uppgett att de brukar dricka 5 flaskor eller mer per gång minskade något mellan 1998 och 2000 för att sedan åter öka och plana ut på en högre nivå. Bland pojkarna uppgick andelen år 2004 till 21 procent och bland flickorna till 19.

Total årlig alkoholkonsumtion

Ovan har konsumtionen redovisats separat för olika alkoholdrycker. För att få en sammanfattande beskrivning av alkoholintagets storlek har ett mått på årskonsumtionen beräknats. Detta mått benämns konsumtionsindex och har konstruerats utifrån respektive elevs uppgifter om den ungefärliga kvantiteten per dryckestillfälle för folköl, starköl, vin, sprit och blanddrycker. Dessa kvantiteter har multiplicerats med dryckesfrekvensen och sedan omräknats till ren alkohol (alkohol 100 %). De på detta sätt erhållna produkterna har sedan summerats till ett mått på individens totala alkoholkonsumtion uttryckt i dl ren alkohol per år.

Det bör observeras att konsumtionsindex inte är ett mått på den faktiska konsumtionen. Beräkningarna har endast grundats på uppgifter om den genomsnittliga frekvensen och kvantiteten för folköl, starköl, vin, sprit och blanddrycker (med de felmarginaler som dessa variabler har) och tar inte hänsyn till de tillfällen då vederbörande dricker mer eller mindre än han brukar göra. Det bör även påpekas att konsumtionen av alkoholdryckerna hemtillverkad sprit (hembränt) och smuggelsprit, som tillkommit i de senare årens formulär, inte ingår i beräkningen av den totala årskonsumtionen. Frågan om hembränt tillkom 1991, smuggelsprit 1997. Bägge frågorna avser endast eventuell konsumtion under de senaste 12 månaderna. Det är dock troligt att hembränt och smuggelsprit till största delen är inkluderade i elevernas svar på frågan om sprit, dels då denna fråga kommer tidigare i formuläret, dels då hembränt och smuggelsprit hör till kategorin sprit.

Konsumtionsindex har delats in i sju olika kategorier vars gränser framgår av nedanstående uppställning. Dessutom finns en kategori som benämns "ej relevant", vilken innehåller dem som hoppat över någon av de frågor på vilka beräkningarna är gjorda.

Konsumtionsindex	Skattad årskonsumtion i dl alkohol 100 %
0 (icke-konsument)	0
1	– 4,9
2	5,0 – 14,9
3	15,0 – 29,9
4	30,0 – 49,9
5	50,0 – 99,9
6	100,0 –

Som exempel på vad värdena innebär kan nämnas att 15 dl ren alkohol per år motsvarar en konsumtion av ungefär 5 burkar starköl eller 30 cl sprit per månad. 50 dl ren alkohol per år motsvarar ca 16 burkar starköl eller ca 1 liter sprit per månad.

Enligt vad som nämnts ovan ställdes inga frågor om folk- och starkölskonsumtionen förrän i 1976 års studie. Beräkningarna av den totala årliga alkoholkonsumtionen i undersökningarna 1971–1975 är således inte jämförbara med dem som gjorts från och med 1976. Redovisningen i tabell 16 avser därför inte hela 1970-talet utan har begränsats till att omfatta undersökningarna från och med 1976. Uppgifter från åren 1983–1985 saknas eftersom konsumtionsindex inte beräknades dessa år. Från och med 1998 ingår konsumtion av blanddrycker i beräkningarna.

I årskurs 9 är det konsumentkategori 1 som samlar den största andelen elever. År 2004 tillhörde 25 procent av pojkarna och 29 av flickorna denna lägsta konsumentkategori. Tillsammans med icke-konsumenterna utgör denna grupp drygt hälften av eleverna i årskurs 9.

En jämförelse över tiden visar att andelen pojkar i den högsta konsumtionsgruppen minskade med över hälften från 1977 till 1981 (från 16 till 7 %) och var därefter oförändrad under 1980-talet. Fram till slutet av 1990-talet låg andelen relativt stabilt kring 8–9 procent, men ökade något under slutet av 1990-talet och början av 2000-talet. I de senaste tre undersökningarna har dock andelen stabiliserats på en lägre nivå (10 % 2004). Bland flickorna minskade andelen i den högsta konsumentkategorin betydligt mellan 1977 och 1981 (från 12 till 3 %) för att sedan vara relativt oförändrad fram till och med 1996. Därefter ökade andelen för att 2001 uppgå till 7 procent, en nivå som sedan förblivit oförändrad.

Diagram 7 visar medelvärdet av niondeklassarnas uppgivna årskonsumtion mätt i dl alkohol (100 %) fördelat på pojkar och flickor. Beräkningen för åren 1977 till 1989 (uppgifter saknas för åren 1983–85) är gjord med utgångspunkt från klassmitten av den skattade årskonsumtionen för varje indexvärde. Från och med 1989 finns emellertid möjligheter att beräkna medelvärdet direkt från varje respondents svar på alkoholfrågorna (tabell 17). Dessa medelvärden ligger något högre än de skattade för pojkarna medan flickornas värden i stort sett sammanfaller 1989. En trolig förklaring till detta är att pojkarna i genomsnitt ligger högre än flickorna inom varje konsumtionskategori samt att indexvärdet 6 är en öppen klass och "klassmitten" har getts ett ungefärligt värde. Därför redovisas två värden för 1989 i diagram 7, ett skattat medelvärde och ett baserat på elevernas respektive svar.

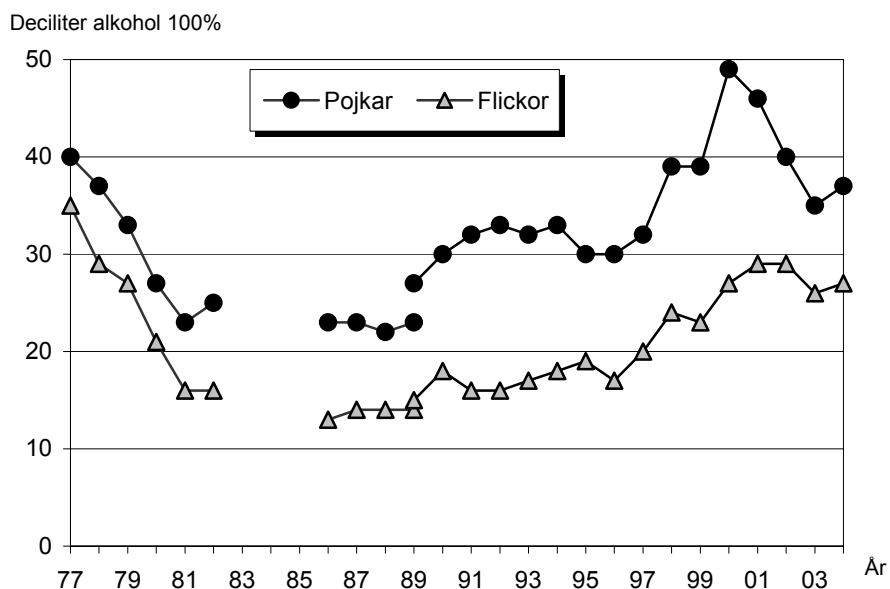

Diagram 7. Den beräknade genomsnittliga årskonsumtionen mätt i dl ren alkohol (100 %) i årskurs 9 efter kön. 1977–2004 (blanddrycker ingår fr o m 1998). 1977–1989 avser skattade värden med utgångspunkt från konsumtionsindex (data saknas för 1983–1985). (Tabell 17)

Det måste emellertid åter framhållas att detta inte är ett mått på den faktiska årskonsumtionen hos elever i årskurs 9. Det är endast en beräknad årskonsumtion med utgångspunkt från varje respondents svar på varje enskild konsumtionsfråga med de felmarginaler som dessa variabler har.

Den beräknade genomsnittliga årskonsumtionen bland elever i årskurs 9 sjönk mellan 1977 och 1981 från ca 4 liter alkohol (100 %) till ca 2,3 liter bland pojkarna och från ca 3,5 till 1,6 liter bland flickorna. I båda fallen en nästan 50-procentig minskning (redovisas ej i tabell). Det kan i detta sammanhang nämnas att under samma period minskade också alkoholförsäljningen i Sverige från 7,3 liter (alkohol 100 %) till 6,3 liter per invånare 15 år och däröver, d v s en minskning med 14 procent (CAN 2004). Därefter verkar niondeklassarnas genomsnittliga årskonsumtion ha varit i stort sett oförändrad under 1980-talet (data saknas för åren 1983–85).

Från och med 1989 är, som nämnts tidigare, den genomsnittliga årskonsumtionen beräknad direkt utifrån varje enskild respondents svar på frågorna om dryckesfrekvens och kvantitet för öl, vin och sprit (och blanddrycker fr o m 1998). Under 1990-talet fanns en ökningstendens bland såväl pojkarna som flickorna (tabell 17). Pojkarnas beräknade årskonsumtion ökade mellan 1989

och 1992 från 27 till 33 dl, varefter årskonsumtionen legat kring 32 dl till och med 1997 års undersökning. Åren därefter skedde återigen en ökning med ett markant språng år 2000 för att sedan kontinuerligt minska fram till och med 2003 års undersökning. I den senaste undersökningen har konsumtionen åter gått upp något (37 dl). Bland flickorna ökade den beräknade årskonsumtionen från 15 till 29 dl mellan 1989 och 2001. I de båda senaste undersökningarna har dock värdena legat något lägre (27 dl 2004).

Det bör återigen framhållas att sk blanddrycker (bl a stark cider och alkoholäsk) ingår i beräkningarna från och med 1998, vilket sannolikt bidrog till ökningen mellan 1997 och 1998.

Diagram 8 visar den beräknade årskonsumtionen mätt i dl ren alkohol (100 %) uppdelat på respektive drycker, dvs folköl, starköl, vin, sprit och blanddrycker (1989–2004). I pojkarnas konsumtion svarade folköl och sprit för ungefär lika stor mängd alkohol under perioden 1989 till 1994 samtidigt som konsumtionen av båda dryckerna ökade. Därefter minskade spritkonsumtionen under de närmast följande två åren, varefter en ny ökning inträffade. 1998 var sprit- och folkölskonsumtionen åter av ungefär samma storleksordning. Fram till 2001 skedde dock en förskjutning mot en ökad spritkonsumtion och minskad folkölskonsumtion. Åren därefter fortsatte folkölskonsumtionen att minska, men även spritkonsumtionen minskade. I de två senaste undersökningarna har starköl varit den dominerade alkoholdrycken. Vinkonsumtionen har under hela mätperioden utgjort den minsta och uppgick till en deciliter år 2004, medan blanddryckerna motsvarade 6 dl ren alkohol per år.

Flickornas årskonsumtion är betydligt mindre än pojkarnas, men har, som tidigare nämnts, ökat under den redovisade perioden från 15 till 27 dl. Det mest framträdande draget fram till början av 2000-talet var spritens allt mer dominerande andel av flickornas alkoholintag. I de senaste undersökningarna har dock spritens del av konsumtionen minskat något, men den är fortfarande den klart dominerande alkoholdrycken (41 % 2004). Konsumtionen av folköl hos flickorna ökade mellan 1989 och 1995 från 4 till 7 dl ren alkohol per år, men har därefter åter minskat och utgjorde 3 dl 2004. Konsumtionen av stark cider och alkoholäsk uppgick till 5 dl ren alkohol per år.

Folkölets andel av elevernas totala alkoholkonsumtion ökade markant mellan 1992 och 1995. För pojkarna gick ökningen från 32 till 40 procent och för flickorna från 20 till 34 procent. Därefter har, som nämnts ovan, konsumtionen av folköl minskat påtagligt. Från och med 1998 ingår också blanddrycker (bl a cider och alkoholäsk) vilket försvårar jämförelsen över tid. Blanddryckernas andel utgjorde 15 procent av pojkarnas och 19 av flickornas årskonsumtion 2004.

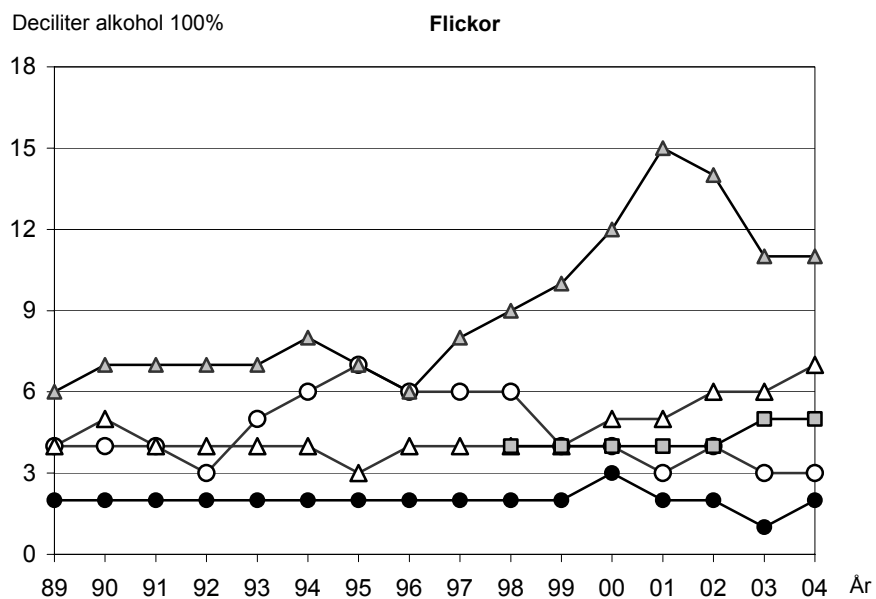
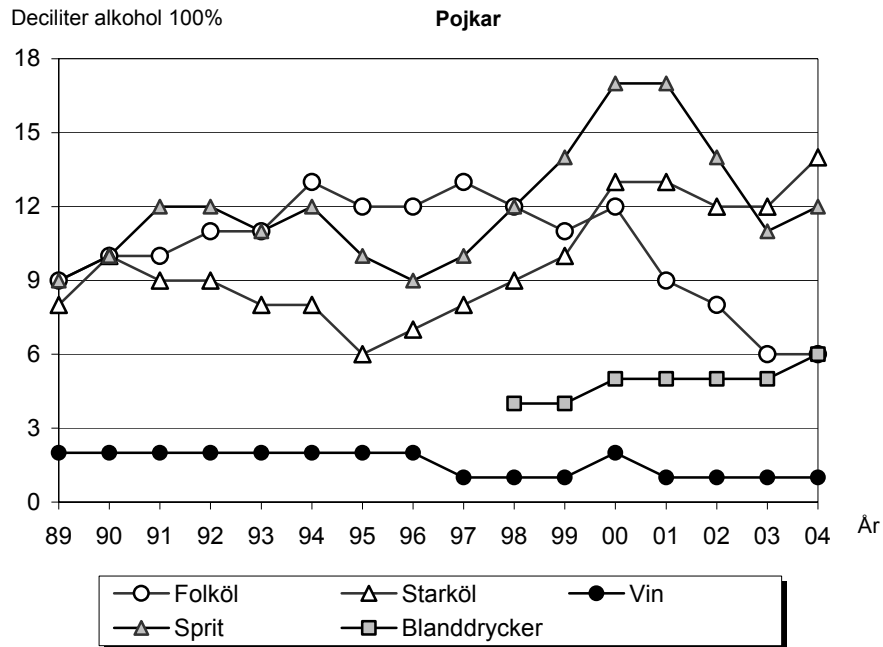

Diagram 8. Den beräknade genomsnittliga årskonsumtionen av folköl, starköl, vin, sprit och blanddrycker mätt i dl ren alkohol (100 %) i årskurs 9 efter kön. 1989–2004 (blanddrycker ingår fr o m 1998). (Tabell 17)

Berusningsbenägenheten

Av tabell 18 framgår att berusningsfrekvensen bland pojkarna var relativt oförändrad mellan 1972 och 1977. Sistnämnda år var det 44 procent som uppgav att de kände sig berusade varje eller nästan varje gång de drack alkohol. 1979 hade denna andel sjunkit till 40 procent och 1983 till 32 procent för att sedan vara relativt oförändrad till slutet av 1980-talet. Mellan 1988 och 1992 ökade andelen pojkar som berusar sig varje/nästan varje gång de dricker alkohol från 32 till 40 procent. Därefter var värdena relativt oförändrade på många år för att sjunka 2002 (34 %) och 2003 (30 %).

Bland flickorna steg berusningsfrekvensen något under början och mitten av 1970-talet. År 1972 var det 31 procent som svarade att de kände sig berusade varje eller nästan varje gång de drack alkohol och 1977 hade denna andel ökat till 38 procent. År 1979 sjönk den till 29 procent och låg därefter på ungefär samma nivå till och med 1989.

På liknande sätt som för pojkarna, men med något/några års fördröjning, ökade denna andel bland flickorna. Könsskillnaden har minskat alltmer och 1995 var det till och med något fler flickor (42 %) än pojkar (39 %) som uppgav att de känner sig berusade varje eller nästan varje gång de dricker. Under senare hälften av 1990-talet har andelen bland flickorna varit i stort sett oförändrad och på ungefär samma nivå som pojkarna (ca 40 %). År 2003 var andelen åter något lägre bland flickorna (35 %) och bland pojkarna (30 %).

I samband med 2003-års undersökning ändrades frågan till "Hur ofta dricker du så mycket alkohol att du känner dig berusad?". År 2003 var det drygt 30 procent av pojkarna och flickorna som uppgav att de drack sig berusade en gång i månaden eller oftare. I 2004-års undersökning hade denna andel sjunkit något och uppgick till 27 procent bland såväl pojkarna som flickorna.

Ovan har elevernas uppgifter om hur ofta de känner sig berusade redovisats. Upplevelsen av berusning är emellertid subjektiv och säger ingenting om de konsumerade mängderna.

För att få en uppfattning om hur pass vanligt det är att eleverna dricker relativt stora mängder vid ett och samma tillfälle (intensivkonsumtion) ställs också frågan: "Hur ofta händer det att du dricker alkohol motsvarande minst en halv halvflaska sprit (en halv "kvarting") eller en helflaska vin eller fyra stora flaskor stark cider/alkoläsk eller fyra burkar starköl eller sex burkar folköl vid samma tillfälle?".

Alternativet "fyra stora flaskor stark cider" tillkom 1998. Alternativet med sex burkar folköl har endast funnits med från 1978 års studie, medan det i de tidigare undersökningarna stod "...fem burkar mellanöl...". År 1988 infördes "4 burkar starköl" som ytterligare alternativ. Dessa olikheter medför vissa jämförelse-

svårigheter, som bör hållas i minnet vid tolkningen av tabell 20. Frågan ställdes inte i 1984 och 1985 års undersökningar.

År 2000 genomfördes ytterligare en förändring av den sk intensivkonsumtionsfrågan. Då mängden alkohol varierar kraftigt mellan de olika exemplen ändrades mängden sprit i frågan från ”en halv flaska sprit” till ”halv halvflaska sprit (en halv ”kvartering”)”. Alltså minskades mängden sprit med hälften i det senare exemplet. I tabell 20 framgår det att förändringen inte medförde någon betydande förändring i svarsmönstret.

Det bör observeras att de uppräknade mängderna för respektive alkoholsort i frågan fortfarande inte är helt likvärdiga i sammanlagd alkoholhalt. Syftet är dock att få en uppfattning om hur ofta eleverna dricker stora mängder alkohol, inte hur ofta en viss mängd 100-procentig alkohol konsumeras.

Fram till och med 1979 uppgav ungefär en tredjedel av pojkarna att de drack alkohol i dessa mängder någon gång i månaden eller oftare (diagram 9 och tabell 20). Mellan 1981 och 1988 låg dessa andelar på en lägre nivå (ca 23 %) för

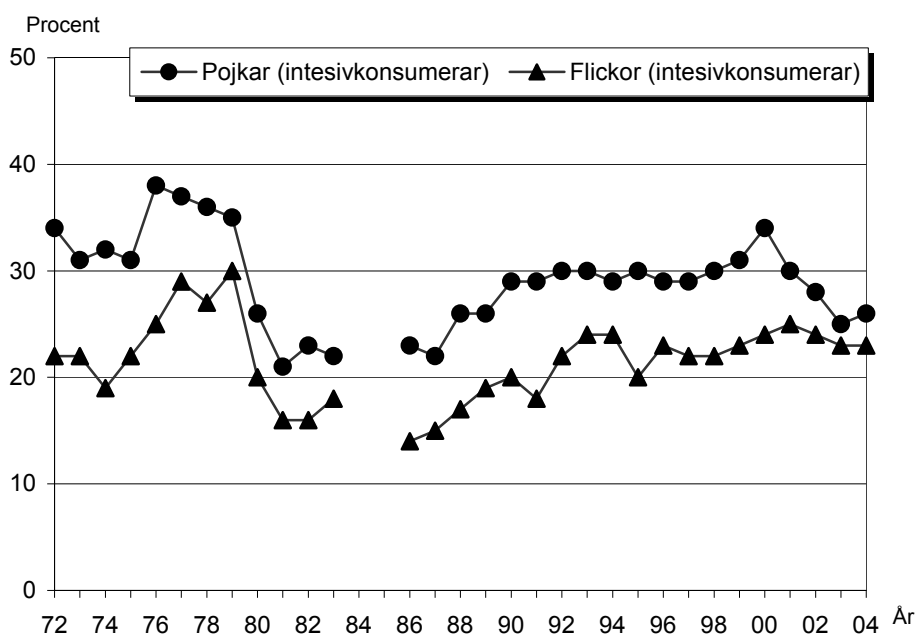

Diagram 9. Andelen elever som intensivkonsumerar någon gång i månaden eller oftare i årskurs 9 efter kön, 1972–2004. (Tabell 20)

att öka 1991 (till 29 %). Under slutet av 1990-talet fortsatte andelen att öka för att nå en pik år 2000. Därefter skedde en minskning under några år och 2004 var värdet 26 procent.

Även flickornas andelar låg högre under 1970-talets andra hälft, med en kulmen 1979 då 30 procent uppgav att de konsumerade nämnda kvantitet någon gång i månaden eller oftare. Värdet sjönk i början av 1980-talet och låg omkring 15 procent i mitten av decenniet. Mellan 1989 och 1994 ökade flickornas andel från 17 till 24 procent. År 1995 minskade andelen till 20 procent, för att sedan åter öka fram till 2001 (25 %). I de följande undersökningarna har andelen legat obetydligt lägre och uppgick 2004 till 23 procent.

En jämförelse mellan könen visar att pojkarna i samtliga undersökningar rapporterar en något högre intensivkonsumtionsfrekvens än flickorna, men att skillnaden minskat de senaste åren. Detta främst till följd av en minskad frekvens bland pojkarna.

Tabell 22 visar åldersfördelningen för den första berusningen. Av tabellen framgår att andelen pojkar som upplevt sin första berusning före 14-årsåldern minskat de senaste fyra åren. År 2000 var det 23 procent som uppgav att de varit berusade första gången när de var 13 år eller yngre, medan det i årets studie var 16 procent som uppgav detta. Även bland flickorna har det skett en viss minskning, men dock inte lika tydlig (20 % 2000 och 18 % 2004). I den senaste undersökningen uppgav ca 43 procent av eleverna att de aldrig varit berusade, vilket är en ökning med ca 10 procentenheter jämfört med år 2000. Då en omformulering av frågan gjorts är det emellertid svårt att jämföra de fem senaste åren (tabell 22) med tidigare år (tabell 21).

Diagram 10 visar andelen som var berusade första gången vid 13 år eller yngre i olika konsumtionskategorier (konsumtionsindex 1–6, se avsnittet Total årlig alkoholkonsumtion). Ju högre alkoholkonsumtion i årskurs 9 desto fler har varit berusade vid 13 år.

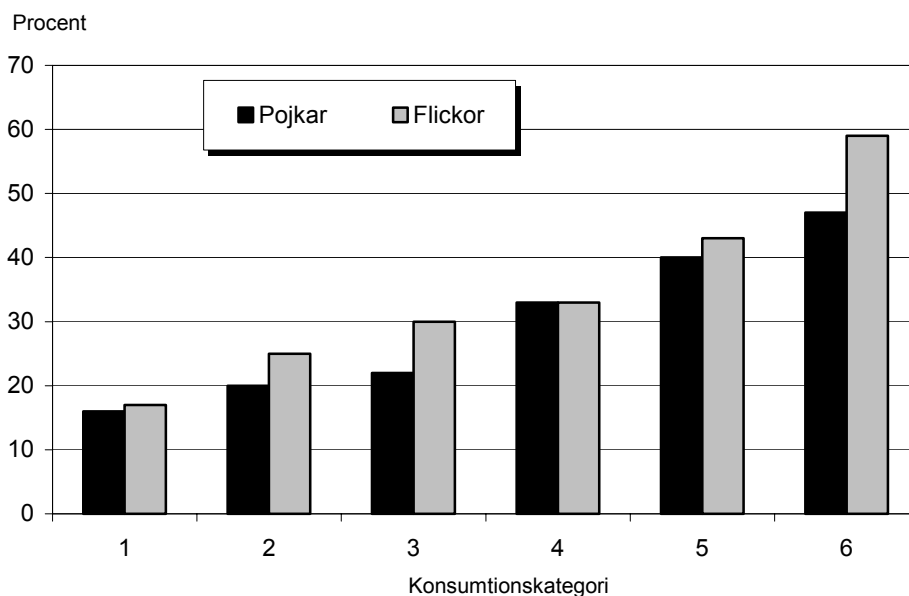

Diagram 10. Andelen som varit berusade vid 13 år efter konsumtionskategori och kön. Årskurs 9. 2004. (Tabell 21)

Föräldrarnas kännedom om alkoholvanorna

Mellan åren 1979 och 1995 och sedan 1998 har en följdfråga ställts till de elever som själva uppgav att de dricker alkohol huruvida deras föräldrar känner till detta. En femtedel av dessa elever uppgav 1979 att deras föräldrar inte känner till att de dricker alkohol (tabell 24). Motsvarande andel 1995 var högre och uppgick till 35 procent. Sedan dess har andelen minskat något och var 2004 30 procent. Knappt en tredjedel uppgav såväl 1979 som 1995 att föräldrarna endast känner till en liten del av konsumtionen. Siffrorna var ungefär desamma år 2004. Att föräldrarna känner till nästan all alkoholkonsumtion uppgavs av omkring 36 procent av eleverna 1979. Denna andel har minskat sedan dess och var i 1995 års undersökning ca 24 procent för att sedan åter öka något (ca 30 % år 2004). Några betydande skillnader mellan könen finns inte när det gäller föräldrarnas kännedom om alkoholkonsumtionen.

Problem i samband med alkoholkonsumtion

Eleverna i årskurs 9 har fått besvara frågan: "Har du någonsin fått något av följande problem på grund av att du druckit alkohol?" De olika problemtyperna har grupperats som individuella problem, relationsproblem, sexuella problem samt brottsrelaterade problem och redovisas i tabell 23.

Bland de individuella problemen är den vanligaste konsekvensen av alkoholförbrukning att man haft "huvudvärk eller mått illa dagen efter (s k baksmälla)", vilket hänt nära hälften av eleverna. "Förstört saker eller kläder" har hänt nästintill en femtedel av eleverna. Därefter kommer "tappat pengar eller värdesaker" (ca 13 %) samt "råkat ut för olycka eller skadats" (ca 10 %). Fem procent uppger att deras prestationer i skolan eller på arbetet försämrats på grund av alkohol.

För s k relationsproblem är "grälat" absolut vanligast, särskilt bland flickorna (27 %). Därefter kommer problem med föräldrar och vänner, även detta vanligare bland flickorna. Problem med lärare är ovanligt både bland pojkarna och flickorna (2 %).

De två exemplen på komplikationer av sexuell natur som eleverna fått ta ställning till är ungefär lika ofta förekommande bland både pojkarna och flickorna. Knappt en tiondel har uppgett att alkoholkonsumtionen lett till önskad sex respektive oskyddad sex.

Bland det som rubricerats som brottsrelaterade problem är "bråkat eller slagits" vanligast bland både pojkar och flickor (13 respektive 11 %). "Råkat i bråk med polisen" har sex procent av pojkarna och fem av flickorna, medan två procent av pojkarna och fyra av flickorna uppger att de blivit bestulna eller rånade.

Tobak

I detta avsnitt redovisas först andelen rökare och rökningens omfattning, därefter andelen snusare samt andelen snusare som också röker. Sist redogörs för svaren på två frågor om hur och varifrån eleverna vanligen skaffar cigaretter och snus. Frågorna gällande elevernas tobaksvanor har ändrats vid ett par tillfällen, vilket medför svårigheter när det gäller jämförelser över tid. Första gången detta skedde var 1983 och andra 1997. Det betyder att data före och efter förändringarna inte är direkt jämförbara. Vid bägge tillfällena användes såväl den gamla som den nya frågeformuleringen så att effekterna av förändringarna kunde avläsas som skillnader mellan två procenttal (se avsnittet Undersökningen och rapporten).

Andelen rökare och rökningens omfattning

På grund av ovan nämnda förändring av rökfrågan redovisas bara andelen rökare för åren 1971–1983 (tabell 25). 1983 års siffror till vänster i första kolumnen avser dem som besvarade det gamla och de till höger det nya formuläret. I tabell 26 påbörjas en ny sifferserie för elevernas rökvanor (1997–2004) enligt den nya frågeformuleringen. Man bör här hålla i minnet att skillnaderna mellan 1997 års båda värden endast orsakats av metodförändringarna. Diagram 11 ger en god översikt över utvecklingen och effekter av de ändrade frågeformuleringarna.

Under 1970-talet skedde en kraftig minskning i rökningen. Mellan 1971 och 1983 minskade andelen rökare från 41 till 19 procent bland pojkarna och från 47 till 30 procent bland flickorna. Den ändrade frågeformuleringen 1983 innebär att något färre därefter klassificerades som rökare vilket framgår av de olika värdena i 1983 års båda undersökningar.

Av diagram 11 och tabell 25 framgår att rökvanorna var relativt oförändrade mellan 1983 och 1988. 17 procent av pojkarna och 24 procent av flickorna rökte enligt 1988 års studie. Året därpå hade emellertid andelen rökare ökat till 23 procent bland pojkarna och 30 bland flickorna. Därefter minskade andelarna, främst bland pojkarna, vars andelar låg strax under 20 procent fram till 1997 (17 %). Bland flickorna låg motsvarande andel omkring 25 procent under denna period (25 % 1997). I samtliga undersökningar är det fler flickor än pojkar som röker.

Under de första åren efter att den nya frågeställningen infördes 1997 var andelen rökare stabil för både pojkarna och flickorna, men i de två senaste under-

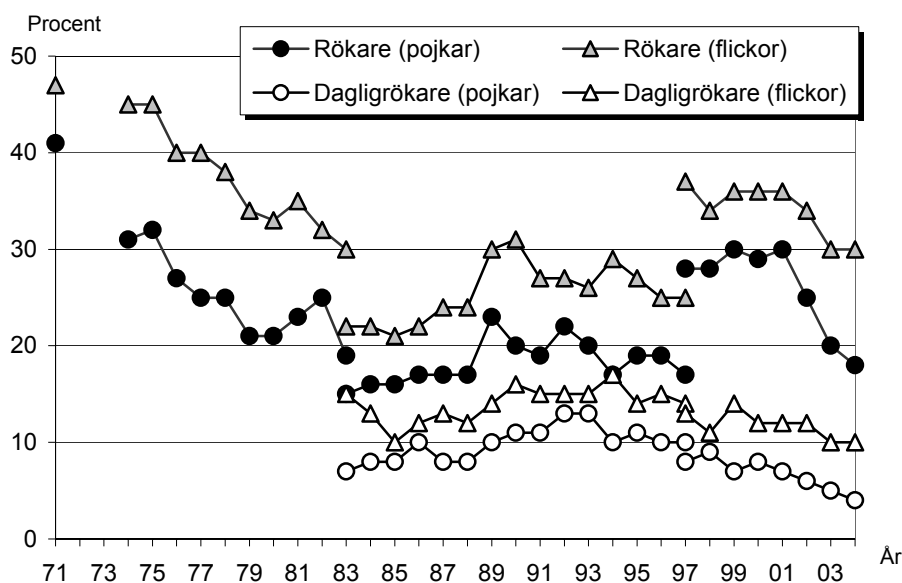

Diagram 11. Andelen rökare och andelen dagligrökare i årskurs 9 efter kön. 1971–2004 (Tabell 25 och 26)

sökningarna har andelen rökare minskat. Sammanfattningsvis kan konstateras att om man binder samman de båda tidsserierna med de dubbla värdena 1997, var andelen rökare relativt oförändrad från början av 1990-talet fram till och med år 2001 bland såväl pojkarna som flickorna. Sedan 2001 har andelen rökare minskat med 12 procentenheter bland pojkarna och uppgick till 18 procent i den senaste undersökningen. Även bland flickorna har andelen rökare minskat sedan 2001, men minskningen var inte lika stor (6 procentenheter). I de två senaste undersökningarna var andelen rökare oförändrad bland flickorna (30 %).

I tabellerna 26 och 27 och diagram 11 redovisas hur ofta eleverna i årskurs 9 röker. Det är dubbelt så många flickor som pojkar som svarat att de röker varje dag. Andelen dagligrökare har visat en minskande tendens bland pojkarna (8 % 2000 och 4 % 2004). Även bland flickorna kan en svag tendens till minskning av andelen dagligrökare skönjas, dock inte lika tydlig som bland pojkarna (14 % 1999 och 10 % 2004). Två tredjedelar av pojkarna och hälften av flickorna som röker gör detta endast "på fest" eller "bara ibland".

Tabell 28 visar konsumtionen hos de elever som röker varje dag. Den största andelen av dagligrökarna återfinns i kategorin 7–10 cigaretter (44 % av pojkarna och 42 % av flickorna 2004). Bland dem som röker varje dag är det ungefär lika många pojkar som flickor som röker förhållandevis många cigaretter dagligen (12 respektive 11 procent röker 17 cigaretter eller fler per dag).

Snusning

På samma sätt som gällde för frågorna om rökning har snusfrågan har genomgått vissa förändringar genom åren. I samband med revideringen år 1983 formulerades frågan om. Fram till 1982 handlade ja-alternativen om antalet gånger eleverna snusade per dag, men från och med 1983 gällde ja-alternativen hur många dosor de snusade per vecka. Hur denna ändring påverkar jämförbarheten är det dock svårt att uppskatta.

Efter hand visade det sig emellertid att eleverna saknade ett svarsalternativ motsvarande det som finns för frågan om rökning, d v s "Nej, har bara prövat". I 1991 års formulär infördes därför ett sådant svarsalternativ varför jämförelser med resultaten från tidigare år måste göras med försiktighet. I 1997 års studie prövades en ny konstruktion av frågan om snusning så att den på samma sätt som för rökning också visar frekvensen av beteendet. Också här kunde effekten hållas under kontroll genom att två formulär användes vid datainsamlingen.

År 1974 snusade en fjärdedel av pojkarna och 4 procent av flickorna i årskurs 9 (tabell 29). Tre år senare hade pojkarnas andel ökat till 30 procent och låg sedan kvar på denna nivå fram till 1983 då motsvarande siffra i den skänkundersökningen var 29 procent. Andelen flickor som snusade var under denna period ca 7 procent. Med den nya frågeformulering som infördes 1983 var det 21 procent

av pojkarna och 2 procent av flickorna som uppgav att de snusade. Därefter var andelen snusare relativt oförändrad under många år och utgjorde år 1997 17 procent av pojkarna och 1 procent av flickorna.

I tabell 30 redovisas andelen snusare och hur ofta man snusar för åren 1997–2004. Frågeförändringen medförde att andelen snusare blev något högre. Under de första tre åren var andelen snusare bland pojkarna kring 20 procent för att sedan öka till 27 procent 2001. I de tre senaste undersökningarna minskade åter andelen snusare (21 % 2004). Bland flickorna kan en ganska tydlig tendens till ökning av andelen snusare skönjas (3 % 1997 och 8 2004).

Nära tre fjärdedelar av de flickor som snusar och strax under hälften av pojkarna uppgav 2004 att de snusar en dosa eller mindre per vecka (tabell 31). Under perioden 1997–2004 har dessa värden varit relativt oförändrade.

Den totala tobakskonsumtionen

Bland rökarna har flickorna utgjort en majoritet sedan 1971, d v s under hela den period skolundersökningarna genomförts. Ser man på tobakskonsumtionen totalt, d v s rökning och snusning, utgjorde emellertid pojkarna den största gruppen under perioden 1984–1989. Sistnämnda år var dock skillnaden mindre än tidigare och i 1990 års undersökning var grupperna ungefär lika stora (30 % av pojkarna och 32 % av flickorna). Värdena efter 1997 är på grund av förändringarna i rök- och snusfrågorna något högre. År 2004 var det 27 procent av pojkarna och 31 av flickorna som rökte och/eller snusade (diagram 12 och tabell 32).

Anskaffningen av tobak

Sedan januari 1997 är det enligt lag inte tillåtet att sälja tobak till ungdomar under 18 år. Således skall det inte vara möjligt för eleverna i årskurs 9 att själva köpa cigaretter eller snus. Tabell 33 visar svarsfördelningen (bland dem som röker) på frågan ”Hur får du vanligen tag på cigaretter?”. Sedan 1997 har omkring 60 procent av såväl flickorna som pojkarna uppgivit att de själva köpt cigaretter, dock kan en svag minskning anas. Minskningen har främst skett bland flickorna. Ungefär lika många uppgav att de fått cigaretterna från kamrater.

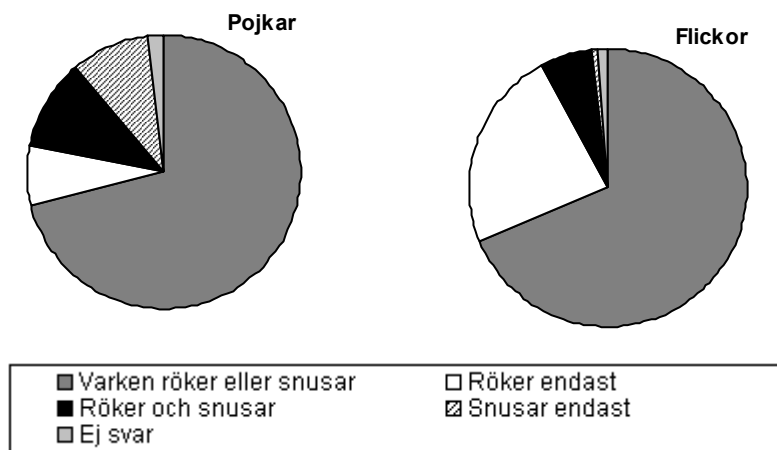

Diagram 12. Andelen tobakskonsumenter i årskurs 9 efter kön. 2004 (Tabell 32)

I tabell 34 redovisas svarsfördelningen (bland dem som snusar) på frågan ”Hur får du vanligen tag på snus?”. Bland pojkarna köper nästan två tredjedelar själva snus (63 %), medan det näst vanligaste alternativet var att fått snuset från kamrater (34 %). Bland flickorna är det vanligast att få snuset från kamrater (56 %) eller annan någon annan som är 18 år eller äldre (37 %), medan 35 procent uppger att de köper snus själva.

Frågan om hur man skaffar tobak infördes i 1997 års undersökning. Det är således okänt hur den nya lagen påverkat andelen elever i årskurs 9 som köper tobak själva. Det kan emellertid konstateras att för en majoritet tobakskonsumenter i den här åldersgruppen är det fortfarande möjligt att själv köpa cigaretter eller snus.

I tabellerna 35 och 36 kan man se att det var vanligast att eleverna köper cigaretter och snus i kiosker. Drygt fyra femtedelar av de rökande pojkarna och flickorna hade köpt cigaretter i kiosker. Bland de snusande pojkarna och flickorna hade nio respektive åtta av tio handlat snus i en kiosk. Bland pojkarna var det näst vanligaste inköpsstället av både cigaretter och snus en närbutik eller jourbutik. Även bland flickorna var närbutik eller jourbutik näst vanligaste inköpsstället för cigaretter, medan bensinstationer var ungefär lika vanligt (ca 30 %).

Narkotika

Avsnittet inleds med en redovisning av andelen elever som någon gång använt narkotika samt aktuell narkotikakonsumtion. För de elever som använt narkotika redovisas vilken typ av narkotika de använt, ålder vid debuten samt uppgivet debutpreparat. Därefter redovisas samtliga elevers uppfattning om narkotikans tillgänglighet, d v s vilken narkotika de skulle kunna få tag på, liksom om någon de känner till använt narkotika. För de elever som ej använt narkotika redovisas andelen som haft möjlighet att pröva, som vet någon person som de skulle kunna få eller köpa av samt om de själva någon gång haft lust att pröva narkotika.

Narkotikaerfarenhet samt aktuell narkotikakonsumtion

I diagram 13 och tabell 37 redovisas andelen elever med narkotikaerfarenhet samt andelen som fortfarande använder narkotika (1971–1994) och andelen som använt narkotika senaste månaden.

Andelen som någon gång använt narkotika minskade kraftigt under 1970–1980-talen. År 1971 uppgav 14 procent av pojkarna och 12 av flickorna att de använt narkotika. År 1974 hade siffran sjunkit till 9 respektive 8 procent och låg sedan på ungefär samma nivå under resten av 1970-talet fram till 1983 då andelen elever med narkotikaerfarenhet var 5 procent bland pojkarna och 6 bland flickorna. Under senare delen av 1980-talet låg andelen omkring 3 procent. Under 1990-talet och fram till år 2001 fördubblades andelen pojkar som prövat narkotika och andelen flickor närmast tredubblades. Det var då 10 procent av pojkarna och 9 procent av flickorna som svarade att de använt narkotika. I de två följande undersökningarna minskade dock andelen som prövat narkotika åter och år 2004 var det 7 procent av såväl pojkarna som flickorna som uppgav detta.

Mellan 1971 och 1994 ställdes en fråga om man fortfarande använde narkotika. 1971 var det 5 procent av pojkarna och 4 av flickorna som uppgav detta, men också dessa andelar sjönk efter denna tidpunkt. I slutet på 1970-talet var motsvarande andel ett par procent och utgjorde därefter endast någon enstaka procentenhet.

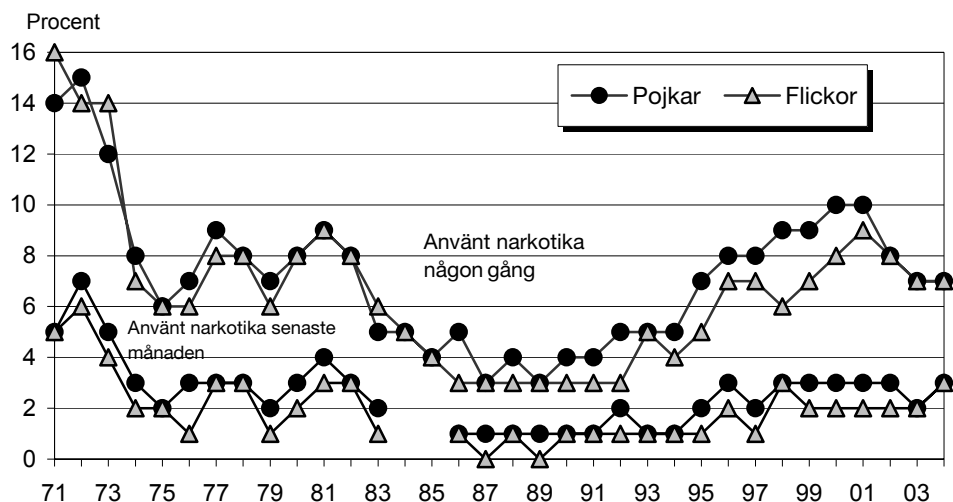

Diagram 13. Andelen elever som någon gång använt narkotika samt andelen elever som använt narkotika senaste månaden (uppgifter saknas för 1983–1985) efter kön. 1971–2004. (Tabell 37)

Av tabell 38 framgår det att cannabis är den absolut vanligaste narkotikan bland eleverna i årskurs 9. Mellan åren 2000 och 2004 uppgav ca 5 procent av eleverna uppgivit att de använt marijuana och/eller hasch. På samma sätt som den totala andelen som använt narkotika sjunkit något de senaste åren har även siffrorna för cannabis. Andelen elever som under perioden uppger att de använt någon annan sorts narkotika varierar i huvudsak mellan 0 och 2 procent.

Att ha använt narkotika under senaste månaden indikerar ett relativt aktuellt bruk. Andelen elever som rapporterat detta var högst under perioden 1971 till 1973 (ca 5 %). Under 1980-talet, då även livstidsprevalensen var lägst, var det mycket få elever som använt narkotika senaste månaden (uppgift saknas för 1984–1985). Under första hälften av 1990-talet var det fortfarande endast omkring 1 procent som gjort detta, men under senare år har dessa värden ökat något och var i den senaste studien 3 procent både bland pojkarna och flickorna.

I tabell 39 redovisas andelen bland dem som använt narkotika som använt hasch/marijuana den senaste månaden. År 1971 hade cirka 40 procent av pojkarna och cirka 30 av flickorna gjort detta. Andelarna varierar kraftigt mellan olika år för hela den redovisade perioden. Anledningen är främst att bastalen är låga (d v s antalet elever som använt narkotika). I mitten av 1990-talet var det cirka en fjärdedel av pojkarna och en femtedel av flickorna som använt cannabis

under den senaste månaden. År 2004 gällde detta 32 procent av pojkarna och 26 av flickorna. En mycket stor majoritet har använt 1–4 gånger.

Det är ett välkänt faktum att hasch/marijuana är det vanligaste medlet bland dem som använt narkotika, inte minst i den här åldersgruppen. Det förekommer givetvis också att man uppger annan narkotika, ibland kombinerat med hasch/marijuana, ibland som enda medel. Bland de preparat som nämns finns t ex amfetamin, ecstasy, LSD och kokain. Tabell 40 visar andelen elever (av dem som använt narkotika) som under åren 1989–2004 använt enbart cannabis, enbart annan narkotika samt bådadera. Även här varierar andelarna mycket mellan olika år. Bastalen (de som använt narkotika) i tabellen är låga och andelen "ej svar" varierande, vilket försvårar tolkningen av resultaten, men ändå är det tydligt att cannabis utan tvivel är den narkotika som flest har erfarenhet av.

En majoritet av dem som använt narkotika har blivit bjudna eller fått köpa av en kamrat. Det är mer vanligt bland flickorna än bland pojkarna att ha blivit bjuden på narkotika av såväl kamrat såsom en vuxen person (redovisas ej i tabell).

Debutålder och debutpreparat

Mellan åren 1989 och 1999 fick eleverna själva ange åldern för deras narkotikadebut. Sedan 2000 får eleverna ange debutålder genom att kryssa för förbestämda alternativ för cannabis och för övrig narkotika. Denna förändring av frågans utformning gör att jämförelser över tid försvåras.

Majoriteten av dem som använt narkotika debuterade någon gång i 14–15-årsåldern (ca 60 % 2004). Relativt få har uppgett att de var 13 år eller yngre när de prövade första gången. År 2004 var det ca 21 procent av både pojkarna och flickorna som uppgav att de debuterade i 13-årsåldern eller tidigare (tabell 42). Detta är en större andel jämfört med tidigare år, men man skall åter komma ihåg att bastalen är mycket låga och att därför blir mycket små faktiska förändringar stora i relativa tal.

De som använt narkotika har sedan 1989 fått besvara frågan "Vilket slag av narkotika använde du första gången?" Svarsfördelningen i tabell 43 är något svårtolkad och andelen "ej svar" relativt hög, i synnerhet vissa år. En stor majoritet av dem som prövat narkotika har använt en cannabisprodukt (hasch eller marijuana). Flertalet år gäller detta ca 80 procent eller fler.

Föräldrarnas kännedom om narkotikavanorna

För att få en uppfattning om föräldrarnas kännedom om elevernas eventuella narkotikakonsumtion ställdes frågan: "Känner dina föräldrar till att du använder narkotika?" Svaren i tabell 44 avser endast de elever som använt narkotika.

Uppgifter från åren 1983–1985 saknas i tabellen eftersom resultaten under dessa år redovisades med det totala undersökningsmaterialet som basalt.

En majoritet av de elever som använt narkotika (ca 66 % 2004) uppgav att föräldrarna inte känner till att de har använt narkotika. Andelen som svarat ja på frågan varierar mellan 8–25 procent under den redovisade perioden. En förklaring till skillnaderna mellan olika år kan vara att bastalen är låga vilket, som tidigare påpekats, medför stor känslighet även för mindre förändringar. Vissa år är det också ganska många som hoppat över frågan. Genomgående gäller dock att föräldrarnas kännedom om elevernas narkotikaerfarenhet är begränsad. Bland dem som använt narkotika i 2004 års undersökning var det 18 procent av pojkarna och 15 procent av flickorna som svarade att föräldrarna visste om detta.

Exponering för narkotika och benägenhet att pröva

Under de senaste åren har det ibland talats om att narkotika åter kommit in i vissa ungdomsmiljöer och att det används som "festdrog" på samma sätt och vid samma tillfällen som alkohol. För att i någon mån utröna hur vanligt det är att narkotika förekommer i ungdomars närhet har följande fråga ställts fr o m 1991 års undersökning: "Känner du till någon person i din egen ålder som du tror eller säkert vet har använt något av följande medel?" Medlen ifråga var hasch/marijuana, amfetamin, heroin, kokain och crack. 1993 utökades listan med ecstasy och 1995 med LSD.

1991 var det 38 procent av pojkarna som "trodde" eller "säkert visste" någon jämnårig som använt hasch/marijuana medan motsvarande värde bland flickorna var 46 procent (tabell 45). Dessa andelar ökade under hela perioden fram till år 1998 för att sedan under några år plana ut på en nivå runt 60 procent. I de två senaste årens undersökningar har dock en minskning skett bland såväl pojkarna som flickorna (50 respektive 56 % 2004).

En ökning i andelen som anser att de känner till någon som använt amfetamin kunde observeras mellan 1991 och 1998; bland pojkarna från 8 till 23 procent och bland flickorna från 11 till 28 procent. Sedan dess har det skett en minskning och 2004 uppgick värdena till 17 respektive 19 procent. En liknande utveckling, men på olika nivåer har skett för såväl heroin som kokain. Sammanfattningsvis är det sålunda fler elever som 2004 tror eller säkert vet någon jämnårig som använt något av de uppräknade preparaten jämfört med 1991, men en trend mot en minskning kan skönjas under de allra senaste åren. Under den redovisade perioden har det totalt sett varit fler flickor än pojkar som känt till någon som använt narkotika.

Enligt vad som framkommit i tidigare avsnitt är det relativt få elever som någon gång använt narkotika. Detta hindrar naturligtvis inte att även den stora majoritet som aldrig gjort detta är av betydande intresse. De frågeställningar som därvid i första hand är aktuella gäller lusten att pröva och möjligheten att få tag på narkotika.

Fram till och med 1982 ställdes frågan: "Har du någon gång blivit erbjuden eller på annat sätt haft möjlighet att pröva narkotika?" I 1983 års studie ändrades frågan och sedan dess lyder den: "Har du någon gång haft möjlighet att pröva narkotika?". De siffror som skolöverstyrelsen redovisade under åren 1983 till 1985 har emellertid det totala antalet elever som bastal och kan därför inte jämföras med dem som redovisas i tabell 46 där bastalen utgörs av dem som aldrig använt narkotika. De har därför utelämnats vid redovisningen.

Av de elever i årskurs 9 som aldrig använt narkotika var det 1971 omkring 30 procent som uppgav att de blivit erbjudna eller på annat sätt haft möjlighet att pröva narkotika. Denna andel sjönk under 1970-talet till runt 20 procent i början av 1980-talet. Andelen fortsatte att sjunka till 1987 då 11 procent av eleverna svarade att de haft möjlighet att pröva narkotika. Om detta, helt eller delvis, var en effekt av frågans omformulering är svårt att säga. Förändringen är emellertid analog med andelen elever som använt narkotika och det kan därför inte uteslutas att det verkligen skedde en viss minskning. I slutet av 1980-talet inleddes en ökning som fortgick till 2000 då ca 27 procent uppgav att de haft möjlighet att pröva narkotika. Sedan dess har andelen åter minskat något och 2004 var den ca 21 procent. Förändringarna är påfallande samtidiga och likartade för bägge könen, med några få undantag (tabell 46 och diagram 14).

Från och med 1983 förändrades frågan "Vet du någon person som skulle kunna förse dig med narkotika?" till "Vet du någon person som skulle kunna ge eller sälja narkotika till dig?" (tabell 46 och diagram 14). Andelen pojkar bland dem som aldrig använt, som "tror" eller "vet säkert" att någon person skulle kunna förse dem med narkotika, sjönk från 34 procent 1977, då frågan ställdes första gången, till 22 procent 1982. Motsvarande andelar bland flickorna var 37 respektive 27 procent. Under andra hälften av 1980-talet ansåg ca 16 procent av pojkarna och ca 19 av flickorna att de skulle kunna få eller köpa narkotika av någon person i omgivningen. Därefter ökade dessa andelar, mest markant från ca 26 procent 1993 till ca 36 1995. I slutet av 1990-talet skedde en viss utplanning varefter de tre senaste undersökningarna har visat på en nedgång. I 2004 års studie var andelarna 30 procent bland pojkarna och 36 bland flickorna.

Under den redovisade perioden har det, oavsett vilken frågeformulering som använts, varit något fler flickor än pojkar som känt till någon person som skulle kunna förse dem med narkotika.

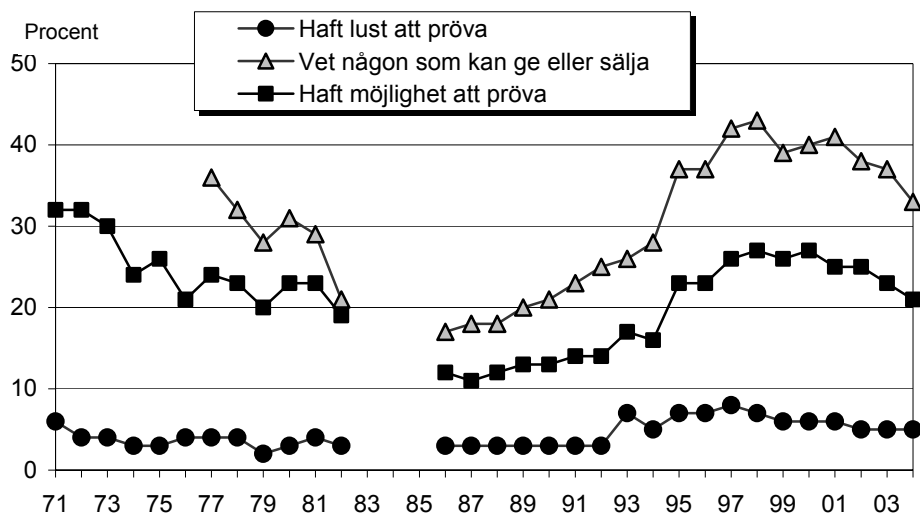

Diagram 14. Andelen elever i årskurs 9 bland dem som aldrig använt narkotika som "haft möjlighet" att pröva, "vet någon som kan sälja narkotika" samt "haft lust" att pröva. 1971–1982 och 1986–2004. (Tabell 46 respektive 47)

Det är således många i årskurs 9 som haft möjlighet att pröva narkotika, men avstått. Detta indikerar att lusten att pröva saknas. Tabell 47 och diagram 14 visar emellertid att det skett en viss attitydförändring under de senaste åren. När undersökningarna startade 1971 var attityden mot narkotika något mindre restriktiv än den var under hela 1980-talet. Då var andelen (bland dem som aldrig använt narkotika) som svarat att de haft lust att pröva narkotika 2–3 procent och andelen tveksamma 4–5 procent. Det fanns knappast någon könsskillnad. Några år in på 1990-talet skedde emellertid en förändring, främst bland flickorna. Under några år i slutet av 1990-talet, och bland flickorna en bit in på 2000-talet, ökade andelen som uppgav att de haft lust att pröva narkotika. Under de senaste åren har den dock varit något lägre och 2004 var det 4 procent av pojkarna och 6 procent av flickorna som svarade att haft lust att pröva. Andelen som anger att de känner sig tveksamma har ökat från ca 5 procent 1991 till ca 10 2004, vilket för pojkarnas del innebär en viss minskning i de senaste undersökningarna.

När eleverna tillfrågas vilken sorts narkotika de tror att de skulle kunna få tag i är det i huvudsak cannabis de uppger (tabell 48). År 2004 uppgav 40 procent av pojkarna och 36 procent av flickorna att det inte trodde sig kunna få tag i någon sorts narkotika. 33 respektive 34 procent av pojkarna respektive flickorna uppgav att de skulle kunna få tag i hasch. Motsvarande siffror var något lägre för marijuana. Ca 19 procent av eleverna uppgav att de skulle kunna få tag i ecstasy och cirka 10 procent att de kunde få tag i heroin. Ungefär lika stor andel uppgav att de kunde få tag i kokain, amfetamin eller LSD. Under hela mätperioden ha

cannabis varit de sorters narkotika som störst andel uppgivit att de skulle kunna få tag i.

Sniffning

Under 1950-talet blev det vanligt att sniffa lösningsmedel, d v s lättflyktiga kolväten som thinner, bensin, terpentin och aceton (CAN 1999). Det var främst bland yngre tonåringar som detta uppmärksammades. Under senare år har emellertid butan- och propangas, som finns i cigarettändare, blivit vanliga sniffningsmedel.

Förändringar i frågeformuläret har medfört att data om sniffningsvanorna redovisas i två olika tabeller. Åren 1971–1982 ställdes frågan: "Sniffar du?", men ändrades från och med 1983 års undersökning till: "Har du sniffat någon gång?" I tabell 49 redovisas elevernas erfarenhet av sniffning åren 1971–1983 och i tabell 50 åren 1983–2004. Utvecklingen för hela perioden sammanfattas i diagram 15, där effekten av den ändrade frågeformuleringen visas genom att kurvorna går "omlott" år 1983.

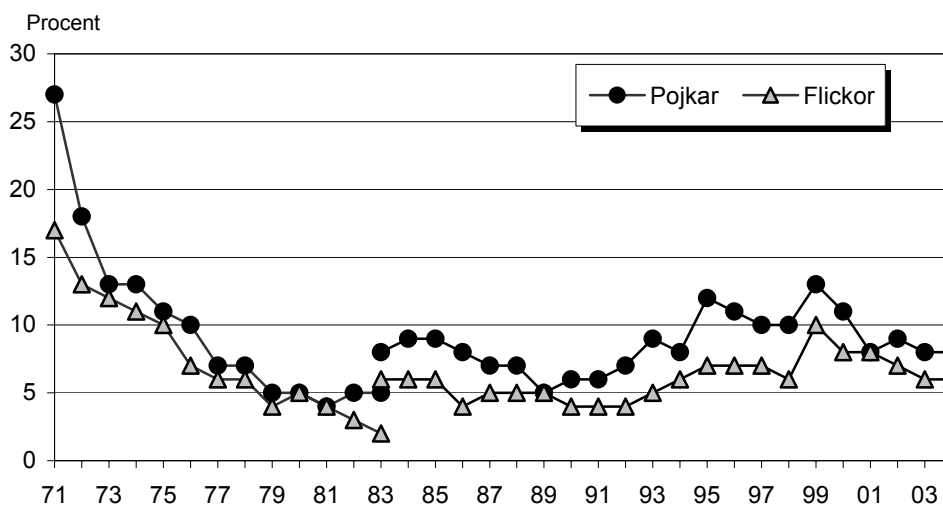

Diagram 15. Erfarenhet av sniffning bland elever i årskurs 9 efter kön. 1971–2004. (Tabell 49 och 50)

I början av 1970-talet var det betydligt fler elever i årskurs 9 som uppgav att de sniffade jämfört med senare delen av 1970-talet och 1980-talet. Åren 1971 och 1974 hade 27 respektive 13 procent av pojkarna och ca 12 procent av flickorna erfarenhet av sniffning. Sedan stabiliserades andelen elever med sniffningserfarenhet på en förhållandevis låg nivå under flera år (omkring 5 %).

Andelen elever som med den nya frågeformuleringen 1983 svarat att de någon gång sniffat var 8 procent bland pojkarna och 6 bland flickorna. Denna nivå var därefter i stort sett oförändrad en bit in på 1990-talet. År 1995 ökade andelen som sniffat till 12 procent bland pojkarna och 7 bland flickorna. Under några år minskade andelarna igen, för att 1999 åter öka bland såväl pojkarna som flickorna (13 respektive 10 %). De senaste åren har andelen som sniffat minskat och uppgick 2004 till 8 procent bland pojkarna och 6 bland flickorna.

På frågan "Händer det fortfarande att du sniffar?" svarade en procent ja under perioden 1987–1991. Under senare år har värdet mestadels varit två procent bland både pojkarna och flickorna.

Sömnmedel och lugnande medel

Som komplement till de årliga kartläggningarna av alkohol-, narkotika-, tobaks- och sniffningsvanorna ställdes en fråga om konsumtionen av sömnmedel och lugnande medel i 1976 och 1977 års undersökningar. Frågan avsåg endast sådan läkemedelskonsumtion som skett utan läkarordination.

I årskurs 9 var det vanligare bland flickorna än bland pojkarna att man svarat "ja" på frågan om läkemedelskonsumtion (10 respektive 4 % 1977). På en följdfråga om vilka preparat som använts visade det sig att olika typer av lugnande medel, främst Valium, var mest förekommande.

I 1986 års studie infördes två frågor som gällde elevernas eventuella användning av sömnmedel eller lugnande medel med respektive utan läkarförskrivning. Den fråga som avsåg läkemedelsanvändning utan läkarrecept hade 1986 och 1987 ytterligare ett svarsalternativ, nämligen "Ja, annat läkemedel, nämligen...". Det visade sig att många redovisade bruk av receptfria mediciner vid detta svarsalternativ varför det togs bort fr o m 1988 års undersökning då frågan även formulerades om något. I tabell 51 redovisas därför endast resultaten från och med detta år.

Omkring 4–5 procent av eleverna i årskurs 9 har använt läkarförskrivna sömnmedel eller lugnande medel under flertalet år som frågan ställts (tabell 51). I de tre senaste undersökningarna har emellertid flickorna värde varit något högre (7–8 %).

Under den redovisade perioden fram till och med 1993 var det omkring 1 procent av pojkarna och 2 procent av flickorna som svarade att de hade använt respektive medel utan recept (tabell 52). Därefter har andelarna varit relativt stabila både bland pojkarna och flickorna (ca 2–3 %). Sömnmedel och lugnande medel utan läkarförskrivning är något vanligare bland flickorna än bland pojkarna.

I samband med 2004-års undersökning ändrades frågan till att endast röra bruket av sömnmedel och lugnande medel av bensodiazepintyp. Jämförelser med tidigare år måste därför göras med yttersta försiktighet. Resultaten visar dock viss överensstämmelse med tidigare år, d v s 4–5 procent uppger att de använt sömn- eller lugnande medel med recept och 2–3 procent att de gjort detta utan recept (tabell 53).

Läkemedel tillsammans med alkohol

I kommentarerna till den redovisade läkemedelskonsumtionen i 1976 och 1977 års undersökningar framhölls bl a "att det inte kan uteslutas att vissa skolungdomar använder läkemedel i berusningssyfte och att intaget ibland kombineras med alkoholkonsumtion". För att visa hur vanligt det är att läkemedel kombineras med alkohol ställdes följande fråga under åren 1979–1982 samt 1986–1994: "Har du någon gång använt läkemedel tillsammans med alkohol?" Från och med 1995 års undersökning formulerades frågan om något till "Har du någon gång använt läkemedel tillsammans med alkohol i berusningssyfte?" vilket innebär att svaren inte är fullt jämförbara före och efter 1995. Svaren redovisas i tabell 54.

En betydande könsskillnad kan konstateras bland eleverna i årskurs 9 när det gäller läkemedel som kombineras med alkohol. År 1979 var det 20 procent av flickorna som hade gjort detta jämfört med 11 procent av pojkarna. Det sista året före omformuleringen av frågan, 1994, var det 10 procent av pojkarna och 21 av flickorna som använt läkemedel tillsammans med alkohol. År 1996 uppgav 8 respektive 17 procent att de använt läkemedel tillsammans med alkohol i berusningssyfte. Sedan mitten av 1990-talet har det skett en nedgång, men relationen mellan pojkarna och flickorna har varit relativt oförändrade. Sålunda var det 3 procent av pojkarna och 8 av flickorna som år 2004 uppgav att de använt läkemedel i kombination med alkohol i berusningssyfte.

Vid en granskning av de läkemedel som eleverna uppgett att de använt kan konstateras att det till tre fjärdedelar rör sig om receptfria värktabletter (av vilka ca 50 % var Alvedon) som kombineras med alkohol (framgår ej av tabell 54). Många redovisar också olika ibuprofenpreparat (t ex Ipren) (ca 25 %). Ca 7 procent av de uppgivna preparaten gäller sömnmedel eller lugnande medel.

Dopning

Kunskapen om användning av dopningsmedel är relativt begränsad. I syfte att kartlägga i vilken utsträckning sådan användning förekommer bland elever i årskurs 9 infördes några nya frågor i samband med 1993 års undersökning. Det har emellertid visat sig svårt, mot bakgrund av den begränsade kunskapen på området, att fastställa adekvata frågeformuleringar i enkäten. Efter en justering i 1995 års formulär var frågorna oförändrade till årets formulär. På frågan om man någon gång använt något av dopingmedlen anabola steroider, testosteron eller tillväxthormon fanns svarsalternativen ”ja, som tablett”, ”ja, som injektion” samt ”nej” för respektive preparat. I och med årets undersökning har frågan ändrats till att endast gälla androgena anabola steroider (AAS) och frekvensen av detta användande.

Få elever i årskurs 9 har erfarenhet av dopingmedel (tabell 55 och 56). 1993 var det 1 procent bland pojkarna och mindre än 0,5 procent (redovisas som 0) bland flickorna som använt anabola steroider. Andelarna har därefter varit oförändrade. Användning av tillväxthormon är ännu mer ovanligt. År 1993 hade 1 procent av pojkarna någon gång gjort detta. I undersökningarna därefter har andelen, liksom bland flickorna, varit 0 procent. Sedan 1995 redovisas endast de elever som uppgett att de använt tillväxthormon i injektionsform, då detta preparat inte finns i tablettform. Testosteron har redovisats för mindre än 0,5 procent av eleverna under tidsperioden, utom för pojkarna under åren 2001–2003 (1 %).

Av tabell 56 framgår att det är ytterst få elever som uppger att de använt AAS (2 % av pojkarna och 1 av flickorna). En procent av pojkarna uppger att de använt AAS en gång och lika många att de använt det flera gånger. Bland flickorna är det så få som uppger detta att andelen understiger 0,5 % för samtliga svarsalternativen.

Anskaffningen av alkoholdrycker

Såväl föreliggande undersökningar som flera andra har påvisat att många ungdomar dricker alkohol och att det inte är ovanligt att somliga av dem dricker förhållandevis stora kvantiteter. Med beaktande av de åldersrestriktioner som finns i den svenska alkohollagstiftningen skall det inte vara möjligt för dessa ungdomar att själva skaffa alkohol. Enligt lag är det olovligt att överlämna starköl, vin eller sprit till den som kan antas inte ha fyllt 20 år (18 år för folköl). Däremot är det tillåtet att dricka på restaurang från 18 års ålder. Det är emellertid ett välkänt faktum att det många gånger går att få tag på alkohol även för ungdomar i förhållandevis låg ålder.

I diskussioner om ungdomens möjligheter att få tag på alkohol framhåller en del föräldrar att det är bättre att de köper alkohol till sina barn än att andra gör det. Då skulle man också veta vad och hur mycket barnen dricker. Ytterligare en omständighet som framhålls är att en del föräldrar tycker att det är deras ensak att uppfostra sina barn, såväl när det gäller alkohol som annat.

I det följande redovisas svaren på några frågor som rör anskaffningen av alkohol drycker, t ex om det är lätt eller svårt att skaffa öl, vin eller sprit. Eleverna har även tillfrågats om varifrån de vanligtvis får tag i den alkohol de dricker. Sedan 1995 har en fråga tillkommit om hur eleverna skaffat den hembrända sprit som de själva uppgett att de druckit. För att få en uppfattning om i vilken utsträckning eleverna känner till hemtillverkning av sprit (s k hembränning) så infördes en fråga 1997 om eleverna vet någon person som har en hembränningsapparat.

Vem skaffar alkoholen?

Under åren 1986–1993 ställdes frågan ”Om du och några kamrater skulle vilja dela en flaska vin tillsammans, tror du då att någon av dina föräldrar skulle skaffa dig en vinflaska om du frågade?” I samtliga studier trodde närmare 60 procent av eleverna att föräldrarna skulle säga nej till en sådan förfrågan (redovisas ej i tabell, se Andersson och Hibell 1996). I de flesta av dessa undersökningar har andelen som tror att de skulle kunna få en vinflaska av sina föräldrar varit drygt 10 procent. Nästan en tredjedel visste emellertid inte hur deras egna föräldrar skulle förhålla sig till en sådan fråga. Det var ingen skillnad mellan könen i svarsfördelningen.

I tabell 57 redovisas resultatet från 1998 till 2004 på frågan: ”Är det lätt eller svårt för dig att få tag på folköl, starköl, stark cider/alkoläsk, vin eller sprit?”. Andelen som 2004 svarade att det är ”ganska svårt” eller ”mycket svårt” var för folköl ca 4 procent, starköl, blanddrycker och vin ca 8, systembolagssprit 20, hembränt ca 15 och smuggelsprit ca 18 procent. Här måste man hålla i minnet att andelen som inte dricker varierar mellan de olika dryckerna. När man enbart studerar de som druckit respektive dryck förefaller det som om hembränt och smuggelsprit uppfattas som mindre svårt att komma över än systembolagssprit. Å andra sidan har andelen som uppger att dricker hembränt och smuggelsprit minskat de senaste åren.

Över tid är det allt fler av de pojkar som verkligen dricker starköl som uppger att det är ganska eller mycket lätt att få tag i drycken, medan de övriga alkoholdryckerna tycks ha blivit svårare att få tag i. Bland flickorna har däremot andelen som upplever att det är svårt eller mycket svårt att komma över respektive dryck ökat vad gäller samtliga drycker.

Det finns vissa skillnader i anskaffningssättet för olika alkoholdrycker. När det gäller folköl, starköl, blanddrycker och sprit är det vanligast att det är kamrater eller deras syskon som skaffar alkoholen (ca 20 %) och därefter följer "annan vuxen" som köper ut (ca 12 %). Vin får man däremot oftast tag på via de egna föräldrarna (ca 16 %) och i andra hand från kamrater eller deras syskon (13 %). Det är även relativt vanligt att föräldrarna bjuder på blanddrycker. Noteras kan att det är något vanligare att flickorna bjuds av vuxna jämfört med pojkarna (7 respektive 5 %). (Tabellerna 58–62).

En relativt betydande del av ungdomarnas alkoholkonsumtion utgörs av folköl. Det kan antas att möjligheten att själv köpa folköl (åldersgräns 18 år) är större än att själv köpa starköl, vin eller sprit, trots att eleverna inte uppnått den tillåtna åldern för någotdera. Av eleverna i 2004 års undersökning har 7 procent av pojkarna och 2 av flickorna svarat att de vanligtvis köper folköl själva. Det är en klar minskning jämfört med tidigare år (1993 var siffrorna 27 respektive 12 procent). Mellan 0 och 1 procent av pojkarna och flickorna uppger att de själva köper starköl, vin, blanddrycker eller sprit på systemet. Dessa siffror har varit likartade under hela undersökningsperioden.

En följdfråga till dem som druckit s k hembränt, var "Hur har du fått tag på den hembrända spriten?" (tabell 60). Omkring hälften av dessa elever hade blivit bjudna på den hembrända spriten av kamrater. Ett annat vanligt anskaffningssätt var att man köpt av kamrater (ca 33 %). Därefter kommer "köpt direkt av tillverkare" (ca 12 %) samt att man blivit bjuden av annan vuxen (9 %). Det är något fler flickor än pojkar som blivit bjudna på hembränd sprit.

I tabell 60 redovisas hur kamraterna fått tag i den hembrända spriten. En majoritet av dem som vet varifrån kamraten fått den hembrända spriten uppgav att denne hade köpt antingen av en vuxen eller en yngre person.

I 1996 års formulär tillkom frågan "Vet du någon person som har en hembränningsapparat?" för att ge en uppfattning om i vilken utsträckning eleverna känner till hemtillverkning av sprit. Omkring 26 procent av eleverna i 2004 års undersökning uppgav att de vet någon som har en hembränningsapparat (tabell 61). Andelen har minskat under hela perioden 1996–2004. Det bör dock påpekas att denna andel inte redovisar en reell omfattning av fenomenet. Det kan förhålla sig så att många elever har samma person/personer i åtanke när de besvarar frågan.

ANT-undervisningen i skolan

Det åligger skolan att informera eleverna om olika beroendeframkallande medel och deras skadeverkningar. Detta kan ske inom ramen för olika ämnen och några detaljerade föreskrifter om innehållet eller antal timmar finns inte. Det har

därför bedömts vara av intresse att få en uppfattning dels om hur mycket undervisning som ges, dels elevernas inställning till undervisningens omfattning.

Det finns naturligtvis många intressanta frågeställningar att studera när det gäller skolans undervisning. Som exempel kan nämnas hur man värderar undervisningen, vad man tycker är bra respektive dåligt och hur man tycker att den bör förändras. En undersökning av föreliggande typ lämpar sig emellertid av flera skäl mindre väl för att göra en djupare analys av problemkomplexet.

1979–1982 ställdes en fråga till eleverna huruvida de haft någon undervisning om alkohol, narkotika och tobak (ANT) under läsåret samt omfattningen av denna (tabell 64). Åren 1983–1985 fanns inte frågan med varför data från dessa år saknas i tabellen. Vid tolkningen av tabellen bör det observeras att undersökningarna 1979–1982 gjordes något senare på terminen (april/maj) än 1986–2004 (mars/april) och därför "täcker av" en större del av läsåret.

De elever som inte fått någon undervisning alls om alkohol, narkotika och tobak utgjorde 1986–1987 ca 20 procent efter att tidigare ha varit ca 10 procent. År 2004 var det ca 40 procent som inte haft någon ANT-undervisning medan ungefär en fjärdedel haft någon enstaka timme och ytterligare 16 procent några timmars undervisning.

Andelen elever som uppgett att de under det senaste läsåret haft drogundervisning i skolan en dag eller mer ökade mellan 1979 och 1980 (från ca 26 till ca 37 %). Under de första åren på 1980-talet behölls denna högre nivå. Mellan 1982 och 1986 sjönk den emellertid till ca 25 procent och sedan dess har den fortsatt minska något. 2004 hade ca 17 procent haft drogundervisning en dag eller mer.

I 1982 års undersökning ställdes en fråga om elevernas synpunkter på ANT-undervisningens omfattning. Denna fråga har från och med 1986 åter ingått i frågeformuläret. I samtliga undersökningar har det framkommit att en stor del av eleverna gärna skulle vilja ha mer undervisning om droger (tabell 65). Ungefär hälften av eleverna tycker att undervisningens omfattning är lagom, medan ca 42 procent i den senaste studien anser att de fått för lite information. Ett fåtal elever (ca 8 % 2003) tycker att de fått för mycket ANT-undervisning. Svartsfördelningen har varit relativt likartad under hela den redovisade perioden. Frågan var ej med i 2004 års undersökning.

Eleverna har också fått ange om de tycker att undervisningen om alkohol, narkotika och tobak varit bra eller dålig. Ungefär hälften av eleverna tyckte att den varit "bra" eller "mycket bra". "Varken bra eller dålig" uppgavs av ca en tredjedel, medan ca 10 procent av eleverna ansåg undervisningen vara "dålig" eller "mycket dålig". Frågan var ej med i 2004 års undersökning (Tabell 66).

Elevernas sociala situation i skolan

Skoltrivsel

En inte oväsentlig faktor när det gäller elevernas drogvanor är deras sociala anpassning och hur de finner sig tillrätta i skolan. Sedan 1984 har eleverna fått besvara en fråga om hur de trivs i skolan.

De flesta trivs "ganska bra" eller "mycket bra" i skolan. I den senaste undersökningen var det ca fyra femtedelar av eleverna som svarade detta (tabell 67). Ungefär 14 procent trivs "så där" i skolan, d v s varken särskilt bra eller särskilt dåligt. Omkring 6 procent trivs "ganska dåligt" eller "mycket dåligt" i skolan.

Jämfört med 1984 har det blivit fler som trivs "mycket bra" i skolan (även om situationen varit relativt oförändrad under 2000-talet). Skillnaderna mellan könen är små. 2004 var 41 respektive 35 procent av pojkarna och flickorna som svarade så jämfört med 16 respektive 19 procent år 1984.

Skolk

Samtidigt som frågan om trivseln i skolan infördes (1984) togs också en fråga med om hur ofta eleverna brukar skolka från skolan. Ungefär hälften av eleverna har under hela den redovisade perioden uppgett att de aldrig brukar skolka (tabell 68). Ungefär en tredjedel brukar skolka någon gång per termin. Ca 5 procent skolkar en gång i månaden och 10 procent ett par gånger i månaden eller oftare. Kön fördelningen är mycket jämn.

Spel

De senaste åren har spel om pengar uppmärksamats alltmer. I samarbete med Folkhälsoinstitutet lades det därför in några frågor om spelande från och med 2000 års undersökning.

Undersökningarna visar att det är betydligt vanligare med spel om pengar bland pojkarna än bland flickorna. Av pojkarna uppgav 39 procent 2004 att de spelat för pengar de senaste 30 dagarna medan det bland flickorna var 20, vilket är något lägre värde än 2001 (tabell 69). Det finns även betydande könsskillnader vad avser beloppen som läggs ner på spel. Bland pojkarna som spelat för pengar de senaste 30 dagarna var det 41 procent som spelat för 50 kronor eller mer de senaste 30 dagarna medan motsvarande siffra för flickorna var 28 procent (tabell 70).

Tidigare år har skillnaderna mellan pojkarna och flickorna varit tydliga, på det sättet att pojkar i större utsträckning kunskaps- och sportrelaterade spel som Stryktipset och Oddset (tabell 71). I 2004-års undersökning var dessa skillnader

något utjämnade. Både bland pojkarna och flickorna var Trisslotter den populäraste spelformen. Men fortfarande är sportrelaterade spel populärare bland pojkarna (37 %) jämfört med flickorna (8 %).

Samband mellan konsumtion av olika medel och vissa andra variabler

Ovanstående redovisning av elevernas konsumtion av olika typer av droger har gjorts separat för varje medel. Det är emellertid också av intresse att belysa sambandet mellan konsumtionen av de olika medlen. Detta görs med utgångspunkt dels från eventuell erfarenhet av narkotika och dels med beaktande av den totala årliga alkoholkonsumtionen.

För att sätta in drogvanorna i ett större sammanhang redovisas dessutom sambanden mellan narkotikaerfarenhet respektive alkoholkonsumtion och ett antal andra variabler som belyser elevernas sociala situation i skolan och privat. Dessa utgörs av trivsel i skolan, skolk, problem man fått p g a att man druckit alkohol, egen uppfattning av prestationen i skolan samt familjeförhållanden. Redovisade data gäller den senaste undersökningen (2004).

Narkotikaerfarenhet och konsumtion av andra medel

För att belysa sambanden mellan konsumtionen av andra medel och narkotikaerfarenhet har eleverna i årskurs 9 delats in i två kategorier. Den ena utgörs av dem som någon gång använt narkotika medan den andra gruppen består av de elever som saknar sådan erfarenhet. I tabell 72 jämförs de båda grupperna med avseende på variabler som berör följande: konsumtionen av sprit, kategorierna 5 och 6 på alkoholkonsumtionsindex, "intensivkonsumtion" av alkohol, berusningsfrekvensen, ålder vid berusningsdebuten, konsumtion av hembränt respektive smuggelsprit, problem på grund av alkoholkonsumtion, intag av läkemedel tillsammans med alkohol, sniffningserfarenhet samt tobakskonsumtion.

Tabellen visar att det finns ett relativt starkt samband mellan narkotikaerfarenhet och en relativt frekvent konsumtion av sprit. Ett likartat samband finns också för konsumtionen av folköl, starköl och vin (framgår ej av tabellen). Bland dem som använt narkotika dricker 56 procent av pojkarna och 52 av flickorna sprit 2 gånger i månaden eller oftare. Bland dem som inte använt narkotika var motsvarande andelar 12 respektive 16.

Konsumtionskategorierna 5 och 6 är de högsta på alkoholkonsumtionsindex, vilket är ett mått på det totala årliga alkoholintaget. Bland dem som använt narkotika återfinns fler i dessa två konsumtionskategorier än bland dem som inte

använt narkotika. Bland pojkarna utgjorde dessa andelar 66 respektive 18 procent och bland flickorna 62 respektive 12 procent i den senaste studien.

Även när det gäller narkotikaerfarenhet och berusningsbenägenheten finns betydande samband. Bland dem som använt narkotika uppgav 70 procent av pojkarna och 65 av flickorna att de intensivt konsumerar alkohol (dricker en alkoholmängd motsvarande minst en halv halvflaska sprit eller 1 helflaska vin eller fyra stora flaskor stark cider eller 4 burkar starköl eller 6 burkar folköl vid samma tillfälle) en gång per månad eller oftare, jämfört med ca 21 procent bland övriga elever. På samma sätt förhåller det sig med berusningsfrekvensen; 74 av pojkarna och 68 procent av flickorna som använt narkotika dricker sig berusade en gång i månaden eller oftare jämfört med ca 24 procent bland dem som aldrig använt narkotika.

Det finns också ett starkt samband mellan narkotikaerfarenhet och tidig berusningsdebut. Drygt 60 procent av dem som använt narkotika hade upplevt sin första alkoholberusning vid 13 års ålder eller tidigare. Motsvarande andel bland dem som inte använt narkotika var ca 27 procent.

En annan variabel som visar starkt samband med narkotikaanvändning är konsumtionen av hemtillverkad sprit, s k hembränt. 61 procent av dem som använt narkotika hade druckit hembränt under de senaste 12 månaderna, jämfört med drygt 20 procent bland dem utan narkotikaerfarenhet. Detsamma gäller konsumtionen av s k smuggelsprit. Detta under de senaste 12 månaderna rapporterades av 58 procent av pojkarna i den förstnämnda gruppen och 16 procent i den andra. Motsvarande värden bland flickorna var 57 respektive 14 procent.

De elever som använt narkotika har också använt läkemedel tillsammans med alkohol i avsevärt större utsträckning än dem som aldrig prövat narkotika. I den förstnämnda gruppen har 18 procent av pojkarna och 36 av flickorna i den senaste undersökningen svarat att det förekommit att de använt läkemedel tillsammans med alkohol i berusningssyfte. Bland de elever som saknar narkotikaerfarenhet uppgick motsvarande andelar endast till 2 respektive 6 procent. Det är överhuvudtaget fler flickor än pojkar som kombinerar alkohol med läkemedel och det gäller i synnerhet dem som använt narkotika.

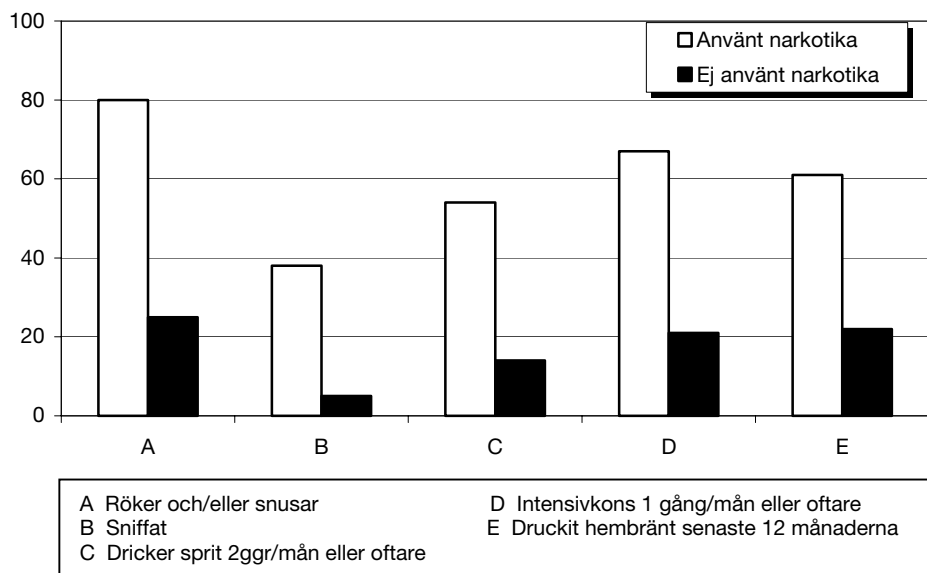

Diagram 16. Sambandet mellan narkotikaerfarenhet och vissa andra variabler. Årskurs 9. 2004. (Tabell 72)

Även konsumtionen av tobak, i form av rökning och/eller snusning, är betydligt vanligare bland de elever som använt narkotika än bland dem som saknar sådan erfarenhet. För pojkarna gällde detta 76 respektive 23 procent medan motsvarande andelar för flickorna var 83 respektive 27 procent.

Bland dem som aldrig använt narkotika är det relativt få som uppgett att de har sniffat (ca 5 %), medan motsvarande andel i den andra gruppen är avsevärt högre (ca 38 %).

Alkoholkonsumtion och konsumtionen av andra medel

Utifrån den tidigare redovisade indelningen i alkoholvanekategorier med hjälp av konsumtionsindex (se avsnittet "Total årlig alkoholkonsumtion") har eleverna delats in i fyra grupper. Icke-konsumenterna (kategori 0) utgör en egen grupp medan övriga kategorier slagits ihop två och två. I tabell 73 jämförs dessa fyra grupper med avseende på variabler som berör följande: konsumtion av sprit, sk intensivkonsumtion av alkohol, berusningsfrekvens, berusningsdebut vid 13 års ålder eller tidigare, konsumtion av hembränt och smuggelsprit, användning av läkemedel tillsammans med alkohol, tobaksvanor, sniffning samt erfarenhet av narkotika (se också diagram 17). Det bör påpekas att konsumtionsindex baseras på elevernas svar på frågorna om folköl, starköl, vin, blanddrycker och sprit. Separata frågor om konsumtion av hembränt och smuggel-

sprit under de senaste 12 månaderna är ej inkluderade i beräkningen för konsumtionsindex, varför konsumtion av dessa drycker även kan förekomma bland eleverna i gruppen icke-konsumenter.

Tabellen visar att en betydande andel av elever i den högsta konsumtionskategorin har en frekvent konsumtion av sprit. 57 procent av pojkarna och 75 av flickorna i kategori 5–6 dricker sprit 2 gånger i månaden eller oftare, jämfört med 2 respektive 3 procent i kategori 1–2.

Intensivkonsumtion av alkohol någon gång i månaden eller oftare är som väntat betydligt vanligare i de högre konsumentkategorierna än i de lägre. Drygt 80 procent i kategorierna 5–6 rapporterade intensivkonsumtion en gång i månaden eller oftare, jämfört med ca 5 procent i kategorierna 1–2.

Andelen pojkar och flickor som uppger att de dricker sig berusade en gång i månaden eller oftare ökar med stigande årlig alkoholkonsumtion. Ca 6 procent i den lägsta konsumentkategorin (1–2) dricker sig berusade en gång i månaden eller oftare. I den högsta kategorin (5–6) var det ca 90 procent som upp gav detta.

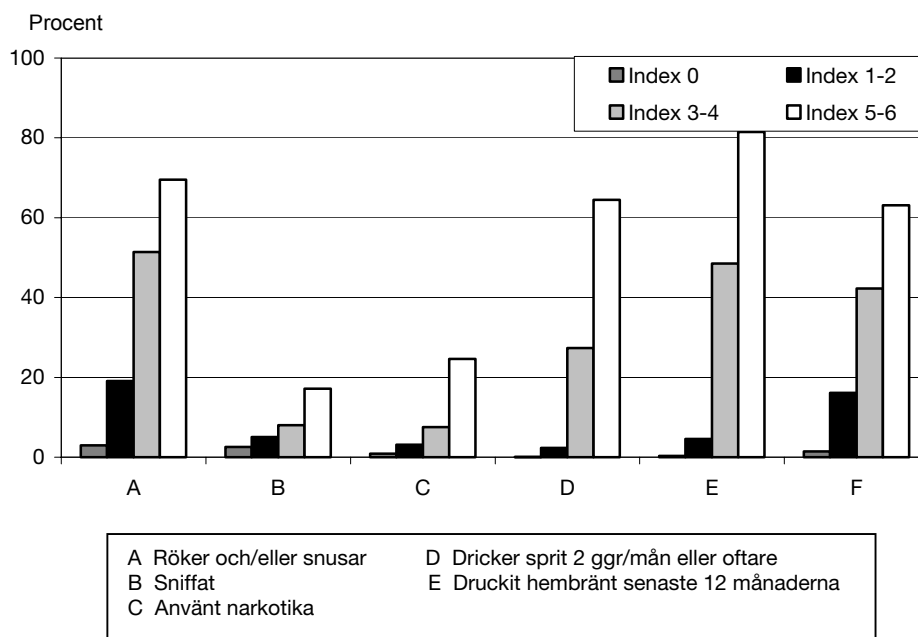

Diagram 17. Sambandet mellan alkoholkonsumtionsindex (se avsnittet "Total årlig alkoholkonsumtion") och vissa andra variabler. Årskurs 9. 2004. (Tabell 73)

Det finns ett mycket tydligt samband mellan den beräknade årskonsumtionen av alkohol och åldern vid första berusningstillfället. Bland pojkarna och flickorna i den högsta konsumtionskategorin var nära hälften (ca 46 %) 13 år eller yngre första gången de berusade sig. I kategorierna 1–2 var motsvarande siffra ca 20 procent.

En betydande andel av dem som dricker mest har druckit hemtillverkad sprit (hembränt) under de senaste 12 månaderna. I den högsta konsumtionskategorin utgör denna andel 63 procent av pojkarna och flickorna, jämfört med 14 respektive 18 procent i den lägsta.

Relativt få elever har druckit smuggelsprit, men med ökande alkoholkonsumtion ökar också andelen som rapporterat detta. I gruppen med lägst konsumtion hade ca 8 procent av såväl pojkarna som flickorna druckit smuggelsprit under de senaste 12 månaderna jämfört med 54 procent i den högsta konsumtionsgruppen.

Att kombinera alkohol och läkemedel (i berusningssyfte) är vanligare bland flickorna än bland pojkarna. För bägge könen ökar emellertid andelen med ökande alkoholkonsumtion. Sålunda uppgav 1 procent av pojkarna i den lägsta konsumtionskategorin att de gjort detta någon gång jämfört med 12 procent i kategori 5–6. Bland flickorna var motsvarande andelar 4 respektive 26 procent.

Ju mer alkohol eleverna brukar dricka desto vanligare är det att de också använder tobak. I den lägsta konsumtionskategorin var det 17 procent av pojkarna och 21 procent av flickorna som rökte och/eller snusade mot 65 respektive 75 procent i den högsta kategorin.

Erfarenhet av sniffning förekommer endast i mycket liten utsträckning bland de elever som inte dricker alkohol (3 % av pojkarna och 2 % av flickorna) liksom i gruppen med lägst konsumtion (5 %). Bland dem som dricker mest hade ca 17 procent sniffat någon gång.

Bilden när det gäller erfarenhet av narkotika liknar den för sniffning. Av dem som inte dricker alkohol är det nästan ingen som provat narkotika (1 %) och i gruppen med lägst alkoholkonsumtion ca 3 procent. I den högsta konsumtionsgruppen utgjorde de som använt narkotika 22 procent av pojkarna och 27 procent av flickorna.

Narkotikaerfarenhet och vissa andra variabler

I tabell 74 har eleverna delats in i två kategorier beroende på narkotikaerfarenhet; de som har respektive inte har använt narkotika. Tabellen redovisar sambanden mellan narkotikaerfarenhet och variabler såsom skoltrivsel, skolk, problem på grund av alkoholkonsumtion samt möjlighet att kommunicera med andra.

Bland dem som använt narkotika trivs 12 procent av pojkarna och 15 procent av flickorna ganska eller mycket dåligt i skolan, jämfört med 5 respektive 6 procent av dem som inte använt narkotika.

Andelen som skolkar ett par gånger i månaden eller oftare skiljer sig markant åt mellan de som använt och de som inte använt narkotika. Av de förstnämnda uppgav 30 procent bland pojkarna och 39 bland flickorna att de brukar skolka åtminstone ett par gånger i månaden. Bland dem utan erfarenhet av narkotika var det 8 respektive 9 procent som svarade att de brukar skolka så ofta.

De mer utbredda alkoholvanorna som de elever som använt narkotika uppvisar återspeglas även när det gäller negativa konsekvenser av att dricka alkohol. De olika negativa konsekvenserna har delats in i fyra olika grupper (se avsnittet *Problem i samband med alkoholkonsumtion*) som benämns *individuella*, *relations-*, *sexuella* samt *brottsrelaterade* problem.

Det är fler bland dem som använt narkotika som upplevt negativa konsekvenser av alkoholkonsumtion än bland dem som inte gjort det. 87 procent av pojkarna och 93 av flickorna rapporterade individuella problem jämfört med 40 respektive 48 procent bland dem som ej använt narkotika. Av pojkarna som använt narkotika var det 72 procent som uppgav att de råkat ut för relationsproblem i samband med alkoholkonsumtion och bland flickorna 84 procent. Bland elever utan narkotikaerfarenhet var motsvarande siffror 18 respektive 31 procent.

Sexuella problem var inte lika vanligt som övriga problemtyper, men det finns ändå ett tydligt samband mellan narkotikaerfarenhet och sådana problem. Bland pojkarna var värdena 46 respektive 8 procent och bland flickorna 52 respektive 11. Brottsrelaterade problem var något vanligare bland pojkarna och uppgavs av 64 procent bland dem med narkotikaerfarenhet och 12 bland övriga. För flickorna var motsvarande värden 54 respektive 12 procent.

Andelen elever som uppgav att de har ganska eller mycket svårt att prata, t ex om problem, med vuxna var högre bland dem som hade erfarenhet av narkotika. Cirka 28 procent av eleverna som prövat narkotika uppgav att de har svårt att prata med föräldrarna eller annan vuxen de lever med. Motsvarande värde bland dem som inte använt narkotika var ca 18 procent. Det var något fler som uppgav att de har svårt att prata med en annan vuxen, men skillnaderna mellan dem som använt narkotika respektive dem som inte gjort detta var små (ca 37 % respektive ca 30 %).

Bland dem som använt narkotika uppgav 53 procent av pojkarna och 68 av flickorna att det var ganska eller mycket svårt att prata med elevvårdspersonal.

Motsvarande siffror för dem som inte använt narkotika var 38 respektive 52 procent. Även beträffande möjligheten att prata med syskon var det något fler som uppgav att detta var svårt bland dem som använt narkotika (27 respektive 25 % bland pojkarna och 31 respektive 25 % bland flickorna). Vad gäller möjligheten att prata med kamrater var skillnaderna mellan dem som använt och dem som inte använt narkotika mycket små (ca 8 respektive 9 %).

Alkoholkonsumtion och vissa andra variabler

På samma sätt som i tabell 73 har eleverna delats in i 4 olika grupper utifrån alkoholkonsumtionsindex för beräkning av eventuella samband med vissa andra variabler (tabell 75). Icke-konsumenterna (kategori 0) utgör en egen grupp medan övriga kategorier slagits ihop två och två.

Trivseln i skolan är sämre ju större den årliga alkoholkonsumtionen är, även om skillnaderna mellan grupperna inte är så stora. Bland de pojkar som dricker mest är det 8 procent som uppgett att de trivs dåligt i skolan. I de andra grupperna är det mellan 4 och 6 procent som trivs ganska dåligt eller mycket dåligt i skolan. Bland flickorna är det 11 procent i den högsta konsumtionsgruppen som trivs ganska eller mycket dåligt i skolan, jämfört med 7 procent i konsumtionskategori 3–4 och 6 procent i konsumtionskategori 1–2.

De elever som dricker mest är också de som skolkar mest. Som exempel kan nämnas att det bland icke-konsumenterna är ca 4 procent som skolkar ett par gånger i månaden eller oftare. I den högsta konsumtionskategorin är det 20 procent av pojkarna och 31 av flickorna som skolkar så ofta.

Ju mer man dricker desto större är sannolikheten att man råkat ut för alkoholrelaterade problem av något slag. I den högsta konsumtionskategorin uppgav ca 93 procent att de haft "individuella problem". "Relationsproblem" uppgavs i samma grupp av 55 procent av pojkarna och 79 av flickorna. Motsvarande andelar för "sexuella problem" var 34 respektive 46 procent och för "brottsrelaterade problem" var andelarna 47 procent för såväl pojkarna som flickorna. I övriga konsumtionskategorier minskar andelarna med minskande alkoholkonsumtion.

Det var fler elever bland dem som dricker relativt mycket jämfört med dem som inte dricker alkohol som uppgav att de har ganska eller mycket svårt att prata, t ex om problem, med föräldrarna eller annan vuxen de lever med. Bland dem i de högsta konsumtionsklasserna var det 21 procent av pojkarna och 31 av flickorna som uppgav detta. Motsvarande siffror bland dem som inte dricker alkohol var 14 respektive 16 procent. Även andelen som tycker att det är svårt att prata med elevvårdspersonal är högre i de övre konsumtionsklasserna (21 respektive 31 %). När det gäller möjligheten att prata med en annan vuxen person var skillnaderna mellan de olika konsumtionsklasserna små, framförallt bland poj-

karna (29 respektive 30 %), men även bland flickorna (31 respektive 35 %). Relationen mellan möjligheten att prata med kamrater och den uppgivna alkoholkonsumtionen visade ett omvänt samband, d v s det var fler elever som uppgav att det är svårt att prata med kamrater bland dem som inte dricker alkohol jämfört med dem i högsta konsumtionsklasserna. Det var relativt små skillnader vad avser upplevelsen av att kunna prata med syskon mellan de olika konsumtionsklasserna.

Regionala skillnader

Genom att slå ihop svaren från 2002, 2003 och 2004 års undersökningar kan resultaten redovisas uppdelade på regioner. Regionerna består av Stockholms län, Skåne län, Västra Götalands län, samt övriga landet uppdelade i tre regioner, södra, mellersta och norra Sverige (se avsnittet Urval).

Alkoholkonsumtion

Det var stora regionala skillnader i Sverige avseende alkoholkonsumtionen. Av tabell 76 och diagram 18 framgår att alkoholkonsumtionen var högre i Skåne län jämfört med övriga landet. Lågst var konsumtionen i norra Sverige samt i Stockholms län. Detta gäller såväl pojkarna som flickorna. I varje region var pojkarnas konsumtion högre än flickornas, men i Skåne var flickornas konsumtion större jämfört med pojkarnas i Stockholm och norra Sverige.

Även när det gäller intensivkonsumtionen uppvisar norra Sverige och Stockholms län de lägsta värdena. I samtliga regioner utom i norra Sverige var det fler pojkar än flickor som intensivkonsumerar en gång i månaden eller oftare.

Erfarenheten av hembränt (hemgjord sprit) och smuggelsprit skiljer sig också åt mellan olika delar av landet. Det är vanligast att ha druckit hembränt i de norra och mellersta delarna av Sverige. Minst andel som druckit hembränt återfanns i Stockholms län. Erfarenheten av smuggelsprit är störst i Skåne. Minst erfarenhet av att ha druckit smuggelsprit fanns det i norra Sverige.

Det fanns även vissa regionala skillnader när det gäller varifrån eleverna fått tag i alkohol. Det var en större andel av såväl pojkarna som flickorna i Skåne, jämfört med de övriga regionerna, som fått alkoholdrycker från sina föräldrar. Detta gällde samtliga alkoholdrycker. Det var även betydligt vanligare ha köpt alkohol i ett grannland i Skåne jämfört med resten av landet. (Tabell 77–79).

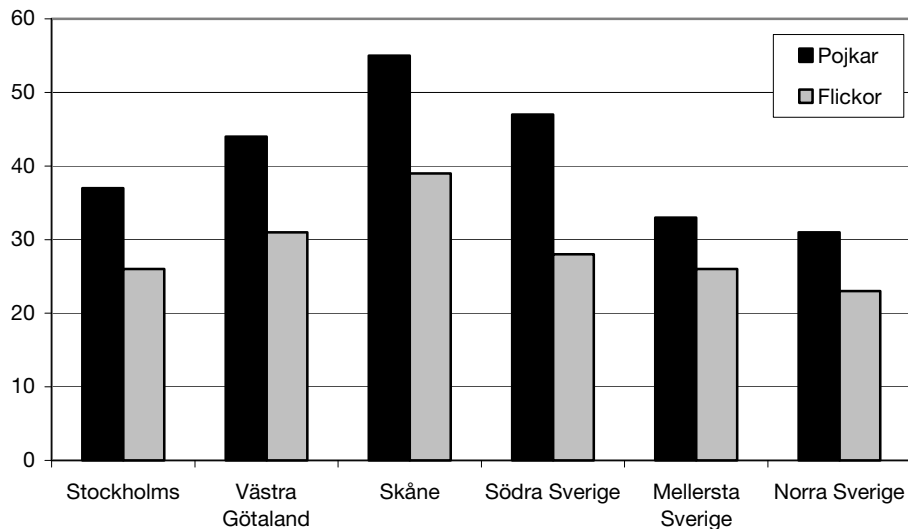

Diagram 18. Genomsnittskonsumtion i dl 100 % alkohol i olika regioner i Sverige. Årskurs 9. Medeltal för perioden 2002–2004. (Tabell 76)

Andelen elever som erfarit negativa konsekvenser av sin alkoholkonsumtion skiljde sig inte i samma utsträckning mellan regionerna som konsumtionsvanorna mellan de olika regionerna. Den mest påtagliga skillnaden för perioden 2002–2004 är att andelen pojkar som upplevt olika typer av alkoholrelaterade problem är något lägre i norra Sverige för flertalet problemkategorier (tabell 80).

Tobak, narkotika och sniffning

Bland pojkarna var det små regionala skillnader i fråga om andelen rökare. I norra Sverige var det dock något färre rökare jämfört med övriga landet (18 % jämfört med ca 22 %) (tabell 81). En liten skillnad i samma riktning finns även när det gäller andelen tobakskonsumenter (d v s andelen elever som röker och/eller snusar).

Bland flickorna var differenserna ungefär lika små som bland pojkarna. Den mest påtagliga skillnaden är att andelen som snusat i norra Sverige (14 %) är betydligt högre än i övriga delar av landet (3–7 %). Härtill kan läggas att flickorna i Skåne använder tobak i något mindre utsträckning än flickorna i andra delar av landet.

Även erfarenheterna av sniffning är relativt jämnt fördelade i landet. Bland pojkarna var det vanligast i Stockholm (10 %) och minst vanligt i norra Sverige (7 %). Också bland flickorna var det störst andel som sniffat i Stockholm (8 %) medan den lägsta andelen finns i södra Sverige (5 %).

Att ha prövat narkotika var vanligast i Stockholms och Skånes län bland pojkarna (10 %) och minst vanligt i norra Sverige (5 %). Bland flickorna var skillnaderna mindre (8 % i Västra Götaland, Stockholm och Skåne län respektive 6 % i norra Sverige). Det är vanligare i Stockholms och Skåne län (ca 27 %) än i norra Sverige (ca 18 %) att man har haft möjlighet att pröva narkotika. I övriga delen av landet är värdet ca 23 procent. Däremot är lusten att pröva narkotika relativt jämnt fördelad över landet.

Avslutande kommentarer

I denna avslutande del kommenteras några av resultaten i 2004 års undersökning. Liksom alla andra frågeundersökningar innehåller studierna av skolelevs drogvanor olika typer av metodproblem. Dessa berördes relativt utförligt i inledningskapitlet. Där konstaterades bl a att eventuella stickprovs- och bortfallsfel sannolikt är av underordnad betydelse när det gäller att belysa utvecklingen över tid, vilket är huvudsyftet med denna serie av drogvaneundersökningar som påbörjades 1971. Den bortfallsstudie som gjordes på det s k Stockholmsmaterialet i samband med 1993 års undersökning visar att trots att eleverna i bortfallet redovisade högre värden på flera variabler, så påverkades totalresultatet endast med någon enstaka procentenhet då bortfallet inkluderades. I många fall förändrades värdena inte alls.

Tillförlitligheten i svaren är svår att bedöma vid enstaka mättillfällen och kan förändras över tid. Med tanke på att undersökningarna genomförs helt anonymt förefaller det emellertid mindre sannolikt att de trender som redovisas, på ett avgörande sätt skulle ha påverkats av en eventuellt förändrad benägenhet att redovisa de verkliga drogvanorna.

Alkoholkonsumtion, berusningsdrickande och intensivkonsumtion

Andelen alkoholkonsumenter var relativt konstant under 1970-talet, för att sedan minska under större delen av 1980-talet. Från 1989 har andelarna varierat något, men könsskillnaderna har varit små. Det mest framträdande i utvecklingen över tid är att andelen alkoholkonsumenter idag är lägre än på 1970-talet.

Konsumtionen av såväl folköl som starköl ökade kraftigt efter mellanölets borttagande 1977 för att sedan sjunka efter något år. Starkölsdrickandet steg i början på 1990-talet men har sedan början av 2000-talet minskat. Andelen konsumenter av folköl har minskat sedan mitten av 1990-talet bland såväl pojkarna som flickorna. Andelen som rapporterat att de dricker 5 burkar folköl eller mer vid varje tillfälle har också minskat sedan mitten av 1990-talet. Under hela perioden har såväl stark- som folköl varit en betydligt viktigare dryck för pojkarna än för flickorna.

Förhållandet är delvis det motsatta för vin, där flickornas konsumtion i genomsnitt är något mer omfattande än pojkarnas. Totalt sett är emellertid vin den dryck som konsumeras minst bland eleverna i årskurs 9. Andelen konsumenter

har minskat sedan början av 1990-talet, främst bland pojkarna, medan konsumtionsfrekvensen och de konsumerade kvantiteterna varit relativt oförändrade.

Liksom för öl är pojkarnas spritkonsumtion större än flickornas. I de tre senaste undersökningarna har emellertid pojkarnas och flickornas spritkonsumtion varit ungefär lika stor. En del av spritkonsumtionen i årskurs 9 utgörs av så kallad svartspirit (hembränt och smuggelsprit). Andelen som rapporterat att de druckit hembränt under de senaste 12 månaderna har minskat något i de senaste undersökningarna bland såväl pojkarna som flickorna (ca 25 % 2004). Det är färre som har druckit smuggelsprit (men man bör beakta att eleverna kanske inte alltid är medvetna om ifall de dricker smuggelsprit eller hembränt) och även där kan man, främst bland pojkarna, skönja en minskning. Bortsett från att vi inte känner till vilka kvantiteter som konsumeras finns inga tecken på att konsumtionen av svartspirit ökat under senare år, snarare tvärtom.

Det är svårt att avgöra vilken roll stark cider och alkoholisk haft för konsumtionsutvecklingen under de senaste åren. Klart är emellertid att konsumenterna av dessa så kallade blanddrycker utgör den största andelen jämfört med konsumenterna av övriga enskilda drycker. Detta gäller i första hand flickorna där 69 procent är konsumenter av blanddrycker, vilket kan jämföras med sprit som samlar den näst största gruppen (58 %). Det är få elever som bara dricker en alkoholsort. Dricker man överhuvudtaget alkohol så dricker man i allmänhet både folköl, starköl, blanddrycker, vin och sprit. Längre var det så att cirka en tredjedel av eleverna var konsumenter av alla fyra dryckessorterna. I och med att stark cider och alkoholisk införlivades bland frågorna adderades blanddryckerna i stor utsträckning till den gruppens konsumtion.

Starköl och sprit är de två drycker som är viktigast bland såväl pojkarna som flickorna räknat i cl 100 % alkohol. De svarar för drygt 60 procent av den totala alkoholkonsumtionen. Blanddrycker har dock fått allt större betydelse för totalkonsumtionen, främst bland flickorna.

Andelen som intensivkonsumerar alkohol någon gång i månaden eller oftare var relativt stabil från slutet av 1980-talet till början av 2000-talet. Därefter minskade denna andel, främst bland pojkarna.

Narkotika

Andelen elever i årskurs 9 som någon gång använt narkotika minskade betydligt under 1970-talets början. Efter en relativt stabil period mellan 1976–1981 påbörjades en ny långvarig minskning. De lägsta nivåerna (ca 3 %) noteras under slutet av 1980-talet. I början av 1990-talet ökade andelen som använt narkotika och mer än tredubblades fram till början av 2000-talet. Under de senaste åren har dock andelen som provat narkotika åter minskat (2004 7 %).

En majoritet av de elever som använt narkotika har under den redovisade perioden enbart använt cannabispreparat. Bland de mycket få elever som angett "annan narkotika" återfinns bland svaren narkotika av mer sällan förekommande slag samt slanguttryck för de förekommande. Bland svaren återfinns också en del som är svåra att bedöma om de är påhittade eller verkliga, samt en del svar där preparat som inte är narkotikaklassade anges.

Det är emellertid viktigt att understryka att denna andel är mycket liten och påverkar andelen som använt narkotika med mindre än en tiondels procent. Det faktum att en del elever anger preparat som inte är klassade som narkotika är emellertid intressant.

Cannabis (hasch/marijuana) är det vanligaste debutpreparatet bland dem som använt narkotika. Det finns emellertid en liten andel som uppger att de använt något annat medel första gången. Det finns därför anledning att uppmärksamt följa utvecklingen för att se om denna grupp ökar eller minskar. Andelen tycks dock ligga relativt stabilt omkring 10 procent, men med förhållandevis stora variationer från år till år.

Sedan 1991 har det ingått några frågor i formuläret med syfte att belysa i vilken utsträckning narkotika förekommer i ungdomarnas miljöer, oavsett om de själva använt eller ej. Bland annat ställdes en fråga huruvida eleverna känner till någon person i sin egen ålder som de tror eller säkert vet har använt något narkotiskt preparat. I den senaste undersökningen svarade drygt 50 procent av eleverna att de tror eller säkert vet någon som använt hasch/marijuana. Ungefär var tredje elev uppger att de vet eller tror sig känna till någon person som använt ecstasy. Det har genomgående varit något fler flickor än pojkar som känner till någon jämnårig som använt något av de nämnda preparaten.

För undvikande av missförstånd bör påpekas att ovanstående värden naturligtvis inte kan ses som mått på andelen med narkotikaerfarenhet. Om t ex någon elev i en klass har använt narkotika är detta troligen känt bland merparten av klasskamraterna. I flertalet fall torde det således vara så att en enda person "ger upphov till" många "ja-svar" på frågan om man känner till någon som använt narkotika.

Heroin som röks har under de senaste åren ofta förekommit i massmedia och beskrivits som ett växande ungdomsproblem. Bland dem som använt narkotika uppger ca 10 procent att de använt heroin som röks. Som jämförelse kan nämnas att omkring drygt 70 procent av eleverna som använt narkotika uppger att de använt hasch, 19 procent ecstasy, 9 procent LSD, 9 procent amfetamin och 10 procent kokain. Ungefär var tionde elev, av samtliga, uppger att de tror att de kan få tag på heroin som röks. Denna andel ligger på samma nivå som t ex amfetamin, LSD och kokain. Det bör framhållas att det finns anledning att tolka svaren även på denna fråga med stor försiktighet. Att man tror att man skulle

kunna få tag på narkotika kan troligen i många fall vara liktydigt med att man t ex via massmedia tror sig veta var viss narkotikahandel pågår. Även om det man tror sig veta är riktigt innebär det inte att vem som helst har möjlighet att köpa.

När det gäller narkotika kan konstateras att samtliga variabler som mäter elevernas attityder gentemot möjligheten att pröva narkotika och deras upplevelse av narkotikans tillgänglighet indikerade en ökad tillgänglighet under 1990-talet. Sammantaget ger de redovisade resultaten, inklusive den ökande andelen som använt narkotika, en bild av en ökad exponering för och en mindre restriktiv attityd mot narkotika bland eleverna i årskurs 9. En liknande utveckling av narkotikaerfarenheten finns i resultaten från de drogvaneundersökningar som genomförs bland mönstrande (Guttormsson 2004). Denna trend verkar dock ha avtagit brutits de senaste åren i såväl skol- som mönstringsundersökningarna.

Sniffning

Andelen elever som uppgav att ha sniffat var år 2004 ca 7 procent. Det är en minskning jämfört med tidigare år och ökningstrenden från 1990-talet tycks ha övergått till en minskning.

Sniffningsmedel utgörs av kemisk-tekniska preparat som lätt förgasas, kan inandas och ger berusning (CAN 1997). Exempel på preparat är lim, bensin, aerosoler (drivgaser) m m Även butan- och propangas brukar räknas som sniffningspreparat. Det finns således ingen given definition av vilka preparat som är sniffningsmedel, så som är fallet med narkotika. I undersökningen 2004 stod klister/lim, butangas/gas/tändargas och bensin/diesel för sammanlagt tre fjärdedelar av samtliga nämnda medel. Även om det står klart att ett preparat går att sniffa, så återstår att avgöra när en person har sniffat för att uppnå berusning. I denna undersökning är det naturligtvis elevens egna subjektiva upplevelse som drar denna gräns. Det är därför viktigt att ha i åtanke att gränsen för att "ha sniffat" kan variera från elev till elev.

Kategorin klister/lim var den i särklass vanligaste bland sniffningspreparaten i 2004 års undersökning. Tidigare år har butangas eller bensin varit de vanligaste sniffningspreparaten.

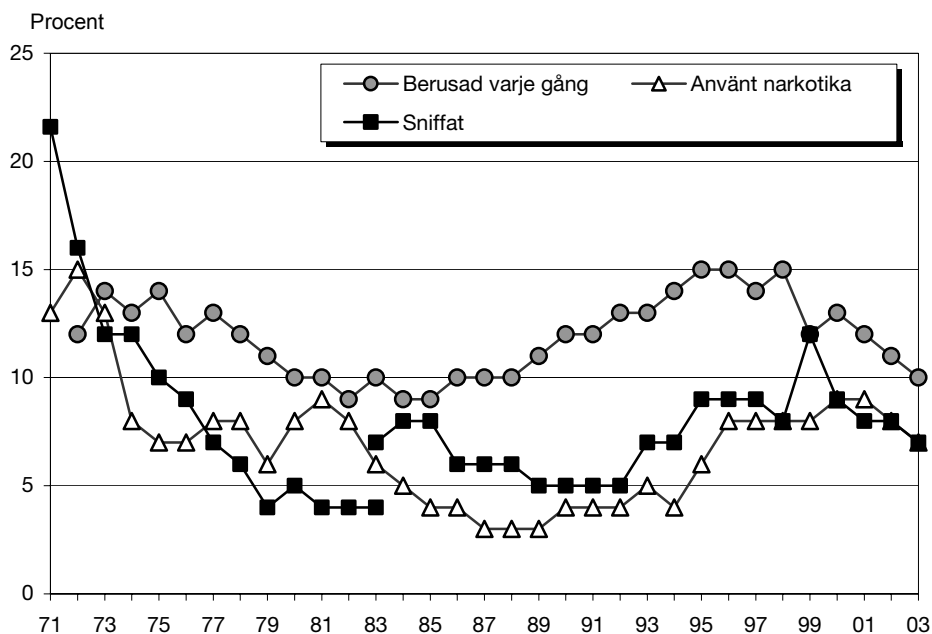

Diagram 19. Andelen elever som känner sig berusade varje gång de dricker alkohol, använt narkotika samt andelen som sniffat (1983 omformulerades sniffningsfrågan). 1971–2004.

Gemensam utvecklingstrend för alkoholkonsumtion, narkotika och sniffning

De förändringar som noterats i andelen elever som använt narkotika och som sniffat liknar förändringarna i berusningsbeteendet. Andelen som berusar sig varje gång de dricker alkohol minskade under 1980-talet för att under 1990-talet öka och återgå till de nivåer som redovisades 1970-talets början. På liknande sätt förändrades således andelarna som använt narkotika och som sniffat. Under de senaste åren har emellertid ökningstendensen för dessa variabler avstannat och trenden är snarare en minskning (se diagram 19).

Samband mellan olika konsumtionsvanor och vissa beteenden

Det finns starka samband mellan narkotikaerfarenhet och konsumtionen av andra medel, såsom alkohol, tobak och snifningsmedel. Det är betydligt fler elever med narkotikaerfarenhet som ofta dricker stora mängder alkohol, har hög årlig alkoholkonsumtion, berusar sig ofta, använder läkemedel tillsammans med alkohol i berusningssyfte, samt druckit hembränt och smuggelsprit, jämfört med dem som aldrig använt narkotika. Detsamma gäller för andelen som röker och/eller snusar samt sniffat någon gång.

Liknande samband finns även mellan alkoholkonsumtionens storlek och erfarenheten av andra medel. Ju högre årskonsumtion av alkohol desto högre andel elever som röker/snusar, sniffar samt använt narkotika. Det finns också ett starkt samband mellan hög årskonsumtion och konsumtionen av hembränt och smuggelsprit.

Det finns också samband mellan drogkonsumtionen och variabler som mäter elevernas sociala anpassning i skolan och privat. Bland de elever som använt narkotika är det fler som t ex trivs dåligt i skolan och som skolkar ofta, jämfört med dem som aldrig använt narkotika. Detsamma gäller andelen elever som uppgett att de haft olika problem på grund av sin alkoholkonsumtion.

Med ökande årlig alkoholkonsumtion stiger också andelen elever som trivs dåligt i skolan och skolkar ofta. Att ha fått olika problem i samband med att man druckit alkohol är också vanligare bland eleverna med hög konsumtion.

Det är viktigt att notera de starka samband som finns dels mellan konsumtionen av olika medel, dels mellan alkohol-/narkotikavanorna och olika indikatorer på en sämre social anpassning. Detta pekar på att en betydande alkohol- och narkotikakonsumtion många gånger bara är ett av flera tecken på att man inte finner sig tillrätta i sin nuvarande situation.

ANT-undervisning

Det var fler elever under 1990-talet som uppgav att de inte haft någon ANT-undervisning, jämfört med 1970- och 1980-talen. Eleverna har möjligen fått en "indirekt drogundervisning", t ex träning i självförtroende och förmågan att fatta självständiga beslut, vilket de kanske inte identifierar som ANT-undervisning. Dessutom bör det observeras att från och med 1986 har undersökningarna genomförts i mars/april och att drogundervisning naturligtvis kan ha förekommit i slutet av vårterminen. En relativt stor andel elever tycker att de fått för lite ANT-undervisning.

För att ge ungdomarna argument och skapa medvetenhet om riskerna med såväl alkohol som tobak och narkotika krävs faktakunskaper som är sakliga och trovärdiga. Dessa kunskaper är viktiga i sig, men också en bra grund för mer attitydpåverkande insatser. När det gäller att öka kunskaperna och påverka attityderna är skolan en av de absolut viktigaste resurserna. För att genomföra en bra ANT-information är det viktigt att lärare erbjuds fortbildning så att de lättare kan klargöra inför sig själva vad de vill med sin droginformation och hur deras egna attityder påverkar undervisningen.

Det är en angelägen uppgift att intensifiera drogundervisningen och att göra ungdomarna medvetna om riskerna med ett omfattande berusningsdrickande och experimenterande med narkotika. Det är emellertid inte tillräckligt med upplysning. Om eleverna till exempel uppfattar folköl (och hembränt) som legitima rusdrycker som är förhållandevis billiga och lättåtkomliga, är det svårt att bemöta ett förändrat dryckesmönster med enbart information.

Till sist

Situationen när det gäller skolelevernas drogkonsumtion inger ett visst hopp. Även om de nivåer som uppmäts är lägre än de var i slutet av 1990-talet finns det anledning att följa utvecklingen med stor vaksamhet. Kontinuerliga förebyggande insatser är viktiga och bör fortsätta för att den påbörjade trenden inte skall brytas. Här finns viktiga uppgifter för såväl skolan som andra aktörer på den lokala nivån. Insatser för att motverka drogkonsumtionen får inte bli en resurs- eller planeringsfråga, de bör naturligt ha en hög prioritet.

Referenser

Andersson B, Hibell B (1993). *Skolelevers drogvanor 1993*. Rapportserie nr 36, Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning. Stockholm.

Andersson B, Hibell B (1995). *Skolelevers drogvanor 1994*. Rapportserie nr 44, Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning. Stockholm.

Andersson B, Hibell B (1996). *Skolelevers drogvanor 1995. Stencilserie nr 45*, Centralförbundet för Alkohol- och Narkotikaupplysning, Stockholm

CAN (2004). Drogutvecklingen i Sverige. Rapport 2004. Rapportserie nr 82, Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning. Stockholm.

CAN, Riksförbundet Föräldraföreningen Mot Narkotika & Riksförbundet Hem och Skola (1997). *Tänk om dom sniffar...* Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning. Stockholm.

Guttormsson U (2004). Mönstrandens drogvanor 2003. Rapportserie nr 78, Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning. Stockholm.

Skolöverstyrelsen (1983). Skolungdomars alkohol-, tobaks- och narkotikavanor. Våren 1983. Årskurs 6 och 9. Stockholm: Skolöverstyrelsen.

Skolöverstyrelsen (1986). Skolungdomars alkohol-, tobaks- och narkotikavanor. Resultat från en enkät 1985. Årskurs 6 och 9. Stockholm: Skolöverstyrelsen.

SOU (1969:53). Narkotikaproblemet. Undersökningar. Stockholm.

SOU (1971:72). Svenska folkets alkoholvanor. Stockholm.

Tabell 1. Antalet bearbetade formulär och bortfallet i procent ^{a)}. 1971–2004.

År	Årskurs 6			Årskurs 9		
	Bearbetade formulär		Bortfall	Bearbetade formulär		Bortfall
	Pojkar	Flickor	%	Pojkar	Flickor	%
1971	2 521	2 346	b)	1 914	1 921	b)
1972	3 840	3 697	7	3 089	2 996	15
1973	2 838	2 796	8	2 789	2 996	14
1974	2 720	2 586	6	2 352	2 282	14
1975	2 568	2 596	7	2 087	2 130	14
1976	2 242	2 139	7	2 151	1 985	15
1977	3 603	3 506	8	3 096	2 938	15
1978	5 165	4 959	6	4 734	4 809	16
1979	5 139	4 917	6	4 630	4 729	13
1980	5 040	4 945	7	4 977	4 964	14
1981	4 476	4 196	7	4 827	4 669	12
1982	2 096	1 900	6	2 599	2 547	14
1983 ^{c)}				833	808	14
1983	688	711	8	825	796	13
1984				16 832	15 987	14
1985	783	652	8	795	707	14
1986				2 942	2 878	12
1987	1 961	1 941	7	2 958	2 820	11
1988				2 722	2 708	14
1989	1 792	1 773	7	2 863	2 851	13
1990				3 019	2 958	13
1991	1 917	1 820	9	2 980	2 903	14
1992				3 000	2 851	13
1993	1 962	1 995	7	3 024	2 880	10
1994				2 919	2 949	10
1995	1 882	1 740	8	2 827	2 750	12
1996				3 071	2 956	11
1997	2 046	1 913	6	2 935	2 748	11
1998				2 760	2 695	13
1999	1 904	1 862	7	2 683	2 515	14
2000				2 598	2 692	14
2001	1 837	1 756	11	2 796	2 773	15
2002				2 726	2 623	15
2003	1 910	1 855	9	2 667	2 559	14
2004				2 661	2 753	15

a) Bortfallet är beräknat utifrån elevfrånvaron i de medverkande klasserna. I några skolor har det hänt att hela klasser inte medverkat i undersökningen, t ex p g a skollov, prao eller att formulären kommit bort i posthanteringen. I 2004 års undersökning gällde detta 26 klasser i åk 9.

b) Bortfallet för totalmaterialet var 12%.

c) Avser den s k länkundersökningen, d v s den studie som genomfördes med de frågor som använts i tidigare undersökningar.

Årskurs 9

Tabell 2. Svartsfördelningen för några variabler i den s k Stockholmsundersökningen 1993. Andelen som uppgett respektive svarsalternativ vid den ordinarie datainsamlingen, i bortfallsundersökningen samt totalt (inkl bortfallet), efter kön.

	Pojkar			Flickor		
	Ordinarie n=963	Bortfall n=89	Totalt n=1052	Ordinarie n=1007	Bortfall n=89	Totalt n=1096
Dricker vin en gång per vecka eller oftare	3	5	3	4	4	4
60 cl vin eller mer per tillfälle	15	23	16	15	13	15
Dricker sprit en gång per vecka eller oftare	5	10	6	3	7	3
37 cl sprit eller mer per tillfälle	22	27	23	11	19	11
Berusad varje/nästan varje gång	38	38	38	36	37	36
Storkonsumtion någon gång per månad eller oftare	27	32	27	21	31	22
Har sniffat	10	14	11	7	8	7
Röker och/eller snusar	25	33	25	32	45	33
Har använt narkotika	9	21	10	8	17	8

Tabell 3. Andelen konsumenter och icke-konsumenter av alkohol samt andelen som druckit öl, alkohäsk, stark cider, vin eller sprit under vårterminen ^{a)}. Procentuell fördelning efter kön. Årskurs 9. 1971–2004.

År	Konsumenter ^{b)}		Icke-konsumenter		Ej relevant	
	Pojkar	Flickor	Pojkar	Flickor	Pojkar	Flickor
1971	91	90	9	10	1	2
1972	90	91	10	9
1973	89	92	11	8
1974	87	89	11	10	2	1
1975	86	87	12	10	3	2
1976	90	90	9	9	1	1
1977	88	91	9	7	3	3
1978	90	92	13	10	2	2
1979	86	90	12	8	2	2
1980	86	87	13	11	2	1
1981	83	85	15	14	2	2
1982	79	81	19	18	2	1
1983	80	83	17	17
1984
1985
1986	79	77	18	21	2	2
1987	78	78	20	20	2	2
1988	76	73	22	25	2	2
1989	77	74	22	24	1	2
1990	78	78	20	21	2	1
1991	78	76	18	21	3	2
1992	79	77	18	20	3	3
1993	78	77	20	22	1	1
1994	80	79	18	21	1	1
1995	77	78	22	19	1	1
1996	75	78	23	21	2	1
1997	76	78	23	21	1	1
1998	74	80	21	17	5	3
1999	74	78	24	20	2	2
2000	77	79	19	18	4	3
2001	76	79	20	18	4	3
2002	74	75	23	22	3	3
2003	70	75	26	22	3	3
2004	69	73	28	25	3	2

a) Alkohäsk samt stark cider ingår i frågan fr o m 1997.

b) Avser en konsumtion av åtminstone 1 glas öl, 2 cl vin, 2 cl blanddrycker eller 2 cl sprit någon gång om året eller mer sällan.

Tabell 4a. Andelen konsumenter och icke-konsumenter av mellanöl, folköl, starköl, blanddrycker, vin och sprit. Procentuell fördelning bland **pojkar** i årskurs 9. 1971–1982 och 1986–2004 ^{a)}.

År	Mellanöl		Folköl		Starköl		Vin		Sprit		Blanddryck ^{b)}	
	Kons	Icke-kons	Kons	Icke-kons	Kons	Icke-kons	Kons	Icke-kons	Kons	Icke-kons	Kons	Icke-kons
1971	84	15	75	23	76	24	.	.
1974	78	21	71	28	76	24	.	.
1977	81	19	40	59	51	49	76	23	78	22	.	.
1979	.	.	70	29	67	33	72	28	75	24	.	.
1981	.	.	71	29	61	39	73	27	68	32	.	.
1982	.	.	66	34	56	44	63	37	.	.
1986	.	.	65	35	59	40	66	34	67	32	.	.
1987	.	.	64	35	59	42	62	38	67	33	.	.
1989	.	.	62	38	60	40	52	48	65	36	.	.
1991	.	.	70	30	64	36	55	44	71	29	.	.
1993	.	.	68	30	64	35	51	48	68	30	.	.
1994	.	.	68	30	63	36	48	50	66	32	.	.
1995	.	.	68	30	58	40	46	53	63	35	.	.
1996	.	.	67	31	58	39	45	53	62	35	.	.
1997	.	.	64	35	58	41	45	54	63	36	.	.
1998	.	.	61	37	57	41	45	54	66	34	66	33
1999	.	.	58	41	55	44	41	58	63	37	62	37
2000	.	.	61	38	60	38	43	55	67	33	68	31
2001	.	.	56	43	58	41	42	57	64	36	68	31
2002	.	.	53	46	53	46	37	62	59	40	66	33
2003	.	.	47	51	50	48	34	64	53	46	65	35
2004	.	.	44	55	50	49	30	69	54	46	63	36

a) 1993 års värden för folk- och starköl avser endast de elever som besvarade det s k A-formuläret (1 495 pojkar och 1 466 flickor).

b) Avser bl a stark cider och s k alkoholäsk.

Tabell 4b. Andelen konsumenter och icke-konsumenter av mellanöl, folköl, starköl, blanddrycker, vin och sprit. Procentuell fördelning bland **flickor** i årskurs 9. 1971–1982 och 1986–2004 ^{a)}.

År	Mellanöl		Folköl		Starköl		Vin		Sprit		Blanddryck ^{b)}	
	Kons	Icke-kons	Kons	Icke-kons	Kons	Icke-kons	Kons	Icke-kons	Kons	Icke-kons	Kons	Icke-kons
1971	78	21	82	18	72	28	.	.
1974	78	22	78	22	75	25	.	.
1977	79	21	36	64	51	49	83	16	79	21	.	.
1979	.	.	64	35	66	35	81	18	81	19	.	.
1981	.	.	63	37	55	45	80	20	68	32	.	.
1982	.	.	56	44	50	50	63	37	.	.
1986	.	.	51	54	43	57	70	30	65	34	.	.
1987	.	.	45	49	47	54	70	30	68	32	.	.
1989	.	.	49	52	48	52	59	40	63	38	.	.
1991	.	.	56	44	53	47	65	35	70	30	.	.
1993	.	.	60	39	54	45	59	39	67	32	.	.
1994	.	.	61	37	54	45	60	40	68	31	.	.
1995	.	.	63	36	52	47	65	34	69	30	.	.
1996	.	.	62	36	53	46	61	38	67	32	.	.
1997	.	.	61	38	51	48	61	38	68	31	.	.
1998	.	.	56	43	50	49	60	39	69	30	74	25
1999	.	.	49	51	47	52	61	39	67	33	73	27
2000	.	.	48	51	48	51	63	36	68	32	73	26
2001	.	.	45	54	46	53	62	38	66	33	75	24
2002	.	.	42	58	44	55	56	44	63	36	71	28
2003	.	.	41	58	43	56	53	46	61	39	73	26
2004	.	.	35	65	39	60	49	50	58	41	69	30

a) 1993 års värden för folk- och starköl avser endast de elever som besvarade det s k A-formuläret (1 495 pojkar och 1 466 flickor).

b) Avser bl a stark cider och s k alkoholäsk.

Tabell 5. Översikt av olika kombinationer med avseende på typ av dryck. Årskurs 9. Procentuell fördelning efter kön. 1991–2004 ^{a)}.

År	Dricker ej ^{b)}	Enbart bland-drycker	Vin+ sprit+ bland-drycker	Folköl+ starköl+ sprit+ bland-drycker	Starköl+ vin+ sprit+ bland-drycker	Folköl+ starköl+ vin+ sprit	Folköl+ starköl+ vin+ sprit+ bland-drycker	S:a av övriga möjliga komb.
Pojkar								
1991	17					38		45
1992	17					38		46
1993	18					36		42
1994	17					33		45
1995	20					31		49
1996	21					30		49
1997	22					30		45
1998	20	3	3	16	6	2	27	21
1999	23	2	2	15	4	2	25	23
2000	18	3	2	17	3	1	27	22
2001	19	3	2	16	4	1	23	24
2002	21	4	2	16	3	1	19	26
2003	25	4	2	14	4	1	14	28
2004	26	5	2	14	5	1	14	26
Flickor								
1991	20				.	36		45
1992	19				.	34		44
1993	20				.	36		39
1994	20				.	36		41
1995	17					37		46
1996	19					36		45
1997	20					36		42
1998	15	3	7	8	2	0	31	21
1999	19	3	9	7	2	1	30	15
2000	17	3	10	5	7	1	29	18
2001	17	4	11	6	6	1	28	19
2002	21	4	9	6	7	0	24	19
2003	21	6	8	6	6	0	23	18
2004	24	6	9	5	7	0	19	17

a) Beräkningarna för 1993 avser endast de elever som besvarade det sk A-formuläret (1 495 pojkar och 1 466 flickor).

b) Indelningen är gjord med utgångspunkt från uppgifterna om konsumtionsfrekvensen. Andelen som inte dricker kan därför avvika med någon procentenhet från dem som redovisas i tabell 3.

Tabell 6. ”Har du någon gång under vårterminen druckit öl, alkoholisk, stark cider, vin eller sprit?” Årskurs 9. Procentuell fördelning efter kön. 1983–2004 ^{a)}.

År	Inte druckit under vårterminen	Druckit en gång under vårterminen	Druckit flera gånger under vårterminen	Ej svar
Pojkar				
1983	34	22	44	..
1984	31	19	49	..
1985	27	19	54	..
1986	26	21	53	0
1987	28	20	52	0
1988	32	20	47	0
1989	30	19	51	0
1990	32	18	50	0
1991	29	20	51	0
1992	28	18	53	0
1993	28	19	52	1
1994	30	18	50	1
1995	33	19	48	1
1996	32	20	47	0
1997	35	20	45	0
1998	32	18	50	0
1999	32	16	52	1
2000	27	16	57	0
2001	28	17	54	1
2002	33	17	50	0
2003	37	19	43	1
2004	37	18	44	0
Flickor				
1983	32	20	47	..
1984	33	20	47	..
1985	27	20	53	..
1986	29	21	49	0
1987	28	22	49	1
1988	34	21	44	0
1989	33	22	45	0
1990	31	20	49	0
1991	33	22	45	0
1992	32	23	45	0
1993	33	20	47	0
1994	32	20	47	1
1995	30	21	49	0
1996	33	22	44	0
1997	33	22	45	0
1998	32	22	45	0
1999	30	21	50	0
2000	28	18	53	1
2001	27	20	52	1
2002	32	18	49	0
2003	33	20	47	0
2004	35	19	45	0

a) Fr o m 1999: "Har du någon gång under vårterminen druckit öl, alkoholisk, stark cider, vin eller sprit?"

Tabell 7. ”Har du druckit öl, alkoläsk, stark cider, vin eller sprit den senaste veckan ^{a)} (d v s 7 dagar tillbaka från och med igår)? Räkna inte med lättöl.” Årskurs 9. Procentuell fördelning efter kön. 1983–2004.

År	Ja	Nej	Ej svar
Pojkar			
1983	24	76	
1985	29	71	
1987	29	70	2
1989	29	71	0
1991	34	65	1
1992	35	65	0
1993	35	65	0
1994	33	66	1
1995	33	66	1
1996	30	69	1
1997	35	64	1
1998	37	62	0
1999	35	64	1
2000	40	59	1
2001	36	63	1
2002	33	66	1
2003	31	69	0
2004	28	72	0
Flickor			
1983	22	78	
1985	28	72	
1987	26	72	1
1989	24	75	0
1991	28	72	1
1992	28	72	1
1993	27	73	0
1994	28	72	0
1995	30	70	0
1996	26	74	0
1997	30	70	0
1998	32	67	0
1999	29	71	0
2000	33	66	1
2001	31	68	1
2002	32	68	0
2003	30	70	1
2004	28	72	0

a) Före 1997 ingick ej alkoläsk och stark cider.

Tabell 8a. Frekvensen konsumtionstillfällen och uppgiven kvantitet per dryckes-tillfälle för mellanöl och folköl. Procentuell fördelning bland **pojkar** i årskurs 9. 1971–2004 ^{a)}.

År	Dricker						Kvantitet					
	Drick- er ej	To- talt	En gång i veck- an el. oftare	Ngn gång i må- na- den	Mer säl- lan	Ej svar	Drick- er ej	1 burk (1½ flas- ka) el mindre	2 bur- kar (2–3 flas- kor)	3–4 bur- kar (4–6 flas- kor)	5 bur- kar el. mer	Ej svar
Mellanöl												
1971	15	84	33	32	19	1	15	28	7	14	34	2
1974	21	78	22	33	23	1	21	22	7	14	34	1
1977	19	81	23	33	25	0	19	17	6	13	44	0
Folköl												
1977	59	40	10	10	21	1	60	28	2	2	5	2
1979	29	70	16	24	30	1	30	29	8	10	24	1
1981	29	71	12	21	38	0	30	31	6	10	22	1
1983	37	64	11	24	29							
1985	33	67	11	22	34							
1987	35	64	11	23	30	1	36	28	7	10	18	1
1989	37	62	10	24	28	0	38	22	8	10	21	0
1991	30	70	14	25	31	1	32	25	8	11	23	1
1993	30	68	14	24	30	1	32	23	9	11	25	2
1995	30	68	14	24	30	2	32	18	6	11	31	2
1997	35	64	12	27	24	1	37	17	6	10	30	1
1998	37	61	13	25	23	1	38	16	6	9	30	2
1999	41	59	14	25	20	0	41	17	7	9	25	1
2000	38	61	15	27	19	2	38	17	7	10	26	2
2001	43	56	14	23	20	1	43	18	7	10	19	1
2002	46	53	10	22	21	1	46	16	7	10	20	1
2003	51	47	8	19	20	2	52	17	7	8	15	2
2004	55	44	7	17	20	1	56	17	6	8	13	1

a) 1993 års värden avser endast de elever som besvarade det sk A-formuläret (1 495 pojkar).

Tabell 8b. Frekvensen konsumtionstillfällen och uppgiven kvantitet per dryckes-
tillfälle för mellanöl och folköl. Procentuell fördelning bland **flickor** i årskurs 9.
1971–2004^{a)}.

År	Dricker						Kvantitet					
	Drick- er ej	To- talt	En gång i veck- an el. oftare	Ngn gång i må- na- den	Mer säl- lan	Ej svar	Drick- er ej	1 burk (1½ flas- ka) el mindre	2 bur- kar (2–3 flas- kor)	3–4 bur- kar (4–6 flas- kor)	5 bur- kar el. mer	Ej svar
Mellanöl												
1971	21	78	28	28	22	1	21	42	13	16	8	0
1974	22	78	19	30	28	1	22	32	11	23	11	1
1977	21	79	23	33	23	0	21	22	10	22	25	0
Folköl												
1977	64	36	7	9	20	1	65	27	2	3	3	1
1979	35	64	10	22	32	0	36	38	8	8	9	1
1981	37	62	5	19	38	0	38	39	7	8	7	1
1983	50	50	6	14	30							
1985	46	54	5	14	35							
1987	49	51	5	16	30	1	50	28	7	8	6	1
1989	49	49	4	15	30	0	51	25	7	8	6	1
1991	44	56	5	18	33	0	46	26	8	11	9	1
1993	39	60	6	21	33	1	41	24	9	14	12	1
1995	36	63	6	26	31	1	37	19	10	16	17	2
1997	38	61	6	24	31	1	40	19	9	15	16	1
1998	43	56	7	18	31	1	43	20	9	13	14	1
1999	51	49	5	19	25	0	52	19	8	12	10	1
2000	51	48	6	18	24	1	52	20	8	12	8	1
2001	54	45	5	19	21	1	54	20	8	9	7	1
2002	58	42	6	15	21	1	58	17	7	10	8	1
2003	58	41	5	13	23	1	59	16	7	9	7	1
2004	65	35	3	13	18	1	66	14	8	7	5	1

a) 1993 års värden avser endast de elever som besvarade det s k A-formuläret (1 466 flickor).

Tabell 9. Frekvensen konsumtionstillfällen och uppgiven kvantitet per dryckes- tillfälle för starköl. Årskurs 9. Procentuell fördelning efter kön. 1977–1983^{a)} och 1986–2004^{b)}.

År	Dricker						Kvantitet							Ej svar
	Drick- er ej	To- talt	En gång i veck- an el. oftare	Ngn gång i må- na- den	Mer säl- lan	Ej svar	Drick- er ej	1 flas- ka el. min- dre	1 burk (1½ flas- ka) el min- dre	2 bur- kar (2–3 flas- kor)	3–4 bur- kar (4–6 flas- kor)	5 bur- kar el. mer		
Pojkar														
1977	49	51	2	14	35	0	49	11	6	8	14	11	1	
1979	33	67	6	24	37	0	33	14	7	8	17	21	1	
1981	39	61	4	17	40	0	39	16	5	8	16	14	0	
1983	..	53	5	13	..	
1986	40	59	4	18	37	0	40	15	7	9	15	14	1	
1987	42	59	5	19	35	0	42	16	6	9	15	13	1	
1989	39	60	4	21	35	0	40	14	5	8	17	15	0	
1991	36	64	6	22	36	1	37	14	5	10	18	16	1	
1993	35	64	5	21	38	1	36	13	6	10	18	16	1	
1995	40	58	4	19	35	1	40	12	5	10	17	15	2	
1997	41	58	5	21	31	2	42	11	6	10	16	14	1	
1998	41	57	5	21	30	2	42	11	5	9	18	14	2	
1999	44	54	7	21	26	1	44	11	5	11	16	14	1	
2000	38	59	9	25	25	2	38	10	6	11	17	17	2	
2001	41	58	9	24	25	1	41	10	6	9	16	16	1	
2002	46	53	8	21	24	1	46	10	5	8	15	16	1	
2003	48	50	9	19	22	2	49	9	5	7	13	15	2	
2004	49	50	10	21	19	1	49	10	5	6	13	17	1	
Flickor														
1977	49	51	2	13	35	0	49	15	8	10	14	4	1	
1979	35	66	7	24	35	0	34	18	7	12	17	9	0	
1981	45	55	4	16	35	0	45	19	7	10	14	5	0	
1983	..	52	3	4	..	
1986	57	43	2	12	29	0	57	18	5	7	8	3	1	
1987	54	47	3	14	30	0	54	17	6	9	11	3	1	
1989	52	48	3	14	31	0	52	16	5	10	13	3	0	
1991	47	53	3	16	34	0	48	15	5	11	15	5	1	
1993	45	54	3	18	33	1	45	14	6	13	17	5	1	
1995	47	52	2	16	34	1	47	14	6	14	15	3	1	
1997	48	51	3	16	33	1	49	14	5	12	15	4	1	
1998	49	50	3	15	31	1	50	15	5	12	13	4	1	
1999	51	47	3	17	27	0	53	15	6	11	11	4	1	
2000	51	48	5	17	26	1	51	14	7	12	11	3	2	
2001	53	46	4	17	24	1	54	15	8	10	10	4	1	
2002	55	44	5	17	23	1	55	12	7	10	10	4	1	
2003	56	43	5	15	23	1	57	12	7	7	11	5	1	
2004	60	39	6	15	19	1	60	10	5	8	10	6	1	

a) 1983 års värden avser den sk länkundertingen.

b) 1993 års värden avser endast de elever som besvarade det sk A-formuläret (1 495 pojkar och 1 466 flickor).

Tabell 10. Frekvensen konsumtionstillfällen och uppgiven kvantitet per dryckes-
tillfälle för vin. Årskurs 9. Procentuell fördelning efter kön. 1971–1983 ^{a)} och
1986–2004.

År	Dricker						Kvantitet					
	Drick- er ej	To- talt	En gång i veck- an el. oftare	Ngn gång i må- na- den	Mer säl- lan	Ej svar	Drick- er ej	2–5 cl	10–20 cl	1 halv- flaska	60 cl eller mer	Ej svar
Pojkar												
1971	23	75	7	27	41	3	23	9	32	11	24	1
1974	28	71	4	21	46	0	29	8	34	8	18	3
1977	23	76	5	23	48	0	23	9	39	9	19	1
1979	28	72	5	22	45	1	28	10	31	8	21	1
1981	27	73	4	20	49	0	27	13	27	9	22	1
1983	..	68	5	22	..
1986	34	66	4	19	43	0	34	10	26	9	20	1
1987	38	62	3	17	42	0	38	12	25	8	16	1
1989	48	52	2	12	38	0	48	11	21	6	14	1
1991	44	55	3	13	39	0	45	12	22	6	14	1
1993	48	51	2	10	39	1	49	11	20	6	13	1
1995	53	46	2	11	33	1	54	10	17	5	12	2
1997	54	45	2	10	33	1	55	10	18	6	11	1
1998	54	45	2	11	32	2	53	9	18	5	11	3
1999	58	41	3	9	30	1	58	9	18	6	8	2
2000	54	43	3	10	30	2	57	9	18	7	8	1
2001	57	42	3	11	28	1	57	9	19	6	8	2
2002	62	37	2	9	26	1	63	9	16	4	6	1
2003	64	34	2	9	23	2	64	10	14	4	5	2
2004	69	30	2	8	20	1	69	8	14	3	4	2
Flickor												
1971	18	82	8	30	43	0	18	14	46	15	8	0
1974	22	78	4	24	39	1	22	11	46	13	7	1
1977	16	83	6	29	47	0	16	10	49	12	13	0
1979	18	81	6	30	45	0	18	12	41	16	13	1
1981	20	80	5	24	50	0	21	17	34	13	16	0
1983	..	78	6	16	..
1986	30	70	4	20	45	1	30	16	30	12	11	1
1987	30	70	3	21	46	0	30	16	30	13	11	0
1989	40	59	2	16	41	0	40	15	25	9	9	1
1991	35	65	3	17	45	0	36	15	28	11	10	1
1993	39	59	1	15	43	1	40	13	26	10	10	1
1995	34	65	2	15	48	1	35	15	25	10	14	1
1997	38	61	3	15	43	1	39	13	24	11	13	0
1998	39	60	3	16	41	1	39	13	27	10	9	2
1999	39	60	4	16	40	0	40	14	29	8	9	1
2000	36	63	5	19	39	1	37	13	29	11	9	1
2001	38	61	3	20	39	1	38	15	28	8	8	1
2002	44	56	4	15	37	1	44	15	25	8	7	1
2003	46	53	3	15	34	1	46	15	24	8	5	2
2004	50	49	3	15	31	1	51	13	22	8	6	1

a) 1983 års data avser den s k länkundersökningen.

Tabell 11. ”Har du någon gång under de senaste 12 månaderna druckit hemtillverkat vin?” Årskurs 9. Procentuell fördelning efter kön. 1991–2004.

År	Ja, en gång	Ja, 2–4 ggr	Ja, 5–10 ggr	Ja, 11–20 ggr	Ja, mer än 20 ggr	Druckit totalt	Nej, inte druckit	Har aldrig druckit	Ej svar
Pojkar									
1991	20	14	4	1	1	39	12	48	0
1992	18	13	4	1	1	37	14	48	1
1993	19	14	4	1	1	39	11	49	1
1994	19	13	3	1	1	37	12	50	1
1995	18	12	3	1	1	35	12	51	1
1996	16	12	3	1	1	33	13	53	2
1997	18	11	2	1	1	34	13	53	1
1998	17	11	3	1	1	33	11	54	2
1999	17	10	3	1	1	32	10	58	1
2000	13	9	3	1	1	27	11	61	1
2001	13	8	3	1	1	25	11	63	1
2002	10	7	2	1	1	21	9	70	1
2003	10	5	1	0	0	17	8	74	1
2004	9	5	1	0	1	16	7	76	1
Flickor									
1991	18	12	3	1	1	34	16	50	0
1992	20	11	3	1	0	34	16	49	0
1993	18	12	4	1	1	35	14	51	0
1994	19	13	3	1	0	36	14	49	1
1995	18	14	3	1	0	36	14	49	1
1996	16	13	4	1	0	34	13	53	0
1997	17	12	3	1	1	35	14	51	1
1998	15	12	3	1	1	31	13	55	1
1999	14	11	3	1	1	30	15	56	0
2000	12	11	3	1	1	28	13	59	0
2001	13	9	2	1	0	25	12	62	1
2002	10	8	1	1	0	21	11	67	0
2003	9	6	1	0	0	18	11	71	1
2004	9	5	1	1	0	16	9	75	0

Tabell 12. Frekvensen konsumtionstillfällen och uppgiven kvantitet per dryckes- tillfälle för sprit. Årskurs 9. Procentuell fördelning efter kön. 1971–1983^{a)} och 1986–2004.

År	Dricker						Kvantitet						
	Drick- er ej	To- talt	En gång i veck- an el. oftare	Ngn gång i må- na- den	Mer säl- lan	Ej svar	Drick- er ej	2 cl	4–6 cl	8–12 cl	18 cl	1 halv- flaska	Ej svar
Pojkar													
1971	24	76	9	32	35	0	24	3	14	10	11	38	0
1974	24	76	8	32	35	1	24	3	12	8	13	38	2
1977	22	78	7	31	40	0	22	4	14	9	11	40	1
1979	24	75	8	32	35	1	24	3	12	8	10	42	1
1981	32	68	5	20	43	0	32	6	13	9	12	28	0
1983	..	60	6	26	..
1986	32	67	5	22	40	0	32	5	14	10	11	27	1
1987	33	67	6	21	40	0	33	5	14	11	12	24	1
1989	35	65	5	22	38	0	36	4	12	10	12	25	0
1991	29	71	7	26	38	1	31	5	14	10	12	27	1
1993	30	68	5	24	39	1	31	5	13	11	10	27	3
1995	35	63	6	21	36	2	36	4	11	9	12	25	3
1997	36	63	5	22	36	0	37	5	12	9	9	26	1
1998	34	66	6	25	35	1	34	5	13	8	10	28	2
1999	37	63	8	24	30	0	38	4	12	10	9	27	1
2000	33	66	8	25	33	1	33	4	12	11	10	29	2
2001	36	63	9	23	32	1	36	6	10	10	9	27	2
2002	40	59	6	21	32	1	41	5	12	8	8	24	2
2003	46	53	6	17	30	1	47	6	11	8	7	19	1
2004	46	54	6	19	29	1	47	6	11	8	7	20	1
Flickor													
1971	28	72	8	28	35	0	28	6	26	17	11	12	0
1974	25	75	9	32	34	0	25	5	21	14	19	16	0
1977	21	79	9	35	35	0	21	4	18	14	16	26	1
1979	19	81	9	38	34	0	19	5	18	15	16	27	0
1981	32	68	3	22	42	0	32	7	18	13	16	14	0
1983	..	65	5	12	..
1986	34	65	3	21	41	0	34	8	17	13	15	12	1
1987	32	68	5	23	40	0	32	7	17	14	15	13	1
1989	38	63	3	22	38	0	38	6	16	12	15	12	1
1991	30	70	4	25	41	0	33	7	15	15	16	13	1
1993	32	67	5	22	40	1	32	6	16	13	15	15	3
1995	30	69	5	23	41	2	31	8	16	14	17	13	2
1997	31	68	4	24	40	1	33	6	17	13	14	15	1
1998	30	69	6	23	41	0	32	7	19	14	11	15	1
1999	33	67	6	25	35	0	34	6	18	14	11	16	1
2000	32	68	8	27	33	0	32	5	16	15	12	18	2
2001	33	66	8	26	32	1	34	8	13	14	12	17	2
2002	31	63	8	25	35	1	37	8	15	12	10	17	1
2003	39	61	6	23	32	1	39	8	15	13	9	15	1
2004	41	58	7	23	28	0	42	8	13	12	9	15	1

a) 1983 års data avser den s k länkundundersökningen.

Tabell 13. ”Har du någon gång under de senaste 12 månaderna druckit hemtillverkad sprit (s k hembränt)?” Årskurs 9. Procentuell fördelning efter kön. 1991–2004.

År	Ja, en gång	Ja, 2–4 ggr	Ja, 5–10 ggr	Ja, 11–20 ggr	Ja, mer än 20 ggr	Druckit totalt	Nej, inte druckit	Har aldrig druckit	Ej svar
Pojkar									
1991	15	11	5	1	2	34	9	56	1
1992	16	12	4	2	2	35	9	55	0
1993	15	13	5	2	3	38	7	54	1
1994	16	14	6	3	2	41	7	51	1
1995	16	15	6	2	3	42	6	50	2
1996	15	12	6	2	2	38	7	53	2
1997	15	13	6	2	4	40	6	52	1
1998	14	13	7	3	3	40	6	52	2
1999	13	14	7	4	4	41	7	52	0
2000	11	12	6	3	4	36	6	56	1
2001	11	12	6	3	4	35	7	58	1
2002	10	10	4	2	2	28	7	64	1
2003	10	8	4	1	1	24	5	70	1
2004	11	8	3	1	2	24	5	70	1
Flickor									
1991	13	10	4	2	1	29	11	60	1
1992	14	12	3	1	1	31	9	59	0
1993	14	12	5	2	2	34	10	55	1
1994	15	14	7	3	2	42	9	49	1
1995	15	16	7	3	2	43	6	51	0
1996	14	14	6	2	3	38	7	54	1
1997	14	13	7	3	2	40	7	53	1
1998	13	12	6	3	4	38	8	52	1
1999	13	16	7	4	2	40	7	53	0
2000	12	13	6	4	3	38	6	55	0
2001	12	13	6	3	3	37	6	58	1
2002	10	12	4	2	4	31	8	60	1
2003	10	11	4	2	2	28	8	63	1
2004	10	8	4	2	2	26	7	67	0

Tabell 14. ”Har du någon gång under de senaste 12 månaderna druckit sk smugelsprit?” Årskurs 9. Procentuell fördelning efter kön. 1997–2004.

År	Ja, en gång	Ja, 2–4 ggr	Ja, 5–10 ggr	Ja, 11–20 ggr	Ja, mer än 20 ggr	Druckit totalt	Nej, inte druckit	Har aldrig druckit	Ej svar
Pojkar									
1997	8	8	3	0	1	20	8	71	2
1998	9	9	3	1	1	23	6	69	2
1999	10	9	3	1	2	25	6	69	1
2000	6	8	5	2	3	22	7	68	1
2001	7	8	4	2	3	23	5	70	2
2002	6	7	4	2	1	20	5	73	2
2003	5	6	3	2	2	18	5	76	1
2004	5	6	4	2	3	19	3	76	1
Flickor									
1997	6	6	2	0	1	15	9	75	2
1998	7	8	3	1	1	20	7	73	2
1999	7	8	2	1	0	18	8	73	1
2000	7	7	2	1	1	18	8	72	1
2001	5	6	2	1	1	16	7	75	2
2002	6	7	2	1	1	16	7	76	1
2003	6	6	2	1	1	16	6	77	1
2004	5	6	2	2	2	18	5	76	1

Tabell 15. Frekvensen konsumtionstillfällen och uppgiven kvantitet per dryckes-
tillfälle för blanddrycker (bl a stark cider och s k alkoholisk). Årskurs 9. Procentu-
ell fördelning efter kön. 1998–2004.

	Pojkar						
	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Dricker ej	33	37	31	31	33	35	36
Dricker	66	62	69	68	66	65	63
1–2 ggr/vecka eller oftare	5	6	8	10	10	10	9
Någon gång i mån.	19	23	23	23	22	22	24
Mera sällan	42	34	38	35	34	33	30
Ej svar	1	0	1	1	1	1	1
Kvantitet							
Dricker ej	35	38	33	32	36	36	38
1 glas el mindre	14	13	12	11	12	11	11
1 liten flaska	9	10	11	10	10	10	11
1 stor flaska	7	10	12	12	13	12	11
2–4 flaskor	18	18	19	10	8	10	8
5–7 flaskor	10	8	8	12	11	11	11
8 flaskor el mer	5	3	3	11	10	9	10
Ej svar	2	1	2	2	1	1	1
	Flickor						
	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Dricker ej	25	25	26	24	28	26	30
Dricker	74	73	73	75	71	73	69
1–2 ggr/vecka eller oftare	4	5	7	8	9	9	10
Någon gång i mån.	24	25	27	29	26	28	28
Mera sällan	46	43	39	38	35	36	31
Ej svar	1	01	1	1	1	1	0
Kvantitet							
Dricker ej	26	28	28	25	29	28	31
1 glas el mindre	18	19	15	17	17	17	14
1 liten flaska	11	12	13	15	14	13	13
1 stor flaska	6	9	12	12	11	10	10
2–4 flaskor	29	24	26	13	12	12	13
5–7 flaskor	9	5	4	12	11	15	13
8 flaskor el mer	1	1	1	4	5	6	6
Ej svar	1	1	1	1	1	1	1

Tabell 16a. Konsumtionsindex för total årlig alkoholkonsumtion. Årskurs 9. Procentuell fördelning bland **pojkar**. 1974–1982 och 1986–2004 ^{a)}.

År	0 ^{b)}	1	2	3	4	5	6	Ej relevant
1976	9	22	13	13	14	14	14	1
1977	9	21	15	11	10	14	16	3
1978	11	22	14	13	11	15	13	2
1979	12	25	15	11	10	13	12	2
1981	15	35	16	9	7	9	7	2
1982	19	31	13	9	8	9	9	2
1986	18	30	16	11	8	8	7	2
1987	20	31	14	10	7	9	7	2
1988	22	32	13	10	7	8	7	1
1989	22	27	15	11	8	9	7	1
1990	20	29	14	10	8	9	8	2
1991	18	27	13	10	9	10	9	3
1992	18	26	14	10	9	10	10	3
1993	20	29	14	9	8	10	8	1
1994	18	27	13	11	9	10	10	1
1995	22	27	14	10	8	10	8	1
1996	23	26	13	10	8	10	8	2
1997	23	26	13	10	9	9	9	1
1998	21	22	13	11	8	10	11	5
1999	24	22	12	9	9	10	12	3
2000	19	19	13	12	8	12	14	4
2001	20	23	12	10	7	10	13	4
2002	23	25	13	9	7	9	10	3
2003	26	25	12	8	7	8	10	3
2004	28	25	10	7	6	10	10	3

a) 1993 års värden avser endast de elever som besvarade det s k A-formuläret (1 495 pojkar)

b) Icke-konsument

Tabell 16b. Konsumtionsindex för total årlig alkoholkonsumtion. Årskurs 9. Procentuell fördelning bland **flickor**. 1974–1982 och 1986–2004 ^{a)}.

År	0 ^{b)}	1	2	3	4	5	6	Ej relevant
1976	9	31	17	14	11	11	8	1
1977	7	26	15	13	12	13	12	3
1978	8	28	17	13	12	12	8	2
1979	8	31	17	15	10	11	7	2
1981	14	43	16	10	7	6	3	2
1982	18	40	15	10	6	5	4	1
1986	21	41	15	8	5	5	2	2
1987	20	39	17	10	5	5	3	2
1988	25	37	15	9	6	4	3	1
1989	24	37	15	9	6	5	3	2
1990	21	36	16	10	6	7	4	1
1991	21	34	16	10	7	6	3	2
1992	20	36	17	10	6	5	3	3
1993	22	36	14	10	7	6	4	1
1994	21	32	17	11	8	7	4	1
1995	19	34	16	11	7	6	4	1
1996	21	35	14	12	8	6	3	1
1997	21	33	17	10	7	7	5	1
1998	17	33	16	10	9	6	6	3
1999	20	32	15	10	9	7	6	2
2000	18	23	20	11	9	9	6	4
2001	18	31	15	10	8	8	7	3
2002	22	31	14	10	6	7	7	3
2003	22	31	14	9	7	7	7	3
2004	25	29	12	9	7	9	7	2

a) 1993 års värden avser endast de elever som besvarade det s k A-formuläret (1 466 flickor)

b) Icke-konsument

Tabell 17. Den beräknade genomsnittliga totala årskonsumtionen mätt i dl alkohol 100 % samt olika dryckers andel av totala alkoholkonsumtionen bland elever i årskurs 9 efter kön. 1989–2004 ^{a)}.

År	Sprit		Vin		Blanddryck		Starköl		Folköl		Totalt	
	dl	%	dl	%	dl	%	dl	%	dl	%	dl	%
Pojkar												
1989	9	34	2	6			8	29	9	32	27	100
1990	10	33	2	6			10	32	10	32	30	100
1991	12	36	2	6			9	28	10	32	32	100
1992	12	35	2	5			9	28	11	32	33	100
1993	11	35	2	5			8	26	11	33	32	100
1994	12	35	2	5			8	25	13	38	33	100
1995	10	33	2	6			6	20	12	40	30	100
1996	9	31	2	5			7	24	12	40	30	100
1997	10	32	1	4			8	25	13	39	32	100
1998	12	31	1	3	4	11	9	22	12	32	39	100
1999	14	35	1	3	4	10	10	25	11	28	39	100
2000	17	35	2	4	5	10	13	27	12	24	49	100
2001	17	38	1	3	5	12	13	28	9	20	46	100
2002	14	35	1	3	5	12	12	29	8	21	40	100
2003	11	31	1	2	5	14	12	34	6	18	35	100
2004	12	31	1	2	6	15	14	36	6	15	37	100
Flickor												
1989	6	37	2	11			4	26	4	23	15	100
1990	7	39	2	12			5	26	4	21	18	100
1991	7	43	2	11			4	25	4	22	16	100
1992	7	46	2	9			4	25	3	20	16	100
1993	7	39	2	9			4	24	5	28	17	100
1994	8	42	2	9			4	21	6	31	18	100
1995	7	36	2	11			3	17	7	34	19	100
1996	6	37	2	9			4	21	6	33	17	100
1997	8	39	2	10			4	20	6	31	20	100
1998	9	36	2	7	4	16	4	18	6	23	24	100
1999	10	41	2	8	4	16	4	18	4	18	23	100
2000	12	43	3	11	4	15	5	17	4	14	27	100
2001	15	53	2	7	4	14	5	16	3	12	29	100
2002	14	48	2	6	4	14	6	19	4	13	29	100
2003	11	43	1	5	5	18	6	21	3	13	26	100
2004	11	41	2	6	5	19	7	24	3	10	27	100

a) Sedan 1998 ingår även blanddrycker i den totala årskonsumtionen.

Tabell 18a. ”Hur ofta händer det att du känner dig berusad när du dricker alkohol?”^{a)} Årskurs 9. Procentuell fördelning bland **pojkar**. 1972–2003.

	Varje gång	Nästan varje gång	Någon gång ibland	Sällan	Aldrig	Dricker ej	Ej svar
1972	17	24	18	12	14	15	0
1973	18	24	16	12	13	16	1
1974	17	26	17	11	13	15	1
1975	17	25	19	10	14	15	0
1976	16	29	19	9	13	13	–
1977	16	28	18	11	14	13	0
1978	15	28	19	11	14	13	0
1979	14	26	18	11	16	15	1
1980	13	26	16	12	17	15	1
1981	12	23	15	12	17	21	0
1982	12	22	13	11	17	24	0
1983		32 ^{b)}
1984
1985
1986	11	22	15	12	18	21	1
1987	11	22	13	12	18	23	1
1988	12	20	12	11	18	26	1
1989	13	24	13	11	14	24	0
1990	13	23	12	10	17	24	1
1991	15	24	14	11	15	21	1
1992	16	24	13	11	15	20	1
1993	15	24	13	10	16	20	1
1994	15	25	13	10	14	21	2
1995	16	23	12	9	15	24	1
1996	16	23	11	10	15	24	2
1997	15	23	11	11	17	22	1
1998	17	24	11	10	13	23	1
1999	14	24	13	11	11	27	1
2000	16	23	14	12	11	22	1
2001	14	24	14	12	11	23	1
2002	12	22	14	12	13	26	1
2003	11	19	12	14	14	28	1

a) T o m 1982: ”Hur ofta händer det numera där du dricker alkohol att du känner dig berusad?”

b) Känner sig berusad varje/nästan varje gång man dricker.

Tabell 18b. ”Hur ofta händer det att du känner dig berusad när du dricker alkohol?”^{a)} Årskurs 9. Procentuell fördelning bland **flickor**. 1972–2003.

	Varje gång	Nästan varje gång	Någon gång ibland	Sällan	Aldrig	Dricker ej	Ej svar
1972	8	23	23	14	16	16	0
1973	9	26	22	13	17	13	0
1974	9	25	21	13	17	15	1
1975	10	26	21	12	16	15	0
1976	7	26	23	14	16	14	–
1977	10	28	22	12	15	13	0
1978	9	27	23	14	15	12	0
1979	8	26	22	14	18	11	0
1980	7	25	21	14	18	15	0
1981	7	22	17	13	20	21	0
1982	6	23	17	11	19	23	0
1983	..	29 ^{b)}
1984
1985
1986	8	19	15	13	18	27	1
1987	8	22	15	12	18	25	1
1988	8	21	13	11	19	29	1
1989	9	20	14	12	16	29	0
1990	11	24	13	10	16	25	1
1991	10	25	13	11	17	24	0
1992	10	23	14	11	18	22	1
1993	11	25	13	10	16	23	1
1994	13	27	12	10	14	23	1
1995	14	28	10	11	17	20	1
1996	14	25	11	11	16	22	1
1997	12	27	12	11	15	22	1
1998	12	26	13	12	16	20	0
1999	11	25	13	13	15	24	0
2000	10	28	16	13	12	21	1
2001	11	27	15	13	12	21	1
2002	10	26	14	13	12	24	1
2003	10	25	13	13	14	24	1

a) T o m 1982: ”Hur ofta händer det numera där du dricker alkohol att du känner dig berusad?”

b) Känner sig berusad varje/nästan varje gång man dricker.

Tabell 19. ”Hur ofta dricker du så mycket alkohol att du känner dig berusad?”
 Årskurs 9. Procentuell fördelning bland pojkar och flickor. 2003–2004.

	Någon gång i veckan	Ett par gånger i månaden	Någon gång i månaden	Några gånger per år	Mer sällan	Aldrig	Dricker ej	Ej svar
2003								
Pojkar	6	10	15	15	11	14	29	1
Flickor	3	11	18	16	12	13	26	1
2004								
Pojkar	5	8	14	14	13	16	28	1
Flickor	4	8	15	17	12	17	26	1

Tabell 20a. "Hur ofta händer det att du dricker alkohol motsvarande minst en halv halvflaska sprit eller en helflaska vin eller fyra stora flaskor stark cider eller fyra burkar starköl eller sex burkar folköl vid samma tillfälle?" Årskurs 9. Procentuell fördelning bland **pojkar**. 1972–1983 ^{a)} och 1986–2004 ^{b)}.

År	Någon gång i veckan	Någon, ett par gånger i månaden	Några gånger per år	Mer sällan	Aldrig	Dricker ej	Ej svar
1972	8	26	15	14	21	15	1
1974	6	26	18	14	21	15	1
1975	5	26	17	13	23	15	1
1976	8	30	17	10	21	13	1
1977	9	28	16	11	22	13	1
1979	6	29	19	11	20	15	1
1980	4	22	19	11	20	15	1
1981	3	18	19	14	23	22	1
1982	4	19	16	13	23	25	1
1983	..	22
1986	3	20	18	14	23	22	1
1987	3	19	17	13	24	23	1
1989	3	23	18	12	19	25	0
1990	3	23	17	11	21	24	1
1991	3	26	18	12	22	19	1
1992	5	24	19	13	21	17	1
1993	5	25	20	12	21	17	2
1994	4	26	17	12	21	17	2
1995	5	24	18	12	18	22	2
1996	5	25	17	11	19	22	2
1997	4	25	17	11	21	21	1
1998	3	26	18	11	16	24	1
1999	5	25	17	10	16	26	1
2000 ^{c)}	5	26	19	10	17	22	1
2000 ^{d)}	6	28	16	12	14	23	1
2001	5	25	18	11	17	23	2
2002	5	23	16	12	17	26	1
2003	4	21	15	11	19	29	1
2004	5	21	12	11	20	30	1

a) T o m 1977 års undersökning stod det "...5 burkar mellanöl...". Alternativet "4 burkar starköl" tillkom 1988. 1983 års data avser den s k länkundersökningen.

b) Alternativet "fyra stora flaskor stark cider" tillkom 1997. År 2000 omformulerades frågan från "en halvflaska sprit" till "en halv halvflaska sprit".

c) Gamla frågeformuleringen (d v s "Hur ofta händer det att du dricker alkohol motsvarande minst en halvflaska sprit (s k "kvartering") eller en helflaska vin eller fyra stora flaskor stark cider/alkoläsk eller fyra burkar starköl eller sex burkar folköl vid samma tillfälle?"). n=1 303

d) Nya frågeformuleringen (d v s "Hur ofta händer det att du dricker alkohol motsvarande minst en halv halvflaska sprit (en halv "kvartering") eller en helflaska vin eller fyra stora flaskor stark cider/alkoläsk eller fyra burkar starköl eller sex burkar folköl vid samma tillfälle?"). n=1 295

Tabell 20b. "Hur ofta händer det att du dricker alkohol motsvarande minst en halvflaska sprit eller en helflaska vin eller fyra stora flaskor stark cider eller fyra burkar starköl eller sex burkar folköl vid samma tillfälle?" Årskurs 9. Procentuell fördelning bland **flickor**. 1972–1983 ^{a)} och 1986–2004 ^{b)}.

År	Någon gång i veckan	Någon, ett par gånger i månaden	Några gånger per år	Mer sällan	Aldrig	Dricker ej	Ej svar
1972	4	18	14	18	30	16	0
1974	2	17	13	17	35	15	1
1975	2	20	15	17	31	14	1
1976	4	21	14	16	31	14	1
1977	6	23	13	14	31	12	1
1979	4	26	15	14	29	12	0
1980	3	17	15	16	34	15	0
1981	2	14	14	14	34	21	0
1982	2	14	14	14	33	23	0
1983	..	18
1986	1	13	13	14	33	26	1
1987	2	13	13	13	35	24	1
1989	2	15	14	11	28	29	1
1990	2	17	17	13	26	25	0
1991	2	18	16	14	29	21	1
1992	1	17	16	13	32	19	1
1993	2	20	16	13	28	20	1
1994	3	21	16	14	27	19	2
1995	2	22	17	13	26	19	1
1996	2	18	16	15	27	20	2
1997	3	20	18	13	27	18	1
1998	3	19	15	14	26	21	0
1999	2	20	16	12	26	23	0
2000 ^{c)}	2	21	17	17	22	21	1
2000 ^{d)}	3	21	16	14	25	20	0
2001	3	22	15	14	24	20	1
2002	3	21	16	13	23	24	1
2003	3	20	13	14	25	24	1
2004	3	20	14	11	24	27	1

a) T o m 1977 års undersökning stod det "...5 burkar mellanöl...". Alternativet "4 burkar starköl" tillkom 1988. 1983 års data avser den s k länkundersökningen.

b) Alternativet "fyra stora flaskor stark cider" tillkom 1997. År 2000 omformulerades frågan från "en halvflaska sprit" till "en halv halvflaska sprit".

c) Gamla frågeformuleringen (d v s "Hur ofta händer det att du dricker alkohol motsvarande minst en halvflaska sprit (s k "kvartering") eller en helflaska vin eller fyra stora flaskor stark cider/alkoläsk eller fyra burkar starköl eller sex burkar folköl vid samma tillfälle?"). n=1 303

d) Nya frågeformuleringen (d v s "Hur ofta händer det att du dricker alkohol motsvarande minst en halv halvflaska sprit (en halv "kvartering") eller en helflaska vin eller fyra stora flaskor stark cider/alkoläsk eller fyra burkar starköl eller sex burkar folköl vid samma tillfälle?"). n=1 295

Tabell 21. ”Hur gammal var du första gången du kände dig berusad?” Årskurs 9. Procentuell fördelning efter kön. 1992–2000.

År	Aldrig varit berusad	10 år eller yngre	11 år	12 år	13 år	14 år	15 år	16 år	Ej svar
Pojkar									
1992	36	1	2	6	14	23	16	1	0
1993	37	1	2	5	16	20	15	1	2
1994	37	1	2	7	15	20	14	1	2
1995	39	1	2	5	16	20	15	1	2
1996	39	2	1	5	13	21	13	1	5
1997	41	2	1	6	14	20	12	1	3
1998	36	2	2	6	14	22	13	1	2
1999	40	2	2	5	15	20	12	1	1
2000 ^{a)}	35	2	1	6	14	26	13	0	3
Flickor									
1992	41	0	0	3	13	22	17	1	2
1993	40	1	0	3	16	22	15	1	1
1994	39	0	1	5	14	22	16	0	2
1995	39	0	0	4	15	23	17	1	1
1996	40	1	1	4	16	22	14	1	1
1997	38	0	1	5	17	23	13	1	2
1998	37	1	1	5	15	24	15	1	1
1999	40	1	1	4	14	22	15	1	1
2000 ^{a)}	34	1	2	4	15	25	17	1	2

a) 2000 års värden avser endast de elever som besvarat det sk A-formuläret (1 303 pojkar och 1 353 flickor).

Tabell 22. "Hur gammal var du första gången du kände dig berusad?"^{a)} Årskurs 9. Procentuell fördelning efter kön. 2000–2004.

År	Aldrig varit berusad	11 år eller yngre	12 år	13 år	14 år	15 år	16 år	Ej svar
Pojkar								
2000	32	4	6	13	24	17	2	4
2001	34	2	5	13	22	19	1	4
2002	39	3	5	14	20	16	1	3
2003	43	3	4	11	19	16	1	3
2004	44	3	3	10	18	17	1	4
Flickor								
2000	33	2	4	14	25	19	1	3
2001	34	1	3	14	25	20	1	2
2002	37	1	4	14	23	18	1	2
2003	39	1	4	13	23	18	1	2
2004	42	1	4	13	20	17	1	2

a) Frågan besvaras med fasta svarsalternativ sedan år 2000.

Tabell 23. Andelen elever som upplevt problem i samband med alkoholkonsumtion. Årskurs 9. Procentuell fördelning efter kön. 2004.

	Pojkar				Flickor			
	1 gång	2 ggr	3 ggr el. mer	S:a	1 gång	2 ggr	3 ggr el. mer	S:a
Individuella problem								
Försämrade prestationer i skolan eller på arbetet	2	1	2	5	3	1	1	5
Förstört saker eller kläder	10	3	3	16	12	4	4	20
Tappat pengar eller andra värdesaker	7	2	2	12	10	3	3	15
Råkat ut för en olycka eller skadats	6	2	2	9	7	2	2	11
Haft huvudvärk eller mått illa dagen efter (s k baksmälla)	11	8	22	40	13	10	25	48
Relationsproblem								
Grälat	8	3	6	17	12	6	9	27
Problem med vänner	6	1	1	8	13	3	2	18
Problem med föräldrar	5	1	1	7	7	3	3	14
Problem med lärare	1	0	1	2	1	0	1	2
Sexuella problem								
Lett till oönskat sex	4	1	2	7	5	2	1	8
Lett till oskyddat sex	4	1	3	8	5	2	4	11
Brottsrelaterade problem								
Bråkat eller slagits	6	3	5	13	6	2	3	11
Blivit bestulen eller rånad	2	0	0	2	3	0	0	4
Råkat i bråk med polisen	4	1	2	6	3	1	1	5

Tabell 24. ”Känner dina föräldrar till att du dricker alkohol?” Årskurs 9. Procentuell fördelning efter kön bland dem som på denna fråga själva angett att de dricker alkohol^{a)}. 1979–1982 och 1987–2004.

År	Nej	Ja, men bara en liten del av konsumtionen	Ja, ungefär hälften av konsumtionen	Ja, nästan allt
Pojkar				
1979	20	30	16	33
1981	28	30	10	31
1982	32	29	9	30
1986	32	27	11	30
1987	33	26	10	32
1989	36	27	11	25
1991	34	31	10	24
1993	34	28	11	27
1994	35	29	12	24
1995	35	29	11	24
1998	30	28	14	25
1999	25	28	14	30
2000	29	29	14	26
2001	28	29	15	26
2002	27	24	14	31
2003	28	25	11	33
2004	30	24	13	34
Flickor				
1979	20	28	14	38
1981	26	25	9	39
1982	29	26	8	37
1986	32	22	9	37
1987	32	23	8	37
1989	35	24	8	33
1991	35	26	9	29
1993	35	28	10	27
1994	36	29	10	25
1995	35	30	10	25
1998	34	28	11	25
1999	31	28	13	27
2000	31	30	11	25
2001	30	30	12	25
2002	28	28	11	30
2003	31	27	12	28
2004	30	30	12	28

a) 1986: n=2 223 pojkar och 2 165 flickor. 1987: n=2 075 pojkar och 2 050 flickor. 1989: n=2 062 pojkar och 1 890 flickor. 1991: n=2 213 pojkar och 2 046 flickor. 1993: n=2 206 pojkar och 2 003 flickor. 1994: n=2 132 pojkar och 2 108 flickor. 1995: n=1 983 pojkar och 2 002 flickor. 1998: n=1 985 pojkar och 1 973 flickor. 1999: n=1 896 pojkar och 1 872 flickor. 2000: n=1 925 pojkar och 2 039 flickor. 2001: n=2 010 pojkar och 2 082 flickor. 2002: n=1 916 pojkar och 1 892 flickor. 2003: n=1 764 pojkar och 1 823 flickor. 2004: n=1 670 pojkar och 1 797 flickor.

Tabell 25. Rökning. Årskurs 9. Procentuell fördelning efter kön, 1971–1997 ^{a)}.

År	Röker	Har slutat	Har bara prövat	Har aldrig rökt	Ej svar	
Pojkar						
1971	41	1	
1974	31	1	
1975	32	2	
1976	27	2	
1977	25	1	
1978	25	1	
1979	21	2	
1980	21	1	
1981	23	1	
1982	25	1	
1983 ^{b)}	19	15	6	42	36	..
1984		16	6	44	33	..
1985		16	4	44	35	..
1986		17	6	44	31	1
1987		17	6	42	33	1
1988		17	6	41	36	1
1989		23	6	36	34	0
1990		20	6	39	33	1
1991		19	8	42	31	1
1992		22	8	40	30	1
1993		20	8	41	31	1
1994		17	8	43	30	2
1995		19	8	41	31	1
1996		19	8	39	33	2
1997		17	9	40	33	1
Flickor						
1971	47	1	
1974	45	1	
1975	45	1	
1976	40	1	
1977	40	1	
1978	38	1	
1979	34	1	
1980	33	1	
1981	35	1	
1982	32	1	
1983 ^{b)}	30	22	6	41	30	..
1984		22	6	41	30	..
1985		21	4	40	36	..
1986		22	5	36	37	0
1987		24	6	37	33	0
1988		24	5	34	36	0
1989		30	5	30	35	0
1990		31	6	30	32	1
1991		27	7	33	33	0
1992		27	6	33	33	0
1993		26	7	35	31	1
1994		29	6	36	28	1
1995		27	7	32	33	1
1996		25	7	35	32	1
1997		25	8	35	31	1

a) 1997 genomfördes en förändring i frågekonstruktionen varvid hälften av eleverna fick svara enligt den gamla och hälften enligt den nya konstruktionen. Se även avsnittet "Tobakskonsumtion".

b) Avser den s k länkundundersökningen.

Tabell 26. "Röker du?" Procentuell fördelning efter kön, 1997–2004 ^{a)}.

	Pojkar							
	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Nej, aldrig rökt	30	30	35	33	32	36	40	45
Nej, bara prövat	35	33	28	29	31	32	33	32
Nej, slutat	7	7	6	7	6	6	6	4
Ja (totalt)	28	28	30	29	30	25	20	18
– varje dag	8	9	7	8	7	6	5	4
– nästan varje dag	3	2	3	2	3	3	2	2
– men bara vid veckosluten	2	2	3	2	2	2	1	1
– men bara på fest	11	9	12	11	11	9	7	8
– men bara ibland	5	5	5	6	6	5	5	4
Ej svar	–	1	1	1	2	1	1	1

	Flickor							
	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Nej, aldrig rökt	29	31	35	33	32	37	39	39
Nej, bara prövat	28	29	25	25	25	25	25	27
Nej, slutat	6	5	4	5	5	4	5	4
Ja (totalt)	37	34	36	36	36	34	30	30
– varje dag	13	11	14	12	12	12	10	10
– nästan varje dag	4	3	4	3	4	3	3	3
– men bara vid veckosluten	3	2	3	3	3	2	2	1
– men bara på fest	12	11	10	12	11	10	9	10
– men bara ibland	5	7	6	6	7	6	6	5
Ej svar	–	1	0	1	1	1	1	0

a) 1997 genomfördes en förändring i frågekonstruktionen varvid hälften av eleverna fick svara enligt den gamla och hälften enligt den nya konstruktionen. Se även tabell 24 och avsnittet *Tobakskonsumtion*.

Tabell 27. ”Hur ofta röker du?” Årskurs 9. Procentuell fördelning efter kön. 1983–1997^{a)}.

År	Röker inte	Varje dag	Nästan varje dag	Bara vid vecko-sluten	Bara när jag är på fest	Nästan aldrig	Ej svar
Pojkar							
1983	85	7	4	2	2	1	..
1985	84	8	3	2	3	1	..
1987	83	8	2	2	4	1	0
1989	77	10	2	3	6	2	1
1991	80	11	2	2	4	0	1
1993	80	13	1	1	4	0	1
1995	81	11	2	1	4	1	0
1996	81	10	2	2	4	0	0
1997	82	10	2	2	3	0	..
Flickor							
1983	78	15	3	2	2	1	..
1985	79	10	4	3	2	1	..
1987	76	13	2	3	5	1	0
1989	70	14	3	4	7	2	1
1991	71	15	3	3	6	1	1
1993	71	15	3	3	6	1	1
1995	74	14	3	2	6	1	0
1996	75	15	2	2	5	0	1
1997	74	14	2	3	5	0	0

a) Se tabell 25.

Tabell 28. Uppgiven konsumtion av cigaretter bland elever som röker varje dag. Årskurs 9. Procentuell fördelning efter kön. 1986–2004 ^{a)}.

År	Antal cigaretter per dag						Ej svar	Antal daglig-rökare
	1–2	3–6	7–10	11–16	17–20	Fler än 20		
Pojkar								
1986	10	26	29	21	7	5	1	282
1987	9	25	27	21	12	5	0	237
1988	7	24	29	22	11	7	0	211
1989	5	28	25	24	10	5	1	278
1990	8	22	29	23	12	5	–	319
1991	6	24	25	24	14	5	1	336
1992	6	20	27	23	18	6	1	390
1993	7	25	27	22	12	5	2	371
1994	8	23	30	18	12	6	3	299
1995	7	21	32	18	17	2	3	269
1996	12	27	24	17	10	5	5	323
1997	5	31	30	17	11	6	–	147
1998	8	29	36	14	7	2	4	245
1999	9	23	35	16	11	3	3	196
2000	5	26	31	17	12	2	6	193
2001	8	25	34	16	7	4	6	196
2002	5	21	32	15	14	1	12	154
2003	8	16	26	24	11	4	11	124
2004	3	17	44	15	10	2	10	96
Flickor								
1986	4	21	36	23	15	2	0	343
1987	5	25	35	20	12	3	0	369
1988	5	25	35	20	12	2	1	344
1989	4	26	29	20	17	4	0	400
1990	5	25	29	21	16	3	–	439
1991	7	24	26	23	17	3	1	434
1993	4	26	34	19	12	3	3	418
1994	7	30	28	16	12	1	5	486
1995	8	30	31	19	9	1	3	368
1996	5	30	33	19	7	4	3	436
1997	6	28	30	28	7	1	0	176
1998	3	33	45	14	4	1	0	304
1999	6	33	36	16	6	0	3	350
2000	3	24	31	17	12	2	1	318
2001	3	29	41	15	8	3	2	342
2002	2	26	41	15	11	0	4	301
2003	2	29	38	18	11	1	2	252
2004	3	25	42	15	9	2	4	256

a) 1997 års data avser de elever som besvarat det s k A-formuläret (1 500 pojkar och 1 369 flickor).

Tabell 29. Snusvanor. Årskurs 9. Procentuell fördelning efter kön. 1974–1997^{a)}.

År	Har aldrig snusat	Har bara prövat	Har slutat snusa	Snusar:	Ja, mindre än en dosa/vecka	Ja, en dosa/vecka	Ja, två dosor/vecka	Ja, tre dosor/vecka	Ja, fyra el. fler dosor/vecka	Ej svar
Pojkar										
1974	48	.	26	25	2
1977	50	.	18	30	2
1979	48	.	21	29	1
1980	47	.	21	30	2
1981	49	.	19	30	1
1982	54	.	15	30	1
1983	66	.	13	21	7	3	5	5	1	..
1984	62	.	16	24	6	4	6	5	3	..
1985	63	.	15	21	6	3	5	4	3	..
1986	59	.	15	24	8	4	5	4	3	3
1987	60	.	14	25	8	4	5	5	3	1
1988	61	.	14	22	7	3	4	5	3	2
1989	64	.	15	20	6	3	4	4	3	2
1990	64	.	15	20	7	3	4	3	3	2
1991	39	39	6	16	5	3	3	3	2	1
1992	38	37	6	19	6	3	3	4	3	1
1993	39	37	6	17	5	2	4	3	3	1
1994	39	36	4	19	6	3	4	3	3	1
1995	40	36	5	19	6	3	4	3	3	
1996	42	34	5	17	5	3	3	3	3	2
1997	41	35	6	17	6	3	3	4	2	2
Flickor										
1974	87	.	6	4	3
1977	82	.	9	8	3
1979	82	.	9	6	2
1980	80	.	8	8	3
1981	84	.	5	7	4
1982	86	.	5	7	2
1983	94	.	3	7	2	0	0	0	0	..
1984	94	.	4	1	1	0	0	0	0	..
1985	94	.	3	2	2	0	0	0	0	..
1986	91	.	4	2	2	0	0	0	0	2
1987	92	.	3	2	2	0	0	–	0	2
1988	91	.	4	2	2	0	0	0	–	3
1989	91	.	4	3	2	0	0	0	0	2
1990	92	.	4	2	2	0	0	0	0	2
1991	70	27	1	1	1	0	0	0	0	1
1992	72	26	0	0	0	0	0	0	0	1
1993	70	27	1	0	0	0	0	0	0	1
1994	70	27	1	1	1	0	0	0	0	1
1995	72	25	1	1	1	0	0	0	0	1
1996	75	22	1	1	1	0	0	0	0	1
1997	72	25	1	1	0	0	0	0	0	–

a) Fr o m 1991 har ett nytt svarsalternativ "Nej, har bara prövat" införts. 1997 genomfördes en förändring i frågekonstruktionen varvid hälften av eleverna fick svara enligt den gamla och hälften enligt den nya konstruktionen. Se avsnittet *Tobakskonsumtion*.

Tabell 30. ”Snusar du?” Procentuell fördelning efter kön. 1997–2004 ^{a)}.

	Pojkar							
	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Nej, aldrig snusat	43	44	44	41	40	43	44	47
Nej, bara prövat	31	30	27	27	28	28	28	27
Nej, slutat	3	4	4	5	4	4	4	4
Ja (totalt)	21	20	23	26	27	25	24	21
– varje dag	10	11	13	14	15	15	14	12
– nästan varje dag	2	3	3	3	3	2	2	3
– men bara ibland	9	7	8	9	9	8	8	6
Ej svar	2	2	1	1	1	1	1	1
	Flickor							
	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Nej, aldrig snusat	73	76	74	70	70	67	66	66
Nej, bara prövat	22	20	22	25	23	26	27	25
Nej, slutat	0	0	1	1	1	1	1	1
Ja (totalt)	3	2	3	4	5	5	6	8
– varje dag	0	0	1	0	1	1	1	2
– nästan varje dag	0	0	0	0	1	0	1	1
– men bara ibland	3	2	2	3	4	3	4	5
Ej svar	1	1	1	1	1	1	1	1

a) 1997 genomfördes en förändring i frågekonstruktionen varvid hälften av eleverna fick svara enligt den gamla och hälften enligt den nya konstruktionen. Se även tabell 28 och avsnittet *Tobakskonsumtion*.

Tabell 31. Uppgiven snuskonsumtion bland de elever som snusar. Procentuell fördelning efter kön. 1997–2004.

	Pojkar							
	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
	n=544	n=548	n=648	n=657	n=759	n=659	n=631	n=561
Mindre än 1 dosa/ vecka	38	36	33	37	34	33	32	34
1 dosa/vecka	12	14	17	15	13	11	12	12
2 dosor/vecka	19	21	17	17	20	15	18	19
3 dosor/vecka	16	16	18	17	17	22	19	19
4 dosor el fler/vecka	11	9	12	12	13	16	16	15
Ej svar	4	4	2	2	2	3	2	2
	Flickor							
	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
	n=80	n=71	n=102	n=130	n=148	n=144	n=152	n=218
Mindre än 1 dosa/ vecka	67	71	60	72	70	64	70	66
1 dosa/vecka	6	16	12	10	10	10	11	7
2 dosor/vecka	–	3	10	3	5	10	6	12
3 dosor/vecka	7	3	9	1	6	8	7	5
4 dosor el fler/vecka	7	1	3	1	2	3	1	5
Ej svar	13	6	5	13	7	5	4	5

Tabell 32. Snusning och rökning. Årskurs 9. Procentuell fördelning efter kön. 1984–2004.

År	Varken röker eller snusar		Röker endast		Röker och snusar		Snusar endast		Ej svar	
Pojkar										
1984	69		8		7		15		..	
1985	70		9		8		14		..	
1986	65		8		9		15		3	
1987	66		8		9		16		1	
1988	68		8		8		14		2	
1989	66		14		10		11		0	
1990	69		11		9		10		1	
1991	71		12		7		9		1	
1992	68		13		9		10		1	
1993	70		12		7		9		2	
1994	69		9		7		12		2	
1995	69		11		8		10		2	
1996	70		11		8		8		3	
1997 ^{a)}	72	63	9	13	8	14	10	7	2	2
1998		64		14		14		6		2
1999		60		14		16		8		2
2000		60		12		17		9		2
2001		58		13		17		10		2
2002		64		9		15		10		2
2003		67		7		12		12		2
2004		71		7		11		9		2
Flickor										
1984	77		21		1		1		..	
1985	78		20		1		1		..	
1986	75		20		1		1		3	
1987	74		21		1		1		2	
1988	73		22		1		1		3	
1989	69		28		2		1		0	
1990	67		30		1		1		1	
1991	72		26		1		0		1	
1992	72		27		0		0		1	
1993	72		26		0		0		2	
1994	70		28		1		0		1	
1995	71		26		1		1		1	
1996	73		24		1		1		2	
1997 ^{a)}	74	63	24	32	1	3	1	0	1	2
1998		65		31		2		0		2
1999		63		33		3		0		1
2000		61		33		3		1		2
2001		62		31		5		1		2
2002		64		29		4		1		2
2003		68		25		5		1		1
2004		68		23		6		1		1

a) 1997 genomfördes en förändring i frågekonstruktionen varvid hälften av eleverna fick svara enligt den gamla och hälften enligt den nya konstruktionen. Se avsnittet *Tobakskonsumtion*.

Tabell 33. "Hur får du vanligen tag på cigaretter?" Årskurs 9. Procentuell fördelning efter kön bland dem som röker. 1997–2004.a)

		Pojkar								
År		1997 n=650	1998 n=756	1999 n=779	2000 n=749	2001 n=823	2002 n=661	2003 n=510	2003 n=509	2004 n=488
Köper själv		61	65	68	66	58	61	58	55	58
Köper av kamrater		19	23	21	17	19	12	12	} 44	51
Bjuden av kamrater		50	54	56	49	53	49	47		
Från egna föräldrar (med lov) (med eller utan lov 1997)		11	3	4	3	3	6	6	} 4	5
Från egna föräldrar (utan lov)		.	5	4	6	3	4	6		
Annan (minst 18 år) som köper		25	24	25	20	23	19	22	} 20	25
Annan (minst 18 år) som bjuder		7	9	10	7	8	8	7		
Ej svar		2	1	0	2	1	1	1	3	2

		Flickor								
År		1997 n=822	1998 n=923	1999 n=941	2000 n=991	2001 n=998	2002 n=888	2003 n=771	2003 n=766	2004 n=805
Köper själv		59	58	66	58	61	55	54	52	53
Köper av kamrater		17	21	19	21	15	15	17	} 50	55
Bjuden av kamrater		53	60	53	56	54	54	53		
Från egna föräldrar (med lov) (med eller utan lov 1997)		16	8	9	7	6	8	8	} 7	9
Från egna föräldrar (utan lov)		.	9	8	8	6	8	6		
Annan (minst 18 år) som köper		42	39	32	33	37	37	36	} 32	39
Annan (minst 18 år) som bjuder		12	13	13	13	17	14	13		
Ej svar		1	0	0	1	0	0	–	0	0

a) Fler än ett svarsalternativ kunde markeras.

Tabell 34. ”Hur får du vanligen tag på snus?” Årskurs 9. Procentuell fördelning efter kön bland dem som snusar. 1997–2004. a)

	Pojkar							
	1997 n=544	1998 n=548	1999 n=648	2000 n=657	2001 n=759	2002 n=659	2003 n=631	2004 n=561
Köper själv	67	74	73	72	65	66	64	63
Köper av kamrater	12	17	14	14	14	12	14	} 34
Bjuden av kamrater	36	41	40	41	36	35	32	
Från egna föräldrar (med eller utan lov)	21	12	17	12	22	23	21	20
Annan (minst 18 år) som köper	28	23	21	24	22	19	19	} 20
Annan (minst 18 år) som bjuder	9	8	8	6	4	6	4	
Ej svar	2	1	0	1	2	2	1	2

	Flickor							
	1997 n=80	1998 n=71	1999 ^{a)} n=102	2000 n=130	2001 n=148	2002 n=144	2003 n=152	2004 n=218
Köper själv	27	45	40	43	35	34	37	35
Köper av kamrater	12	13	12	15	8	7	10	} 56
Bjuden av kamrater	56	67	51	64	59	57	48	
Från egna föräldrar (med eller utan lov)	20	9	20	6	17	18	18	14
Annan (minst 18 år) som köper	18	22	31	20	29	36	30	} 37
Annan (minst 18 år) som bjuder	7	9	23	12	9	17	12	
Ej svar	8	6	1	4	3	–	3	5

a) Fler än ett svarsalternativ kunde markeras.

Tabell 35. ”Var köper du vanligen cigaretter?” Årskurs 9. Procentuell fördelning efter kön bland dem som köper cigaretter själva. 2003–2004^{a)}.

	2003		2004	
	Pojkar n=288	Flickor n=395	Pojkar n=281	Flickor n=417
Varuhus/mataffär	34	19	28	15
Närbutik/jourbutik	52	34	38	36
Kiosk	75	83	80	84
Bensinstation	37	18	30	18
Restaurang	20	8	11	9
Annat ställe	26	17	15	16
Ej svar	7	5	8	6

a) År 2003 fanns frågan bara i det omarbetade formuläret (se avsnittet *Frågeformuläret*).

Tabell 36. ”Var köper du vanligen snus?” Årskurs 9. Procentuell fördelning efter kön bland dem som köper snus själva. 2003–2004^{a)}.

	2003		2004	
	Pojkar n=288	Flickor n=395	Pojkar n=344	Flickor n=78
Varuhus/mataffär	39	24	27	17
Närbutik/jourbutik	50	40	40	28
Kiosk	78	92	79	82
Bensinstation	43	19	31	30
Restaurang	16	5	8	5
Annat ställe	29	18	23	14
Ej svar	4	–	5	5

a) År 2003 fanns frågan bara i det omarbetade formuläret (se avsnittet *Frågeformuläret*).

Tabell 37. Andelen elever som använt narkotika, andelen som fortfarande använder narkotika, samt andelen som använt narkotika under vårterminen. Årskurs 9. Procentuell fördelning efter kön. 1971–2004.

År	Har använt narkotika någon gång		Använder fortfarande narkotika		Använt narkotika under vårterminen		Använt narkotika sen. månaden	
	Po	Fi	Po	Fi	Po	Fi	Po	Fi
1971	14	16	5	4	.	.	5	5
1972	15	14	6	5	.	.	7	6
1973	12	14	5	3	.	.	5	4
1974	8	7	3	2	.	.	3	2
1975	6	6	2	2	.	.	2	2
1976	7	6	3	1	.	.	3	1
1977	9	8	2	3	.	.	3	3
1978	8	8	2	2	.	.	3	3
1979	7	6	2	1	.	.	2	1
1980	8	8	2	2	.	.	3	2
1981	9	9	2	2	.	.	4	3
1982	8	8	3	2	.	.	3	3
1983	5	6	1	1	1	1	2	1
1984	5	5	2	2	.	.
1985	4	4
1986	5	3	0	0	1	1
1987	3	3	1	0	1	1	1	0
1988	4	3	1	0	1	1
1989	3	3	0	0	0	1	1	0
1990	4	3	1	1	1	1
1991	4	3	0	0	1	1	1	1
1992	5	3	1	0	.	.	2	1
1993	5	5	1	1	2	1	1	1
1994	5	4	1	1	.	.	1	1
1995	7	5	.	.	3	2	2	1
1996	8	7	.	.	3	3	3	2
1997	8	7	.	.	4	3	2	1
1998	9	6	3	3
1999	9	7	3	2
2000	10	8	3	2
2001	10	9	3	2
2002	8	8	3	2
2003	7	7	2	2
2004	7	7	3	3

Tabell 38. Erfarenhet av olika sorters narkotika bland elever i årskurs 9, 2000–2004.

	Pojkar				
	2000	2001	2002	2003	2004
Hasch	7	6	6	5	5
Marijuana	5	5	5	4	4
Amfetamin	2	1	1	1	1
Heroin som röks	1	1	0	0	1
Heroin som injiceras	0	0	0	0	0
Morfin el liknande	0	1	0	0	1
Kokain	0	1	1	0	1
LSD	1	1	1	1	1
Ecstasy	1	1	1	1	2
GHB	1	1	0	0	0
Annat	0	1	0	0	0
Ej svar	1	1	1	1	1

	Flickor				
	2000	2001	2002	2003	2004
Hasch	6	6	6	5	5
Marijuana	4	4	4	3	3
Amfetamin	1	1	1	1	1
Heroin som röks	0	1	0	0	1
Heroin som injiceras	0	0	0	0	0
Morfin el liknande	0	1	0	0	0
Kokain	1	1	1	1	0
LSD	1	1	0	0	0
Ecstasy	1	1	1	1	1
GHB	1	1	0	0	0
Annat	0	1	0	0	0
Ej svar	1	1	1	1	1

Tabell 39. "Hur många gånger har du använt hasch/marijuana den senaste månaden?"^{a)} Årskurs 9. Procentuell fördelning efter kön bland dem som använt narkotika^{b)}. 1971–1982 och 1986–2004.

År	Ingen gång	1–4 ggr	5–20 ggr	Mer än 20 ggr	Använt totalt	Ej svar
Pojkar						
1971	60	27	7	4	38	2
1974	63	19	11	5	35	2
1977	62	23	8	4	35	4
1979	71	22	4	2	28	0
1981	57	30	8	2	40	3
1982	56	25	8	4	37	7
1986	68	19	1	0	20	13
1987	70	14	4	0	18	12
1989	83	14	1	–	15	1
1991	78	15	2	1	18	4
1993	74	17	6	–	23	3
1995	73	24	2	0	26	0
1997	69	26	5	0	31	1
1998	70	25	4	–	29	1
1999	74	23	3	1	25	1
2000	69	20	2	2	24	7
2001	67	26	2	1	29	5
2002	69	22	6	0	28	3
2003	72	15	6	3	24	4
2004	62	22	7	4	32	5
Flickor						
1971	68	20	7	4	31	1
1974	69	18	9	2	29	2
1977	62	26	7	2	35	3
1979	83	11	4	1	19	0
1981	67	25	5	1	31	2
1982	66	24	4	2	30	3
1986	66	13	0	0	13	21
1987	69	10	1	0	11	19
1989	79	13	1	–	14	7
1991	75	18	3	1	22	3
1993	78	17	2	1	20	2
1995	81	16	0	0	16	3
1997	83	13	1	–	14	2
1998	57	33	4	2	40	4
1999	81	16	1	1	18	1
2000	69	21	4	–	25	6
2001	63	26	4	2	32	5
2002	69	21	4	2	26	5
2003	73	19	3	–	22	5
2004	68	21	4	1	26	6

a) T o m 1982: "Hur många gånger har du använt narkotika den senaste månaden?"

b) 1986: n=133 pojkar och 100 flickor. 1987: n=96 pojkar och 95 flickor. 1987: n=96 pojkar och 95 flickor. 1989: n=95 pojkar och 75 flickor. 1991: n=105 pojkar och 103 flickor. 1993: n=144 pojkar och 132 flickor. 1995: n=188 pojkar och 153 flickor. 1996: n=247 pojkar och 198 flickor. 1997: 249 pojkar och 193 flickor. 1998: 243 pojkar och 153 flickor. 1999: 259 pojkar och 195 flickor. 2000: 224 pojkar och 221 flickor. 2001: 261 pojkar och 246 flickor. 2002: 220 pojkar och 202 flickor. 2003: 189 pojkar och 179 flickor. 2004: 203 pojkar och 192 flickor.

Tabell 40. Andelen elever som använt cannabispreparat enbart, annan narkotika enbart, samt andelen som använt både cannabispreparat och annan narkotika. Årskurs 9. Procentuell fördelning bland dem som använt narkotika^{a)}. 1989–2004.

År	Enbart cannabispreparat	Enbart annan narkotika	Både och	Ej svar
Pojkar				
1989	69	7	14	10
1990	59	8	28	5
1991	75	5	10	10
1992	73	5	19	3
1993	64	4	29	3
1994	60	11	28	1
1995	70	9	17	4
1996	73	3	19	5
1997	68	4	26	2
1998	67	4	26	2
1999	64	7	27	2
2000	57	8	27	8
2001	53	8	32	8
2002	62	7	25	6
2003	64	8	21	7
2004	59	6	29	7
Flickor				
1989	66	2	16	16
1990	75	4	18	3
1991	73	2	20	5
1992	75	2	19	4
1993	67	6	20	7
1994	67	7	24	2
1995	58	11	27	4
1996	69	5	22	4
1997	67	9	17	8
1998	57	7	30	7
1999	62	14	22	2
2000	59	6	27	10
2001	55	11	28	7
2002	57	7	25	11
2003	60	11	20	9
2004	59	5	22	13

a) Bastal: Se tabell 39.

Tabell 41. ”Hur gammal var du när du använde narkotika första gången?”
 Årskurs 9. Procentuell fördelning efter kön bland dem som använt narkotika ^{a)}.
 1989–1999.

År	10 år el. yngre	11 år	12 år	13 år	14 år	15 år	16 år	Ej svar
Pojkar								
1989	–	1	3	12	24	45	4	11
1990	1	2	3	15	31	40	4	4
1991	1	1	7	8	27	40	2	14
1992	–	1	3	19	29	44	1	3
1993	1	1	3	11	31	41	1	11
1994	3	–	1	12	33	41	3	7
1995	–	1	1	11	26	47	5	9
1996	1	0	2	8	33	44	4	8
1997	0	3	2	10	31	42	2	9
1998	3	1	3	9	27	45	4	8
1999	2	1	5	6	34	41	3	7
Flickor								
1989	4	1	2	9	29	41	1	13
1990	–	1	3	8	32	52	1	3
1991	–	1	6	13	31	41	1	7
1992	–	–	5	13	42	36	–	4
1993	2	2	3	14	32	38	1	8
1994	1	–	6	14	31	40	3	5
1995	–	0	1	12	32	43	2	10
1996	1	0	1	13	31	42	2	10
1997	0	0	2	5	37	41	5	8
1998	2	0	3	12	29	43	2	9
1999	0	2	1	11	45	38	1	3

a) Bastal: Se tabell 39.

Tabell 42. ”Hur gammal var du när du använde marijuana eller hasch första gången?” och ”Hur gammal var du när du använde annan narkotika första gången?” Årskurs 9. Procentuell fördelning efter kön bland dem som använt respektive narkotika ^{a)}. 2000–2004.

År	11 år el. yngre	12 år	13 år	14 år	15 år	16 år	Ej svar
Pojkar							
<i>År 2000</i>							
Marijuana/hasch	1	3	9	30	45	5	8
Annan narkotika	3	5	6	16	54	1	16
<i>År 2001</i>							
Marijuana/hasch	3	2	9	26	44	5	11
Annan narkotika	5	1	4	24	39	4	22
<i>År 2002</i>							
Marijuana/hasch	3	4	8	37	38	3	6
Annan narkotika	1	5	9	28	35	9	14
<i>År 2003</i>							
Marijuana/hasch	4	4	14	38	31	1	9
Annan narkotika	7	4	7	22	34	3	23
<i>År 2004</i>							
Marijuana/hasch	4	6	11	19	45	4	11
Annan narkotika	6	4	9	18	31	7	25
Flickor							
<i>År 2000</i>							
Marijuana/hasch	–	4	12	29	42	3	9
Annan narkotika	–	2	10	21	39	5	23
<i>År 2001</i>							
Marijuana/hasch	0	3	14	27	42	5	10
Annan narkotika	1	3	10	25	39	4	18
<i>År 2002</i>							
Marijuana/hasch	1	3	6	37	43	1	9
Annan narkotika	–	2	9	33	33	2	21
<i>År 2003</i>							
Marijuana/hasch	1	4	14	44	30	2	4
Annan narkotika	1	6	12	37	25	3	16
<i>År 2004</i>							
Marijuana/hasch	4	3	19	25	37	3	9
Annan narkotika	4	1	14	32	33	3	12

a) 2000: cannabis: 206 pojkar och 197 flickor, annan narkotika: 101 pojkar och 98 flickor. 2001: cannabis: 257 pojkar och 220 flickor, annan narkotika: 143 pojkar och 113 flickor. 2002: cannabis: 209 pojkar och 182 flickor, annan narkotika: 95 pojkar och 85 flickor. 2003: cannabis: 177 pojkar och 161 flickor, annan narkotika: 79 pojkar och 85 flickor. 2004: cannabis: 191 pojkar och 170 flickor, annan narkotika: 99 pojkar och 73 flickor.

Tabell 43. "Vilket slag av narkotika använde du första gången?" Årskurs 9. Procentuell fördelning efter kön bland dem som använt narkotika ^{a)}. 1989–2004.

År	Hasch	Marijuana	Annat	Ej svar
Pojkar				
1989	58	26	8	7
1990	60	18	16	6
1991	70	11	5	14
1992	78	14	6	2
1993	71	15	8	6
1994	51	33	11	5
1995	54	26	16	4
1996	52	36	5	8
1997	62	26	9	3
1998	52	36	6	5
1999	53	34	10	3
2000	47	36	8	9
2001	50	31	8	11
2002	58	27	7	8
2003	51	32	5	13
2004	52	32	7	9
Flickor				
1989	71	12	5	12
1990	69	21	8	2
1991	78	7	8	7
1992	73	18	6	3
1993	67	19	8	7
1994	66	17	12	4
1995	54	25	14	7
1996	60	23	3	14
1997	57	23	14	5
1998	48	35	7	9
1999	51	29	17	3
2000	57	23	8	12
2001	53	26	10	11
2002	60	19	8	13
2003	57	20	10	12
2004	59	20	7	14

a) Bastal: Se tabell 39.

Tabell 44. ”Känner dina föräldrar till att du använt narkotika?” Årskurs 9. Procentuell fördelning efter kön bland dem som någon gång använt narkotika ^{a)}. 1979–1982 och 1986–2004.

År	Ja	Nej	Vet inte	Ej svar
Pojkar				
1979	12	75	12	1
1980	10	69	13	7
1981	15	69	10	6
1982	25	49	9	17
1986	12	66	5	17
1987	9	67	4	17
1988	15	71	5	8
1989	11	71	11	8
1990	15	69	11	6
1991	9	78	5	9
1992	15	73	9	4
1993	15	69	11	4
1994	9	75	15	1
1995	8	77	12	2
1996	10	77	10	3
1997	16	63	13	8
1998	15	71	11	3
1999	9	84	5	2
2000	11	61	18	10
2001	11	71	10	9
2002	16	72	7	5
2003	17	60	16	7
2004	18	65	10	7
Flickor				
1979	16	69	14	1
1980	16	64	10	10
1981	19	71	7	3
1982	16	64	6	14
1986	10	66	4	20
1987	13	60	8	19
1988	16	80	2	2
1989	23	57	7	13
1990	16	71	9	5
1991	16	73	7	4
1992	13	56	31	0
1993	14	73	9	4
1994	12	74	9	4
1995	14	77	7	3
1996	10	77	8	5
1997	18	68	8	5
1998	10	68	18	4
1999	12	77	9	2
2000	20	70	2	7
2001	19	68	8	5
2002	17	68	7	8
2003	18	65	11	6
2004	15	67	9	8

a) Bastal: Se tabell 39.

Tabell 45. ”Känner du till någon person i din egen ålder som du tror eller säkert vet har använt något av följande medel?” Årskurs 9. Procentuell fördelning efter kön. 1991–2004.

År	Hasch/ marijuana		Amfetamin		Heroin		Kokain		Ecstasy		LSD		GHB	
	Ja, säkert	Ja, tror det	Ja, säkert	Ja, tror det	Ja, säkert	Ja, tror det	Ja, säkert	Ja, tror det	Ja, säkert	Ja, tror det	Ja, säkert	Ja, tror det	Ja, säkert	Ja, tror det
Pojkar														
1991	19	19	3	5	2	4	2	4
1992	21	20	3	5	2	4	2	3
1993	21	20	4	6	3	4	2	4	5	8
1994	23	18	4	5	2	4	3	4	4	7
1995	27	21	6	7	3	4	2	5	4	6	4	7	.	.
1996	32	20	8	9	4	6	4	6	6	10	8	10	.	.
1997	32	22	7	9	4	6	4	6	8	12	7	11	.	.
1998	38	21	11	12	6	10	5	10	12	13	13	17	.	.
1999	36	21	9	14	7	11	7	10	8	13	9	12	.	.
2000	40	19	10	12	7	10	8	9	11	13	10	11	10	10
2001	37	21	10	12	6	11	6	10	12	14	10	12	8	10
2002	37	21	9	12	6	10	6	10	14	15	8	11	8	10
2003	33	21	8	11	5	10	5	9	12	14	8	11	5	8
2004	30	20	7	10	6	9	6	9	11	13	6	8	4	7
Flickor														
1991	24	22	5	6	2	5	3	5
1992	25	22	4	6	2	5	2	5
1993	27	23	5	7	3	5	3	6	6	10
1994	26	22	4	7	3	5	3	5	5	10
1995	32	23	7	9	4	6	4	6	5	9	6	9	.	.
1996	34	21	8	11	5	7	5	7	6	11	8	11	.	.
1997	38	23	9	12	5	8	5	9	10	15	9	12	.	.
1998	41	23	13	15	9	13	7	13	14	16	13	14	.	.
1999	38	24	11	16	8	14	7	14	11	16	10	14	.	.
2000	41	22	10	14	7	14	7	12	11	14	8	12	9	10
2001	42	22	10	14	7	13	8	13	15	16	9	14	8	11
2002	39	22	10	13	7	14	7	13	16	16	7	12	6	11
2003	36	24	8	13	7	12	6	12	15	17	7	10	4	8
2004	34	22	8	11	7	11	7	12	14	16	6	9	4	7

Tabell 46a. "Har du någon gång haft möjlighet att pröva narkotika?"^{a)} samt "Vet du någon person som skulle kunna ge eller sälja narkotika till dig?"^{b)}. Årskurs 9. Procentuell fördelning bland **pojkar** som ej använt narkotika^{c)}. 1971–1982 och 1986–2004.

År	Haft möjlig- het	Nej, vet ingen	Ja, tror det	Ja, vet säkert	Ej svar
Pojkar					
1971	30
1974	21
1977	23	64	27	7	2
1979	19	72	20	6	1
1981	22	72	21	6	1
1982	19	77	17	5	0
1986	13	85	11	5	0
1987	11	84	11	5	0
1989	13	83	12	5	0
1991	14	78	15	6	1
1993	17	75	18	6	0
1995	22	64	25	10	1
1996	25	63	24	13	1
1997	26	60	25	14	0
1998	27	59	27	14	0
1999	27	63	26	11	0
2000	28	61	25	13	1
2001	25	60	27	12	1
2002	26	62	27	10	1
2003	23	66	23	10	1
2004	20	70	22	8	0

a) Tom 1982: "Har du någon gång blivit erbjuden narkotika eller på annat sätt haft möjlighet att pröva det?"

b) T o m 1982: "Vet du någon person som skulle kunna förse dig med narkotika?"

c) 1986: n=2 789 pojkar. 1987: n=2 848 pojkar. 1987: n=2 848 pojkar. 1989: n=2 759 pojkar. 1991: n=2 864 pojkar. 1993: n=2 873 pojkar. 1995: n=2 622 pojkar. 1996: n=2 777 pojkar. 1997: n=2 656 pojkar. 1998: n=2 450 pojkar. 1999: n=2 392 pojkar. 2000: n=2 343 pojkar. 2001: n=2 493 pojkar. 2002: n=2 483 pojkar. 2003: n=2 456 pojkar. 2004: n=2 437 pojkar.

Tabell 46b. "Har du någon gång haft möjlighet att pröva narkotika?"^{a)} samt "Vet du någon person som skulle kunna ge eller sälja narkotika till dig?"^{b)}. Årskurs 9. Procentuell fördelning bland **flickor** som ej använt narkotika^{c)}. 1971–1982 och 1986–2004.

År	Haft möjlig- het	Nej, vet ingen	Ja, tror det	Ja, vet säkert	Ej svar
Flickor					
1971	34
1974	27
1977	25	62	28	9	1
1979	20	69	24	5	1
1981	23	68	25	6	1
1982	19	73	22	5	0
1986	10	82	12	5	0
1987	11	81	13	6	0
1989	12	78	16	6	0
1991	14	75	18	6	0
1993	16	72	21	7	0
1995	23	62	28	10	0
1996	20	63	27	10	0
1997	26	56	29	15	0
1998	26	54	32	13	0
1999	24	59	29	12	0
2000	26	59	29	11	1
2001	25	56	31	13	0
2002	24	60	29	10	1
2003	23	61	29	10	0
2004	22	64	26	10	0

a) T o m 1982: "Har du någon gång blivit erbjuden narkotika eller på annat sätt haft möjlighet att pröva det?"

b) T o m 1982: "Vet du någon person som skulle kunna förse dig med narkotika?"

c) 1986: n=2 775 flickor. 1987: n=2 720 flickor. 1987: n=2 720 flickor. 1989: n=2 766 flickor. 1991: n=2 796 flickor. 1993: n=2 736 flickor. 1995: n=2 582 flickor. 1996: n=2 738 flickor. 1997: n=2 538 flickor. 1998: n=2 521 flickor. 1999: n=2 304 flickor. 2000: n=2 452 flickor. 2001: n=2 501 flickor. 2002: n=2 402 flickor. 2003: n=2 358 flickor. 2004: n=2 547 flickor.

Tabell 47. ”Har du någon gång haft lust att pröva narkotika?” Årskurs 9. Procentuell fördelning efter kön bland dem som ej använt narkotika ^{a)}. 1971–1982 och 1986–2004.

År	Haft lust att pröva	Ej haft lust att pröva	Tveksam	Ej svar
Pojkar				
1971	5	84	9	2
1974	3	92	4	1
1977	3	91	4	2
1979	2	93	4	1
1981	3	92	4	1
1982	2	94	4	0
1986	2	93	4	0
1987	2	95	4	0
1989	2	95	3	0
1991	2	93	4	0
1993	2	92	6	0
1995	5	85	10	1
1996	6	84	10	1
1997	6	82	11	0
1998	6	83	10	0
1999	5	85	11	0
2000	4	85	10	1
2001	4	85	10	1
2002	4	84	12	0
2003	4	86	9	1
2004	4	89	7	0
Flickor				
1971	6	84	9	1
1974	3	90	6	1
1977	4	88	6	1
1979	2	91	6	1
1981	4	89	6	1
1982	3	92	5	0
1986	3	93	4	0
1987	3	92	4	0
1989	3	92	5	0
1991	3	91	5	0
1993	5	88	7	0
1995	8	81	11	0
1996	7	82	10	0
1997	9	78	12	0
1998	8	78	13	0
1999	8	80	12	0
2000	8	79	13	1
2001	8	80	12	0
2002	5	82	12	0
2003	6	82	12	0
2004	6	81	12	1

a) Bastal: Se tabell 46.

Tabell 48. ”Vilket eller vilka slag av narkotika tror du att du skulle kunna få tag på?” Årskurs 9. Procentuell fördelning efter kön. 1991–2004.

Ar	Inget	Hasch	Mari- juana	Amfe- tamin	Hero- in	Van- ligt hero- in ^{a)}	Rök- hero- in ^{b)}	Mor- fin	Koka- in	LSD	Ecsta- sy	GHB	Vet ej
Pojkar													
1991	50	32	17	10	8	.	.	5	8	5	.	.	14
1992	49	34	20	11	7	.	.	6	8	7	.	.	16
1993	37	34	20	11	9	.	.	6	7	13	16	.	24
1994	37	34	22	11	.	7	9	7	8	16	13	.	25
1995	31	41	32	15	.	10	13	10	11	16	14	.	24
1996	32	42	35	17	.	11	13	10	12	21	18	.	21
1997	30	42	36	16	.	10	15	10	11	20	22	.	21
1998	33	44	38	17	.	6	15	8	10	22	21	.	19
1999	35	40	35	14	.	7	14	7	10	16	15	.	21
2000	33	42	36	14	.	8	13	7	11	16	17	15	20
2001	34	41	36	14	.	7	14	9	11	17	21	14	19
2002	36	41	37	13	.	7	13	8	10	14	22	10	21
2003	38	35	32	12	.	7	11	7	10	12	20	8	23
2004	40	33	31	10	.	6	11	7	10	10	17	6	23
Flickor													
1991	47	31	15	9	6	.	.	4	6	3	.	.	21
1992	44	32	16	9	6	.	.	5	6	4	.	.	24
1993	35	33	17	9	7	.	.	5	7	12	15	.	30
1994	33	31	17	8	.	5	8	5	6	14	14	.	32
1995	26	38	29	13	.	7	13	8	8	16	13	.	33
1996	29	38	29	14	.	8	13	10	9	17	15	.	30
1997	27	42	32	14	.	7	14	8	9	19	20	.	25
1998	28	42	35	15	.	5	17	7	9	18	20	.	29
1999	32	39	33	13	.	4	16	7	9	14	15	.	28
2000	32	39	31	11	.	3	13	6	7	12	14	11	26
2001	28	43	35	13	.	5	14	7	11	15	22	11	25
2002	31	38	33	10	.	4	13	6	9	10	22	8	27
2003	33	35	30	10	.	4	11	5	9	10	22	5	27
2004	36	34	29	9	.	5	11	6	8	8	20	5	29

a) Fr o m 1998: Heroin som injiceras.

b) Fr o m 1998: Heroin som röks.

Tabell 49. Erfarenhet av sniffning. Årskurs 9. Procentuell fördelning efter kön. 1971–1983.

	Pojkar						
	1971	1974	1977	1979	1981	1982	1983
Har aldrig sniffat	73	87	93	95	95	95	..
Slutat sniffa	27	10	4	3	3	2	5
Sniffar		3	2	2	1	2	
Ej svar	0	1	1	1	1	1	..

	Flickor						
	1971	1974	1977	1979	1981	1982	1983
Har aldrig sniffat	88	89	94	96	96	97	..
Slutat sniffa	17	9	4	3	3	2	2
Sniffar		2	2	1	1	1	
Ej svar	0	0	0	0	0	0	..

Tabell 50. ”Har du sniffat någon gång?” samt andelen elever som sniffar fortfarande. Årskurs 9. Procentuell fördelning efter kön. 1983–2004.

År	Nej	Ja, en gång	Ja, flera gånger	Sniffat totalt	Ej svar	Sniffar fortfarande
Pojkar						
1983	92	5	3	8
1984	91	6	3	9
1985	90	5	4	9
1986	92	6	2	8
1987	92	5	2	7	1	1
1988	92	5	2	7	1	2
1989	94	4	2	5	0	1
1990	93	4	2	6	0	1
1991	93	4	2	6	1	1
1992	92	4	2	7	1	0
1993	90	6	3	9	2	2
1994	90	5	3	8	2	2
1995	87	6	6	12	1	3
1996	87	7	4	11	2	2
1997	89	5	5	10	1	3
1998	88	6	4	10	2	2
1999	87	8	5	13	0	3
2000	88	6	5	11	2	4
2001	90	6	3	8	2	2
2002	89	5	4	9	2	2
2003	90	5	3	8	1	2
2004	91	4	4	8	1	2
Flickor						
1983	94	4	2	6
1984	94	4	2	6
1985	93	4	2	6
1986	95	3	1	4	1	1
1987	95	3	2	5	0	1
1988	95	3	2	5	0	1
1989	94	4	2	5	0	1
1990	95	3	1	4	0	1
1991	95	2	1	4	1	1
1992	94	3	2	4	1	0
1993	93	3	1	5	2	1
1994	91	4	2	6	2	1
1995	91	5	2	7	2	1
1996	91	5	2	7	2	1
1997	91	5	2	7	2	2
1998	92	3	3	6	1	2
1999	89	6	4	10	0	3
2000	91	5	3	8	2	2
2001	90	4	3	8	2	2
2002	92	4	2	7	2	2
2003	92	4	2	6	2	2
2004	92	4	2	6	2	2

Tabell 51. ”Har du någon gång använt sömnmedel eller lugnande medel som läkare skrivit ut åt dig?” Årskurs 9. Procentuell fördelning efter kön. 1986–2003.

År	Nej	Ja, sömnmedel	Ja, lugnande medel	Ej svar
Pojkar				
1986	95	2	2	1
1987	96	2	1	1
1988	97	1	1	1
1989	97	1	2	0
1990	96	2	2	1
1991	96	2	2	1
1992	95	2	2	1
1993	96	2	2	1
1994	94	1	2	3
1995	94	2	2	3
1996	94	2	2	2
1997	95	2	2	1
1998	94	2	3	1
1999	95	3	3	1
2000	94	3	3	2
2001	93	3	3	2
2002	94	3	3	2
2003	94	2	3	1
Flickor				
1986	95	2	2	1
1987	96	2	2	1
1988	96	2	2	0
1989	97	2	1	0
1990	96	2	2	0
1991	95	2	3	1
1992	95	2	2	1
1993	95	2	3	1
1994	94	2	2	2
1995	93	2	3	2
1996	93	2	2	2
1997	95	2	2	1
1998	94	3	3	1
1999	95	3	2	1
2000	94	3	3	2
2001	93	3	4	1
2002	92	4	3	2
2003	92	4	4	1

Tabell 52. ”Har du någon gång använt sömnmedel eller lugnande medel *utan att läkare skrivit ut åt dig?*” Årskurs 9. Procentuell fördelning efter kön. 1988–2003.

År	Nej	Ja, sömnmedel	Ja, lugnande medel	Ej svar
Pojkar				
1988	97	1	1	1
1989	97	1	1	0
1990	97	1	1	1
1991	97	2	1	1
1992	97	1	1	1
1993	97	1	2	1
1994	95	2	2	1
1995	96	2	2	1
1996	96	1	2	1
1997	95	2	2	1
1998	94	2	3	1
1999	96	2	2	1
2000	96	2	2	1
2001	95	2	2	2
2002	95	2	2	1
2003	95	2	1	2
Flickor				
1988	95	3	2	0
1989	96	2	2	0
1990	95	2	2	0
1991	96	2	2	0
1992	95	2	2	1
1993	95	2	2	1
1994	95	2	2	1
1995	94	3	3	1
1996	94	3	3	1
1997	94	3	3	1
1998	94	3	2	1
1999	96	3	2	1
2000	94	3	3	1
2001	93	3	2	2
2002	94	3	2	1
2003	93	4	3	1

Tabell 53. ”Har du någon gång använt sömnmedel eller lugnande medel *av bensodiazepintyp* (Rohypnol, Diazepam, Imovane, Stilnoct m fl)?” Årskurs 9. Procentuell fördelning efter kön. 2004.

	Nej	Ja, med recept	Ja, utan recept	Ej svar
Pojkar	92	4	2	2
Flickor	91	5	3	1

Tabell 54. "Har du någon gång använt läkemedel tillsammans med alkohol?"^{a)}
 Årskurs 9. Procentuell fördelning efter kön. 1979–1982 och 1986–2004.

År	Nej	Ja, 1–2 ggr	Ja, flera ggr	Använt totalt	Ej svar
Pojkar					
1979	89	9	2	11	1
1981	90	8	2	10	1
1982	90	6	2	8	1
1986	91	7	1	8	1
1987	90	8	2	10	0
1989	91	7	2	9	0
1991	90	8	2	10	0
1992	88	9	3	12	0
1993	88	10	2	12	1
1994	88	8	2	10	1
1995	88	9	2	11	1
1996	91	7	1	8	1
1997	92	6	2	8	1
1998	92	5	1	7	1
1999	92	6	2	7	1
2000	91	6	1	7	1
2001	93	4	1	5	2
2002	94	4	1	5	2
2003	94	3	1	4	1
2004	95	3	1	3	2
Flickor					
1979	80	16	4	20	1
1981	82	15	3	18	0
1982	83	12	5	17	0
1986	84	13	3	16	0
1987	83	12	4	16	0
1989	84	11	4	15	0
1991	82	13	4	17	0
1992	82	13	4	17	1
1993	80	14	5	19	1
1994	78	16	5	21	1
1995	82	13	4	17	0
1996	81	14	4	18	0
1997	85	12	3	15	0
1998	87	9	3	12	1
1999	86	11	3	14	1
2000	86	10	2	12	1
2001	86	10	2	12	1
2002	89	8	2	10	1
2003	90	7	2	9	1
2004	91	7	1	8	1

a) Fr o m 1995: "Har du någon gång använt läkemedel tillsammans med alkohol i berusningssyfte?"

Tabell 55. Erfarenhet av dopningsmedel. Årskurs 9. Procentuell fördelning efter kön. 1993–2003.

År	Anabola steroider	Tillväxthormon ^{a)}	Testosteron
Pojkar			
1993	1	1	.
1994	1	0	.
1995	0	0	0
1996	1	0	0
1997	1	0	0
1998	1	0	0
1999	1	0	0
2000	1	0	0
2001	1	1	1
2002	1	0	1
2003	1	0	1
Flickor			
1993	0	0	.
1994	0	–	.
1995	0	0	–
1996	0	0	0
1997	0	0	0
1998	0	0	0
1999	0	0	0
2000	0	0	0
2001	0	0	0
2002	0	0	0
2003	0	0	0

a) Fr o m 1995 avser data enbart de som uppgett injektionsbruk.

Tabell 56. ”Har du någon gång använt anabola androgena steroider (AAS) utan läkarordination”? Årskurs 9. Procentuell fördelning efter kön. 2004.

	Nej	Ja, en gång	Ja, ett fåtal ggr	Ja, flera gånger	Ja (totalt)	Ej svar
Pojkar	96	1	0	1	2	2
Flickor	98	0	0	0	1	1

Tabell 57a. ”Är det lätt eller svårt för dig att få tag på folköl, starköl, stark cider/alkoläsk, vin eller sprit?” Procentuell fördelning bland **pojkar**. 1998–2004.

	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Folköl							
Mycket svårt	2
Ganska svårt	2
Varken eller	6
Ganska lätt	16
Mycket lätt	31
Dricker aldrig	39
Ej svar	4
Starköl							
Mycket svårt	4	3	4	3	2	3	3
Ganska svårt	8	8	8	7	6	6	5
Varken eller	14	15	13	13	12	11	10
Ganska lätt	24	22	24	23	22	22	22
Mycket lätt	20	20	23	23	22	20	20
Dricker aldrig	26	29	26	28	32	35	36
Ej svar	4	4	3	3	3	3	4
Blanddrycker							
Mycket svårt	.	.	3	2	2	3	3
Ganska svårt	.	.	6	6	5	4	5
Varken eller	.	.	13	12	11	11	12
Ganska lätt	.	.	21	20	19	21	22
Mycket lätt	.	.	30	31	30	27	22
Dricker aldrig	.	.	23	25	29	30	33
Ej svar	.	.	4	5	4	5	4
Vin							
Mycket svårt	4	3	4	3	2	3	3
Ganska svårt	8	7	7	7	6	6	6
Varken eller	13	15	12	11	11	10	9
Ganska lätt	17	15	16	18	16	15	14
Mycket lätt	19	18	20	19	19	16	18
Dricker aldrig	33	36	36	36	41	43	45
Ej svar	6	7	5	7	6	6	5
Systembolagssprit							
Mycket svårt	8	8	9	8	7	8	8
Ganska svårt	14	14	12	14	12	11	12
Varken eller	16	13	15	12	10	11	10
Ganska lätt	17	16	17	16	16	15	14
Mycket lätt	13	14	15	14	14	14	13
Dricker aldrig	27	30	27	30	35	36	40
Ej svar	5	6	5	6	5	5	4
Hembränt							
Mycket svårt	8	8	8	8	8	9	10
Ganska svårt	7	7	6	7	7	8	6
Varken eller	9	9	10	7	7	7	7
Ganska lätt	13	13	11	11	10	7	8
Mycket lätt	21	21	21	20	16	13	13
Dricker aldrig	37	37	39	42	47	51	52
Ej svar	5	6	5	6	5	6	5
Smuggelsprit							
Mycket svårt	15	14	14	14	12	14	14
Ganska svårt	11	10	8	9	9	7	6
Varken eller	9	10	9	8	8	6	6
Ganska lätt	7	7	6	8	6	6	6
Mycket lätt	8	9	12	9	10	11	12
Dricker aldrig	44	43	44	45	49	49	56
Ej svar	7	7	6	7	6	7	–

Tabell 57b. ”Är det lätt eller svårt för dig att få tag på starköl, vin eller sprit?”
Procentuell fördelning bland **flickor**. 1998–2004.

	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Folköl							
Mycket svårt	1
Ganska svårt	2
Varken eller	7
Ganska lätt	14
Mycket lätt	27
Dricker aldrig	46
Ej svar	3
Starköl							
Mycket svårt	3	3	3	2	2	2	2
Ganska svårt	8	8	7	6	6	7	5
Varken eller	15	15	16	15	12	12	11
Ganska lätt	22	18	19	20	19	19	18
Mycket lätt	18	18	16	17	18	16	16
Dricker aldrig	30	35	35	37	39	39	44
Ej svar	4	3	4	4	3	4	3
Blanddrycker							
Mycket svårt	.	.	1	2	1	1	2
Ganska svårt	.	.	5	4	4	5	5
Varken eller	.	.	14	13	12	13	13
Ganska lätt	.	.	24	23	23	22	23
Mycket lätt	.	.	30	32	31	30	25
Dricker aldrig	.	.	22	22	25	24	29
Ej svar	.	.	3	4	3	4	3
Vin							
Mycket svårt	3	3	3	2	2	2	2
Ganska svårt	9	8	8	8	7	7	5
Varken eller	15	15	14	14	12	13	12
Ganska lätt	21	21	22	21	20	19	17
Mycket lätt	20	20	21	22	21	20	21
Dricker aldrig	27	28	28	28	34	34	39
Ej svar	4	4	4	4	4	5	4
Systembolagssprit							
Mycket svårt	9	9	11	8	8	9	8
Ganska svårt	13	14	13	14	12	13	12
Varken eller	15	15	15	14	14	12	12
Ganska lätt	18	16	16	17	15	15	14
Mycket lätt	15	12	12	12	13	12	12
Dricker aldrig	27	29	29	31	34	34	39
Ej svar	4	4	4	4	4	4	4
Hembränt							
Mycket svårt	8	8	8	7	8	10	8
Ganska svårt	8	7	7	7	5	7	6
Varken eller	9	10	10	8	8	7	7
Ganska lätt	12	12	11	11	10	8	7
Mycket lätt	17	16	16	17	15	11	10
Dricker aldrig	41	43	44	45	50	52	57
Ej svar	5	4	4	5	4	5	4
Smuggelsprit							
Mycket svårt	16	17	16	14	14	14	11
Ganska svårt	8	7	8	8	7	8	5
Varken eller	8	8	9	8	7	7	7
Ganska lätt	5	5	5	5	4	5	4
Mycket lätt	5	5	6	6	5	7	9
Dricker aldrig	51	52	51	54	58	55	63
Ej svar	6	6	5	6	4	5	0

Tabell 58a. ”Hur får du vanligen tag på folköl/starköl?” Årskurs 9. Procentuell fördelning bland **pojkar** efter alkoholsort ^{a)}. 1987–2004 ^{b)}.

År	-87	-89	-91	-93	-95	-96	-97	-98	-99	-00	-01	-02	-03	-04
Folköl														
Dricker inte	..	38	32	31	32	34	37	36	41	37	42	45	51	54
Köper själv	..	25	27	27	22	20	14	16	15	16	13	13	10	7
Från syskon	..	5	7	8	9	8	8	7	7	6	5	6	5	5
Från kompisar/deras syskon	..	27	29	29	32	31	33	31	28	26	21	21	18	16
Från egna föräldrar (med/utan lov) (tom 1997)	..	13	16	17	15	13	14
Från föräldrar (med lov)	13	15	13	13	13	12	12
Från föräldrar (utan lov)	4	3	3	3	2	2	2
Från annan vuxen som bjuder	..	8	9	8	7	7	7	8	5	6	7	6	4	5
Från annan vuxen som köpt	..	9	12	13	15	17	17	17	12	15	16	12	10	11
Restaurang, pub eller likn.	..	4	4	4	2	3	3	2	1	1	1	1	1	1
Tillverkar själv	..	1	2	2	2	1	2	1	1	1	1	1	1	1
På annat sätt	..	2	3	3	2	3	3	3	2	2	1	1	1	1
Ej svar	..	1	1	1	1	3	-	2	1	3	2	1	3	2
Starköl														
Dricker inte	42	40	37	36	40	41	42	41	44	39	41	46	49	48
Köper själv på Systemet	1	2	1	2	1	1	1	1	1	2	1	1	1	1
Från syskon	6	7	8	8	8	7	6	6	6	6	5	6	5	6
Från kompisar/deras syskon	28	31	31	31	27	29	29	30	29	30	26	25	23	23
Från egna föräldrar (med/utan lov) (tom 1997)	10	10	12	12	12	10	10
Från föräldrar (med lov)	10	11	10	10	10	9	10
Från föräldrar (utan lov)	3	3	4	3	3	2	2
Från annan vuxen som bjuder	11	9	11	10	9	8	7	7	5	7	7	6	4	5
Från annan vuxen som köpt	18	19	23	20	18	20	19	20	16	19	18	15	14	14
Restaurang, pub eller likn.	6	8	7	7	4	4	4	3	2	2	2	2	1	1
Tillverkar själv	1	1	2	3	2	1	2	1	1	1	1	1	1	1
Handlar i ett grannland	3	4	3	3	4	5	4	3	2	2
På annat sätt	2	3	3	3	3	2	3	2	2	2	2	2	2	2
Ej svar	2	0	1	1	1	3	2	2	1	3	2	2	3	2

a) Högst tre svarsalternativ per alkoholsort fick markeras.

b) 1993 års värden för starköl avser endast de elever som besvarade det s k A-formuläret (1 495 pojkar och 1 466 flickor).

Tabell 58b. "Hur får du vanligen tag på folköl/starköl?" Årskurs 9. Procentuell fördelning bland **flickor** efter alkoholsort ^{a)}. 1987–2004 ^{b)}.

År	-87	-89	-91	-93	-95	-96	-97	-98	-99	-00	-01	-02	-03	-04
Folköl														
Dricker inte	..	51	46	40	37	39	40	43	51	50	53	57	57	64
Köper själv	..	9	10	12	12	12	8	8	7	6	6	6	4	2
Från syskon	..	4	5	7	8	7	8	7	5	4	4	4	4	3
Från kompisar/deras syskon	..	25	29	34	38	38	36	34	31	28	24	21	22	18
Från egna föräldrar (med/utan lov) (tom 1997)	..	12	15	14	12	15	14
Från föräldrar (med lov)	11	10	10	9	10	9	8
Från föräldrar (utan lov)	6	5	4	4	4	4	3
Från annan vuxen som bjuder	..	11	11	13	11	12	10	12	6	10	12	9	8	7
Från annan vuxen som köpt	..	10	12	14	17	17	18	17	10	13	14	13	12	11
Restaurang, pub eller likn.	..	6	6	8	3	3	2	2	2	2	1	1	1	1
Tillverkar själv	..	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
På annat sätt	..	2	2	2	2	3	3	3	2	1	1	1	1	1
Ej svar	..	1	0	0	1	3	-	1	1	2	1	1	1	1
Starköl														
Dricker inte	54	52	49	46	47	47	49	49	53	51	53	55	56	60
Köper själv på Systemet	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0
Från syskon	4	4	6	7	6	6	5	5	4	4	4	4	4	3
Från kompisar/deras syskon	26	27	29	31	32	31	30	30	30	30	26	24	24	21
Från egna föräldrar (med/utan lov) (tom 1997)	8	7	9	10	8	10	9
Från föräldrar (med lov)	7	8	6	6	7	6	5
Från föräldrar (utan lov)	4	4	5	3	4	4	3
Från annan vuxen som bjuder	14	14	13	14	12	13	11	11	8	10	11	10	9	8
Från annan vuxen som köpt	15	16	19	19	18	19	19	19	13	15	14	15	14	14
Restaurang, pub eller likn.	6	8	10	11	5	5	4	3	2	2	2	1	1	1
Tillverkar själv	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Handlar i ett grannland	1	2	1	2	3	2	2	2	1	1
På annat sätt	2	2	3	2	2	2	2	2	2	1	1	2	1	2
Ej svar	1	0	0	1	1	2	1	1	1	2	2	1	2	1

a) Högst tre svarsalternativ per alkoholsort fick markeras.

b) 1993 års värden för starköl avser endast de elever som besvarade det s k A-formuläret (1 495 pojkar och 1 466 flickor).

Tabell 59a. ”Hur får du vanligen tag på vin/sprit?” Årskurs 9. Procentuell fördelning bland **pojkar** efter alkoholsort ^{a)}. 1987–2004.

År	-87	-89	-91	-93	-95	-96	-97	-98	-99	-00	-01	-02	-03	-04
Vin														
Dricker inte	39	49	46	49	55	55	56	55	59	56	58	64	67	70
Köper på Systemet	1	1	1	–	0	0	0	1	0	0	1	0	1	0
Från syskon	4	4	4	3	3	3	3	4	3	3	3	2	2	2
Från kompisar/deras syskon	22	18	17	16	14	15	14	17	17	16	14	12	10	9
Från egna föräldrar (med/utan lov) (tom 1997)	27	22	27	24	20	20	20
Från föräldrar (med lov)	18	17	19	18	16	15	13
Från föräldrar (utan lov)	4	3	4	4	3	3	2
Från annan vuxen som bjuder	11	8	9	7	7	5	5	4	4	6	4	4	3	3
Från annan vuxen som köpt	11	9	12	8	8	8	7	7	4	7	5	4	4	3
Restaurang, pub eller likn.	4	4	4	3	1	2	2	1	1	1	1	1	1	0
Tillverkar själv	5	3	3	3	3	2	3	2	1	1	1	1	0	1
Handlar i ett grannland ^{b)}	1	2	1	1	2	2	2	1	1	1
På annat sätt	3	3	3	2	2	1	3	2	2	2	1	1	1	1
Ej svar	2	0	–	2	1	3	1	2	1	1	2	1	1	1
Sprit														
Dricker inte	33	36	31	32	36	37	38	35	38	34	37	42	48	47
Köper på Systemet	1	1	1	1	1	1	1	2	1	1	1	1	1	1
Från syskon	6	7	7	7	8	7	6	6	6	6	5	5	4	5
Från kompisar/deras syskon	32	35	36	34	32	31	34	37	36	38	33	30	25	26
Från egna föräldrar (med/utan lov) (tom 1997)	18	16	19	20	16	17	17
Från föräldrar (med lov)	11	9	9	9	8	8	9
Från föräldrar (utan lov)	11	7	10	7	6	5	4
Från annan vuxen som bjuder	13	11	11	10	9	8	7	8	6	7	8	6	4	5
Från annan vuxen som köpt	20	20	24	20	17	18	17	18	15	16	16	14	12	11
Restaurang, pub eller likn.	4	4	4	4	3	3	3	3	1	2	2	2	1	1
Tillverkar själv	2	1	2	2	2	2	2	2	2	2	2	1	1	1
Handlar i ett grannland ^{b)}	3	4	3	4	5	5	4	3	2	3
På annat sätt	3	3	4	4	3	2	3	4	2	2	2	2	2	2
Ej svar	2	0	1	2	2	4	2	2	1	2	2	2	2	2

a) Högst tre svarsalternativ per alkoholsort fick markeras.

b) Före 1999: "Handlar tullfritt".

Tabell 59b. "Hur får du vanligen tag på vin/sprit?" Årskurs 9. Procentuell fördelning bland **flickor** efter alkoholsort ^{a)}. 1987–2004.

År	-87	-89	-91	-93	-95	-96	-97	-98	-99	-00	-01	-02	-03	-04
Vin														
Dricker inte	31	41	36	40	36	39	39	40	40	37	39	44	47	51
Köper på Systemet	1	0	0	0	–	–	0	0	0	0	0	0	0	0
Från syskon	6	4	5	5	6	5	4	5	5	4	4	3	4	3
Från kompisar/deras syskon	28	22	24	21	26	25	25	26	23	26	22	20	20	18
Från egna föräldrar (med/utan lov) (tom 1997)	31	29	32	31	30	28	27
Från föräldrar (med lov)	26	29	29	28	26	22	20
Från föräldrar (utan lov)	8	7	7	7	6	7	6
Från kompisars föräldrar	5	4	5	4	5	4	5
Från annan vuxen som bjuder	17	14	14	12	12	12	12	11	11	12	11	10	9	8
Från annan vuxen som köpt	16	12	15	12	14	15	15	13	10	12	11	9	8	10
Restaurang, pub eller likn.	7	6	7	5	3	4	3	3	3	3	2	2	1	1
Tillverkar själv	1	1	1	1	1	1	0	1	1	0	0	0	0	0
Handlar i ett grannland ^{b)}	1	1	2	2	2	3	2	1	1	1
På annat sätt	4	3	4	2	3	2	4	2	2	1	2	2	1	2
Ej svar	2	0	–	2	0	2	1	1	0	1	2	1	1	1
Sprit														
Dricker inte	32	38	33	33	31	33	33	33	34	32	34	37	40	43
Köper på Systemet	0	0	0	0	–	0	0	1	0	0	0	0	0	0
Från syskon	6	5	7	7	7	6	5	7	6	6	6	5	5	4
Från kompisar/deras syskon	36	33	37	36	40	38	38	41	41	42	38	37	35	31
Från egna föräldrar (med/utan lov) (tom 1997)	19	16	22	22	24	24	21
Från föräldrar (med lov)	11	13	11	10	10	8	8
Från föräldrar (utan lov)	16	15	14	12	12	9	8
Från annan vuxen som bjuder	18	17	15	15	14	14	14	13	11	14	14	11	10	11
Från annan vuxen som köpt	22	20	24	22	21	19	21	21	15	18	18	18	17	18
Restaurang, pub eller likn.	6	6	7	7	3	5	4	4	3	3	2	2	1	2
Tillverkar själv	0	0	0	0	0	1	0	1	0	0	0	0	0	1
Handlar i ett grannland ^{b)}	1	1	2	4	3	4	3	2	2	2
På annat sätt	3	3	3	3	3	2	4	4	3	2	2	2	2	2
Ej svar	1	0	0	1	1	3	1	1	0	1	1	1	1	1

a) Högst tre svarsalternativ per alkoholsort fick markeras.

b) Före 1999: "Handlar tullfritt".

Tabell 60. ”Hur har du fått tag på den hembrända spriten?” Årskurs 9. Procentuell fördelning efter kön bland dem som druckit hemtillverkad sprit under de senaste 12 månaderna ^{a)}. 1995–2004.

År	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Pojkar										
Köpt direkt av tillverkare ^{b)}	17	18	19	19	17	15	11	14	16	11
Köpt av kompisar	40	43	42	48	43	46	45	42	32	35
Bjuden av kompisar	51	47	48	49	49	49	49	48	46	46
Från egna föräldrar med/utan lov (tom -97)	8	7	8
Från föräldrar (med lov)	.	.	.	4	5	3	2	3	5	4
Från föräldrar (utan lov)	.	.	.	9	4	4	3	3	5	3
Från annan vuxen som köpt	.	9	8	8	7	4	6	6	6	5
Bjuden av annan vuxen	15	8	7	7	8	5	5	6	5	7
Tillverkat själv	3	3	2	3	3	3
På annat sätt	5	3	4	3	2	2	1	2	1	2
Ej svar	7	5	5	4	6	5	4	4	5	6
Flickor										
Köpt direkt av tillverkare ^{b)}	13	12	14	12	10	8	9	14	12	13
Köpt av kompisar	37	40	42	41	37	41	35	38	34	32
Bjuden av kompisar	62	64	59	64	66	67	67	59	62	55
Från egna föräldrar med/utan lov (tom -97)	11	11	11
Från föräldrar (med lov)	.	.	.	4	3	2	4	4	4	2
Från föräldrar (utan lov)	.	.	.	9	9	4	7	7	5	7
Från annan vuxen som köpt	.	10	9	10	6	12	12	11	12	6
Bjuden av annan vuxen	20	17	14	12	12	5	5	7	7	11
Tillverkat själv	1	1	0	0	0	2
På annat sätt	2	2	2	3	2	0	1	1	1	2
Ej svar	3	3	4	3	2	2	2	3	5	5

a) 1995: n=1 314 pojkar och 1 353 flickor. 1996: n=1 181 pojkar och 1 179 flickor. 1997: n=1 140 pojkar och 1 054 flickor. 1998: n=1 088 pojkar och 1 050 flickor. 1999: n=1 117 pojkar och 1 044 flickor. 2000: n=965 pojkar och 1 062 flickor. 2001: n=956 pojkar och 1 010 flickor. 2002: n=729 pojkar och 809 flickor. 2003: n=619 pojkar och 704 flickor. 2004: n= 608 pojkar och 703 flickor.

b) 1995: "Köpt direkt av langare".

Tabell 61. ”Hur har kompisarna fått tag i den hembrända spriten?” Procentuell fördelning efter kön bland dem som druckit hembränt under de senaste 12 månaderna samt uppgett att de köpt/blivit bjudna av kompisar. 1998–2004^{a)}.

	Pojkar						
	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Föräldrar (med eller utan lov)	14	15	10	12	11	12	12
Köpt av vuxen	29	31	36	31	29	25	23
Köpt av yngre (<20 år)	26	22	24	20	24	19	14
Tillverkat själv	20	13	19	19	16	18	12
Annat sätt	3	4	3	3	2	3	2
Vet inte	23	34	25	26	29	22	38
Ej svar	11	8	–	–	–	–	–

	Flickor						
	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Föräldrar (med eller utan lov)	17	17	13	13	13	14	14
Köpt av vuxen	32	32	37	42	43	41	28
Köpt av yngre (<20 år)	21	22	28	28	28	27	15
Tillverkat själv	21	17	16	20	16	19	15
Annat sätt	4	4	3	4	4	5	5
Vet inte	32	34	32	24	26	27	37
Ej svar	6	4	–	–	–	–	–

a) 1998 n=846 pojkar och 879 flickor. 1999: n=847 pojkar och 893 flickor. 2000: n=491 pojkar och 510 flickor. 2001: n=487 pojkar och 424 flickor. 2002: n=364 pojkar och 347 flickor. 2003: n=245 pojkar och 278 flickor. 2004: n= 433 pojkar och 531 flickor.

Tabell 62. ”Hur får du vanligen tag på stark cider, alkoholisk, wine coolers eller andra blanddrycker?” Procentuell fördelning efter kön. 1998–2004.

	Pojkar						
	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Dricker inte	35	38	33	32	36	37	37
Köper själv på Systemet	1	1	2	1	2	1	1
Syskon	8	8	9	8	7	6	7
Kompisar/kompisars syskon	36	35	35	31	31	28	27
Egna föräldrar (med lov)	13	14	15	18	17	18	18
Egna föräldrar (utan lov)	2	2	4	3	2	2	3
Annan vuxen som bjuder	7	7	8	8	6	6	6
Annan vuxen som köper	18	15	19	16	13	13	11
Restaurang, pub eller liknande	3	2	2	2	2	2	1
Tillverkar själv	1	1	1	3	1	0	1
Handlar i ett grannland	3	5	4	0	3	2	3
Annat sätt	2	2	2	1	1	1	2
Ej svar	2	1	2	2	2	2	2

	Flickor						
	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Dricker inte	26	28	27	25	29	28	31
Köper själv på Systemet	1	0	0	1	0	0	0
Syskon	9	8	9	8	7	8	7
Kompisar/kompisars syskon	43	43	43	41	36	37	34
Egna föräldrar (med lov)	17	20	22	25	23	23	22
Egna föräldrar (utan lov)	3	5	4	4	4	4	4
Annan vuxen som bjuder	12	11	13	15	14	13	11
Annan vuxen som köper	23	19	21	19	19	20	20
Restaurang, pub eller liknande	4	4	5	3	3	2	2
Tillverkar själv	0	0	0	2	0	0	0
Handlar i ett grannland	3	4	3	0	2	2	2
Annat sätt	3	2	1	2	1	1	1
Ej svar	1	1	1	2	1	1	2

Tabell 63. ”Vet du någon person som har en hembränningsapparat?” Årskurs 9. Procentuell fördelning efter kön. 1996–2004.

År	Ja	Nej	Ej svar
Pojkar			
1996	43	55	1
1997	40	59	1
1998	37	60	3
1999	35	61	4
2000	34	63	3
2001	34	62	4
2002	29	66	5
2003	26	70	4
2004	27	67	5
Flickor			
1996	39	61	0
1997	37	62	1
1998	37	61	2
1999	33	65	2
2000	29	67	3
2001	32	65	3
2002	29	68	3
2003	25	72	4
2004	25	72	4

Tabell 64. ”Har du haft någon undervisning om alkohol, narkotika och tobak det här läsåret?” Årskurs 9. Procentuell fördelning efter kön. 1979–1982 och 1986–2004.

År	Nej	Ja, ngn enstaka timme	Ja, några timmar	Ja, totalt ca en dag	Ja, tot. ca 2–3 dagar	Ja, ca 1 vecka el. mer	Totalt haft under- visning	Ej svar
Pojkar								
1979	13	27	34	9	5	11	86	1
1980	14	24	29	10	9	12	84	2
1981	11	22	30	15	9	11	88	1
1982	11	23	32	14	7	12	88	1
1986	19	28	28	9	6	9	80	1
1987	21	27	28	10	5	8	78	1
1988	28	27	25	10	3	5	71	1
1989	22	29	27	9	5	7	77	1
1990	24	29	25	10	5	5	75	1
1991	25	30	25	9	5	5	75	–
1992	30	27	21	9	4	7	70	–
1993	27	27	23	11	5	6	73	–
1994	30	27	21	10	5	7	69	1
1995	27	28	22	8	5	8	71	2
1996	25	29	24	9	4	6	73	2
1997	25	28	24	9	4	9	73	2
1998	31	28	21	6	3	8	67	2
1999	36	27	17	8	3	7	62	1
2000	35	27	19	6	3	8	63	2
2001	36	26	20	6	4	8	63	1
2002	39	27	19	5	4	8	62	1
2003	38	27	17	6	4	8	61	1
2004	38	28	17	5	3	7	60	2
Flickor								
1979	14	26	34	8	5	13	86	0
1980	10	21	29	12	9	19	89	1
1981	11	21	28	13	10	16	88	1
1982	9	22	31	13	9	15	90	1
1986	19	26	27	10	7	9	80	1
1987	20	29	26	9	5	11	79	1
1988	29	25	26	11	5	8	70	1
1989	21	27	23	10	5	9	79	0
1990	27	30	23	9	5	6	72	1
1991	26	30	25	9	5	6	74	–
1992	32	25	20	9	4	9	68	–
1993	26	28	21	11	5	8	74	–
1994	28	26	20	10	5	10	71	1
1995	26	25	22	12	6	8	73	1
1996	26	30	22	8	5	8	73	1
1997	26	29	20	9	5	11	73	1
1998	36	28	17	6	3	8	62	1
1999	36	28	18	8	4	6	64	1
2000	39	27	16	5	5	8	61	1
2001	36	27	16	6	5	8	63	1
2002	39	28	14	6	3	9	60	1
2003	43	24	14	6	4	8	57	1
2004	41	24	15	7	4	8	58	1

Tabell 65. ”Tycker du att du har fått för mycket eller för lite undervisning om alkohol, narkotika och tobak under det här läsåret?” Årskurs 9. Procentuell fördelning efter kön. 1982 och 1986–2003.^{a)}

År	Alldeles för mycket	Lite för mycket	Lagom	Lite för lite	Alldeles för lite	Ej svar
Pojkar						
1982	7	4	49	23	17	1
1986	4	3	54	24	14	1
1987	4	3	50	26	16	1
1988	5	3	49	25	18	1
1989	4	3	51	25	16	1
1990	4	2	47	27	19	1
1991	5	4	44	27	19	2
1992	4	2	48	26	19	1
1993	4	3	48	27	16	1
1994	4	3	51	25	16	1
1995	5	4	50	24	14	1
1996	7	5	47	24	16	2
1997	6	5	51	22	15	2
1998	8	5	51	21	13	2
1999	7	3	51	20	17	2
2000	6	4	47	19	20	3
2001	7	4	49	21	17	2
2002	7	4	48	22	18	2
2003	6	4	50	20	18	2
Flickor						
1982	2	4	51	27	15	1
1986	2	2	52	29	14	1
1987	1	2	47	31	18	1
1988	2	2	45	33	18	1
1989	1	1	46	33	18	1
1990	2	2	41	33	22	1
1991	2	2	41	34	20	2
1992	1	2	43	32	20	1
1993	2	3	43	33	18	1
1994	2	3	46	31	17	1
1995	2	4	52	28	13	1
1996	2	4	46	30	16	2
1997	3	5	47	28	16	2
1998	3	5	50	25	16	2
1999	3	3	51	27	16	1
2000	3	3	44	30	19	2
2001	2	3	44	30	19	1
2002	2	4	46	27	19	2
2003	2	3	46	28	19	1

a) Frågan utgick år 2004.

Tabell 66. ”Tycker du att undervisningen om alkohol, narkotika och tobak varit bra eller dålig?” Årskurs 9. Procentuell fördelning efter kön. 1990–2003.^{a)}

År	Mycket bra	Bra	Varken bra el. dålig	Dålig	Mycket dålig	Har inte haft ngn ANT-undervisning	Ej svar
Pojkar							
1990	11	38	31	8	4	6	1
1991	11	36	33	8	4	6	2
1992	12	41	30	8	4	4	1
1993	13	42	30	7	4	4	1
1994	14	41	30	6	4	4	1
1995	14	41	31	6	4	3	1
1996	12	37	32	8	4	5	2
1997	13	40	31	6	5	5	1
1998	14	37	31	6	4	6	2
1999	14	34	32	6	5	7	2
2000	13	33	29	7	6	9	3
2001	15	34	28	7	5	9	2
2002	12	35	29	7	4	10	2
2003	14	35	29	6	4	10	2
Flickor							
1990	11	35	35	8	3	7	1
1991	12	38	33	8	3	7	1
1992	14	38	32	8	2	5	1
1993	13	40	31	8	3	4	1
1994	17	38	31	6	2	4	1
1995	15	43	31	5	2	3	1
1996	12	39	31	7	3	6	1
1997	13	42	30	6	3	5	1
1998	14	38	30	6	3	7	2
1999	13	39	30	8	3	7	1
2000	11	34	31	8	5	9	2
2001	12	36	30	6	4	10	1
2002	13	36	29	7	4	10	2
2003	14	36	29	6	3	12	1

a) Frågan utgick år 2004.

Tabell 67. "Hur trivs du i skolan?" Årskurs 9. Procentuell fördelning efter kön. 1984–2004.

År	Mycket bra	Ganska bra	"Så där"	Ganska dåligt	Mycket dåligt	Ej svar
Pojkar						
1984	16	38	29	8	7	.
1985	19	39	29	7	6	.
1986	20	42	26	7	5	1
1987	20	42	26	7	5	0
1988	22	42	25	6	5	1
1989	25	42	24	5	4	1
1990	25	42	23	5	4	1
1991	22	40	26	6	5	2
1992	23	42	26	5	4	1
1993	25	42	23	6	3	1
1994	27	40	23	6	3	2
1995	23	42	26	6	2	2
1996	28	43	20	4	2	2
1997	30	41	20	5	3	1
1998	37	41	15	4	2	1
1999	37	42	15	3	2	1
2000	35	40	17	4	3	1
2001	39	41	13	4	3	1
2002	41	41	11	4	2	1
2003	43	38	12	4	3	1
2004	41	39	13	3	2	1
Flickor						
1984	19	41	28	7	4	.
1985	22	41	26	7	4	.
1986	22	42	25	7	3	1
1987	26	42	25	5	2	0
1988	24	41	25	5	3	0
1989	27	42	24	4	3	0
1990	29	42	20	5	4	0
1991	28	42	23	5	2	1
1992	27	42	23	5	3	1
1993	27	43	22	5	2	1
1994	30	41	21	5	2	1
1995	27	43	21	5	2	1
1996	32	42	19	4	2	1
1997	32	39	20	6	3	0
1998	37	40	17	4	2	0
1999	38	39	17	4	2	1
2000	33	45	15	4	2	1
2001	36	43	14	5	2	1
2002	40	39	14	5	3	1
2003	37	41	14	6	2	1
2004	35	42	16	4	2	1

Tabell 68. "Brukar du skolka?" Årskurs 9. Procentuell fördelning efter kön. 1984–2004.

År	Nej, aldrig	Någon gång per termin	En gång i måna- den	2-3 ggr i måna- den	En gång i veckan	Flera ggr i veckan	Totalt brukar	Ej svar
Pojkar								
1984	49	33	5	5	3	3	51	.
1985	55	29	5	5	3	4	45	.
1986	53	31	5	5	3	2	46	1
1987	57	30	4	4	3	2	42	1
1988	59	28	4	4	3	2	40	1
1989	54	33	4	4	2	2	45	1
1990	50	34	5	5	3	3	49	1
1991	52	33	5	5	2	2	47	1
1992	50	34	6	5	2	2	49	1
1993	50	34	5	5	3	2	49	1
1994	52	31	6	5	2	2	47	1
1995	47	35	6	5	3	2	52	1
1996	47	34	6	5	3	2	50	3
1997	50	30	7	6	3	3	49	1
1998	47	34	5	5	4	3	52	1
1999	47	34	6	6	4	3	53	1
2000	47	31	6	7	4	3	52	1
2001	45	32	7	6	5	3	53	2
2002	52	30	6	5	4	2	46	1
2003	52	29	6	6	4	3	47	1
2004	57	28	4	5	3	2	42	
Flickor								
1984	53	31	4	5	3	3	47	.
1985	52	34	4	6	2	2	48	.
1986	56	32	4	4	2	2	44	0
1987	55	33	4	4	3	2	45	0
1988	60	27	4	4	2	1	40	0
1989	55	32	4	4	2	2	45	0
1990	49	34	5	6	3	2	50	1
1991	54	33	5	5	2	1	46	0
1992	53	33	6	4	2	1	46	1
1993	51	33	5	6	2	2	48	1
1994	50	33	6	5	3	1	49	1
1995	47	35	7	5	3	2	52	1
1996	48	33	6	6	3	2	50	2
1997	47	34	6	6	4	3	52	1
1998	45	34	7	7	4	3	54	0
1999	47	33	6	5	4	4	52	1
2000	46	32	6	7	5	3	53	1
2001	46	32	7	7	5	3	53	1
2002	50	31	5	6	4	3	49	1
2003	51	30	6	6	4	3	48	1
2004	52	31	5	4	3	3	48	1

Tabell 69. "Har du under senaste 30 dagarna deltagit i spel eller lotteri med pengar som vinst?" Procentuell fördelning bland pojkar och flickor. 2000–2004.

Pojkar					
	2000	2001	2002	2003	2004
Ja	44	50	45	40	39
Nej	53	48	53	59	59
Ej svar	2	2	2	2	2
Flickor					
	2000	2001	2002	2003	2004
Ja	18	28	27	22	20
Nej	80	70	72	77	79
Ej svar	2	2	2	1	1

Tabell 70. "Hur mycket spelade du för de senaste 30 dagarna?" Procentuell fördelning bland pojkar och flickor som uppger att de spelat för pengar de senaste 30 dagarna. 2000–2004.

Pojkar					
	2000	2001	2002	2003	2004
	n=1131	n=1401	n=1219	n=1061	n=1034
Mindre än 50 kr	50	49	48	55	57
50–99 kr	24	26	28	23	21
100–300 kr	18	16	14	13	13
Mer än 300 kr	6	7	7	7	7
Ej svar	2	2	2	2	1
Flickor					
	2000	2001	2002	2003	2004
	n=524	n=757	n=667	n=550	n=560
Mindre än 50 kr	74	73	71	70	71
50–99 kr	16	17	19	20	17
100–300 kr	5	5	6	5	6
Mer än 300 kr	2	1	2	2	5
Ej svar	3	4	3	3	2

Tabell 71. ”Vilka spel har du spelat de senaste 30 dagarna?” Procentuell fördelning bland pojkar och flickor som uppger att de spelat för pengar de senaste 30 dagarna. 2000–2004.

	Pojkar				
	2000 n=1131	2001 n=1401	2002 n=1219	2003 n=1061	2004 n=1034
Trisslotter	32	41	40	37	44
Bingolotter	27	32	33	25	21
Stryktipset	49	44	46	40	37
Kortspel	36	34	29	28	30
Oddset	42	36	37	31	25
Hästar	14	16	12	11	13
Måltipset	18	16	16	12	13
Jack Vegas (spelautomater)	13	14	13	11	9
Joker	11	8	12	8	7
Lotto	7	8	9	6	6
Black Jack	9	11	8	9	9
Penninglotter	4	5	6	8	5
Illegalt spel	8	9	10	10	9
Bellmanslotter	2	2	3	1	1
Månadslotterier	1	1	2	1	2
Hallbingo	1	1	2	1	1
Roulett	1	3	2	3	3
Annat	8	10	8	8	7
Ej svar	3	3	2	2	3

	Flickor				
	2000 n=524	2001 n=757	2002 n=667	2003 n=550	2004 n=560
Trisslotter	51	55	54	54	63
Bingolotter	47	58	52	48	30
Stryktipset	7	7	7	8	8
Kortspel	19	14	13	14	20
Oddset	5	5	6	3	3
Hästar	9	8	7	11	7
Måltipset	4	4	4	5	3
Jack Vegas (spelautomater)	7	7	4	5	4
Joker	2	2	6	1	2
Lotto	5	5	6	6	6
Black Jack	3	3	2	2	3
Penninglotter	6	5	8	5	7
Illegalt spel	2	2	2	1	3
Bellmanslotter	1	0	1	0	1
Månadslotterier	2	2	1	1	2
Hallbingo	1	0	1	0	1
Roulett	1	1	1	1	2
Annat	9	7	7	8	8
Ej svar	4	2	3	3	3

Tabell 72. Sambandet mellan narkotikaerfarenhet och konsumtion av andra medel. Andelen elever i årskurs 9 med och utan narkotikaerfarenhet som uppvisat respektive beteende, efter kön. 2004.

	Pojkar		Flickor	
	Använt narkotika n=203	Ej använt narkotika n=2 437	Använt narkotika n=192	Ej använt narkotika n=2 547
Dricker sprit 2 ggr per månad eller oftare	56	12	52	16
Kategorierna 5 och 6 på konsumtionsindex	66	18	62	12
Intensivkonsumtion ^{a)} av alkohol någon gång/månad eller oftare	70	22	65	20
Berusad någon gång i månaden eller oftare	74	23	68	25
Berusningsdebut 13 år eller yngre ^{b)}	62	26	63	28
Druckit hembränt de senaste 12 månaderna	61	21	61	23
Druckit smuggelsprit de senaste 12 månaderna	58	16	57	14
Använt läkemedel tillsammans med alkohol i berusningssyfte	18	2	36	6
Röker och/eller snusar	76	23	83	27
Har sniffat	39	5	36	4

a) Intensivkonsumtion = dricker alkohol motsvarande minst en halv halvflaska sprit eller en helflaska vin eller fyra stora flaskor cider eller fyra burkar starköl eller sex burkar folköl vid samma tillfälle.

b) Avser de elever som varit berusade. 2004: 1 360 pojkar och 1 258 flickor.

Tabell 73. Sambandet mellan alkoholkonsumtion och vissa andra alkoholvariabler liksom konsumtion av andra medel. Årskurs 9. Andelen elever i olika konsumtionskategorier som uppvisat respektive beteende, efter kön. 2004.

Konsumtionskategori n=	Pojkar				Flickor			
	0	1-2	3-4	5-6	0	1-2	3-4	5-6
Dricker sprit 2 ggr per månad el oftare	0	2	17	57	-	3	36	75
Intensivkonsumtion ^{a)} av alkohol någon gång per månad eller oftare	0	5	46	81	0	4	50	82
Berusad någon gång i månaden eller oftare	0	4	50	88	0	7	67	90
Berusningsdebut 13 år eller yngre ^{b)}	21	18	27	44	26	21	32	50
Druckit hembränt de senaste 12 månaderna	2	14	35	63	1	18	49	63
Druckit smuggelsprit de senaste 12 månaderna	1	7	34	54	1	9	30	54
Använt läkemedel tillsammans med alkohol i berusningssyfte	0	1	4	12	0	4	13	26
Röker och/eller snusar	3	17	45	65	3	21	57	75
Har sniffat	3	5	10	17	2	5	6	18
Har använt narkotika	1	2	9	22	1	4	6	27

a) Intensivkonsumtion = dricker alkohol motsvarande minst en halv halvflaska sprit eller en helflaska vin eller fyra stora flaskor cider eller fyra burkar starköl eller sex burkar folköl vid samma tillfälle.

b) Avser de elever som varit berusade. 2004: 1 360 pojkar och 1 258 flickor.

Tabell 74. Sambandet mellan narkotikaerfarenhet och vissa andra variabler. Andelen elever i årskurs 9 med och utan narkotikaerfarenhet som uppvisat respektive beteende, efter kön. 2004.

	Pojkar		Flickor	
	Använt narkotika n=203	Ej använt narkotika n=2 437	Använt narkotika n=192	Ej använt narkotika n=2 547
Trivs ganska dåligt eller mycket dåligt i skolan	12	5	15	6
Skolkar ett par gånger i månaden eller oftare	30	8	39	9
Skolkar ett par gånger i månaden eller oftare				
<i>Problem p g a alkohol</i>				
Individuella problem	87	40	93	48
Relationsproblem	72	18	84	31
Sexuella problem	46	8	52	11
Brottsrelaterade problem	64	12	54	12
<i>Mycket eller ganska svårt att prata, t ex om problem, med:</i>				
Förälder eller annan vuxen de bor med	27	17	29	20
Annan vuxen	36	30	38	31
Elefvårdspersonal	53	38	68	52
Kamrater	9	10	6	7
Syskon	27	25	31	25

Tabell 75. Sambandet mellan alkoholkonsumtion och vissa andra variabler. Årskurs 9. Andelen elever i olika konsumtionskategorier som uppvisat respektive beteende, efter kön. 2004.

Konsumtionskategori n=	Pojkar				Flickor			
	0	1-2	3-4	5-6	0	1-2	3-4	5-6
Trivs ganska dåligt eller mycket dåligt i skolan	4	5	6	8	4	6	7	11
Skolkar ett par gånger i månaden eller oftare	4	6	12	20	3	6	16	31
<i>Problem p g a alkohol</i>								
Individuella problem	2	34	79	90	2	49	92	96
Relationsproblem	1	13	36	55	1	27	64	79
Sexuella problem	1	5	14	34	0	7	22	46
Brottsrelaterade problem	1	6	25	47	0	8	26	47
<i>Mycket svårt att prata, t ex om problem, med:</i>								
Förälder eller annan vuxen de bor med	14	18	20	21	16	19	23	31
Annan vuxen	29	31	30	30	31	31	32	35
Elefvårdspersonal	33	39	43	44	45	52	58	64
Kamrater	12	11	9	7	9	8	3	4
Syskon	25	25	22	27	23	26	25	26

Tabell 76. Olika indikatorer på alkohol i olika regioner i Sverige, efter kön. Värdena är genomsnittsvärden för åren 2002–2004 ^{a)}.

häär	Stock- holms län	Västra Götalands län	Skåne län	Södra Sverige	Mellersta Sverige	Norra Sverige
Pojkar						
Genomsnittskonsumtion i dl 100% alkohol	28	42	52	44	34	26
Intensivkonsumtion ^{b)} av alkohol någon gång per månad eller oftare	23	29	30	32	27	17
Druckit hembränt de senaste 12 månaderna	18	25	20	26	30	30
Druckit smuggelsprit de senaste 12 månaderna	14	23	31	25	15	8
Flickor						
Genomsnittskonsumtion i dl 100% alkohol	24	31	33	28	27	23
Intensivkonsumtion ^{b)} av alkohol någon gång per månad eller oftare	20	23	25	26	25	21
Druckit hembränt de senaste 12 månaderna	18	28	25	30	33	35
Druckit smuggelsprit de senaste 12 månaderna	14	21	29	20	13	9

a) Stockholms län: pojkar n=1 502, flickor n=1 505. Västra Götalands län: pojkar n=1 324, flickor n=1 278. Skåne län: pojkar n=1 181, flickor n=1 162. Södra Sverige: pojkar n=1 448, flickor n=1 339; Mellersta Sverige: pojkar n=1 333, flickor n=1 404. Norra Sverige: pojkar n=1159, flickor n=1152.

b) Intensivkonsumtion = dricker alkohol motsvarande minst en halvflaska sprit eller en helflaska vin eller fyra stora flaskor cider eller fyra burkar starköl eller sex burkar folköl vid samma tillfälle.

Tabell 77a. ”Hur får du vanligen tag på folköl/starköl?” Årskurs 9. Procentuell fördelning bland **pojkar** efter alkoholsort ^{a)} i olika regioner. Värdena är genomsnittsvärden för åren 2002–2004 ^{b)}.

	Stock- holms län	Västra Götalands län	Skåne län	Södra Sverige	Mellersta Sverige	Norra Sverige
Folköl						
Dricker inte	53	46	54	49	47	57
Köper själv	12	12	10	8	9	5
Från syskon	4	7	4	5	5	5
Från kompisar/deras syskon	18	22	15	19	19	14
Från föräldrar (med lov)	8	12	18	16	12	8
Från föräldrar (utan lov)	2	2	2	3	2	1
Från annan vuxen som bjuder	4	4	4	6	5	6
Från annan vuxen som köpt	10	10	5	10	14	13
Restaurang, pub eller liknande	1	1	1	1	1	1
Tillverkar själv	1	1	1	1	1	1
På annat sätt	1	2	1	1	1	1
Ej svar	3	2	2	2	2	2
Starköl						
Dricker inte	52	45	43	41	48	58
Köper på Systemet	1	1	1	1	1	1
Från syskon	4	7	6	7	5	5
Från kompisar/deras syskon	23	26	23	28	24	17
Från föräldrar (med lov)	6	10	16	12	8	5
Från föräldrar (utan lov)	2	3	2	3	2	1
Från annan vuxen som bjuder	4	5	6	5	5	7
Från annan vuxen som köpt	16	13	7	13	17	15
Restaurang, pub eller liknande	1	1	1	1	1	1
Tillverkar själv	1	1	1	1	1	1
Handlar i ett grannland	1	3	9	3	1	1
På annat sätt	1	3	4	3	1	1
Ej svar	2	2	3	3	2	2

a) Högst tre svarsalternativ per alkoholsort fick markeras.

b) Bastal: Se tabell 76.

Tabell 77b. ”Hur får du vanligen tag på folköl/starköl?” Årskurs 9. Procentuell fördelning bland **flickor** efter alkoholsort ^{a)} i olika regioner. Värdena är genomsnittsvärden för åren 2002–2004 ^{b)}.

	Stock- holms län	Västra Götalands län	Skåne län	Södra Sverige	Mellersta Sverige	Norra Sverige
Folköl						
Dricker inte	62	55	60	58	60	63
Köper själv	5	6	5	2	4	1
Från syskon	3	4	4	4	4	3
Från kompisar/deras syskon	21	22	21	22	19	17
Från föräldrar (med lov)	8	9	13	12	8	5
Från föräldrar (utan lov)	3	4	3	3	3	2
Från annan vuxen som bjuder	8	8	7	10	8	8
Från annan vuxen som köpt	12	14	4	11	14	15
Restaurang, pub eller liknande	1	1	1	1	1	1
Tillverkar själv	1	0	0	-	0	0
På annat sätt	2	1	2	1	1	1
Ej svar	1	1	1	1	1	1
Starköl						
Dricker inte	61	54	57	54	57	62
Köper på Systemet	0	0	0	0	0	0
Från syskon	3	3	4	4	4	3
Från kompisar/deras syskon	22	24	24	26	22	19
Från föräldrar (med lov)	5	6	9	9	5	3
Från föräldrar (utan lov)	3	4	3	4	4	3
Från annan vuxen som bjuder	8	8	7	10	10	9
Från annan vuxen som köpt	14	15	6	14	16	18
Restaurang, pub eller liknande	2	1	1	1	1	1
Tillverkar själv	0	0	0	-	0	0
Handlar i ett grannland	1	2	4	1	1	0
På annat sätt	1	2	3	1	1	1
Ej svar	1	2	2	2	1	2

a) Högst tre svarsalternativ per alkoholsort fick markeras.

b) Bastal: Se tabell 76.

Tabell 78a. ”Hur får du vanligen tag på vin/sprit?” Årskurs 9. Procentuell fördelning bland **pojkar** efter alkoholsort ^{a)} i olika regioner. Värdena är genomsnittsvärden för åren 2002–2004 ^{b)}.

	Stock- holms län	Västra Götalands län	Skåne län	Södra Sverige	Mellersta Sverige	Norra Sverige
Vin						
Dricker inte	66	67	62	64	67	79
Köper på Systemet	1	0	0	1	0	0
Från syskon	2	3	2	2	2	1
Från kompisar/deras syskon	10	11	11	11	11	6
Från föräldrar (med lov)	14	14	18	16	16	8
Från föräldrar (utan lov)	4	3	2	2	3	2
Från annan vuxen som bjuder	4	2	3	4	3	4
Från annan vuxen som köpt	5	4	3	4	4	1
Restaurang, pub eller liknande	1	0	1	1	0	1
Tillverkar själv	1	1	0	1	1	1
Handlar i ett grannland	0	1	3	1	1	0
På annat sätt	1	1	3	2	1	0
Ej svar	2	1	2	1	1	1
Sprit						
Dricker inte	50	42	37	40	47	57
Köper på Systemet	1	1	1	1	1	1
Från syskon	4	6	5	5	4	4
Från kompisar/deras syskon	24	31	30	30	27	21
Från föräldrar (med lov)	7	9	13	10	8	5
Från föräldrar (utan lov)	5	6	4	5	5	3
Från annan vuxen som bjuder	5	5	5	6	5	6
Från annan vuxen som köpt	15	11	8	11	13	12
Restaurang, pub eller liknande	2	1	1	1	1	1
Tillverkar själv	1	1	0	1	1	3
Handlar i ett grannland	1	2	11	3	1	1
På annat sätt	1	2	4	3	1	1
Ej svar	2	2	3	3	1	1

a) Högst tre svarsalternativ per alkoholsort fick markeras.

b) Bastal: Se tabell 76.

Tabell 78b. ”Hur får du vanligen tag på vin/sprit?” Årskurs 9. Procentuell fördelning bland **flickor** efter alkoholsort ^{a)} i olika regioner. Värdena är genomsnittsvärden för åren 2002–2004 ^{b)}.

	Stock- holms- län	Västra Götalands län	Skåne län	Södra Sverige	Mellersta Sverige	Norra Sverige
Vin						
Dricker inte	48	46	40	41	49	63
Köper på Systemet	0	0	0	0	0	0
Från syskon	3	3	4	3	3	2
Från kompisar/deras syskon	17	21	24	25	17	15
Från föräldrar (med lov)	25	24	29	24	20	13
Från föräldrar (utan lov)	7	7	4	6	8	4
Från annan vuxen som bjuder	8	9	8	11	9	7
Från annan vuxen som köpt	9	9	5	11	10	8
Restaurang, pub eller liknande	2	1	2	1	0	0
Tillverkar själv	0	0	0	0	0	0
Handlar i ett grannland	1	1	5	1	0	0
På annat sätt	1	1	3	1	2	1
Ej svar	1	1	1	2	1	0
Sprit						
Dricker inte	42	36	35	37	41	48
Köper på Systemet	0	0	0	0	-	0
Från syskon	5	6	6	5	4	4
Från kompisar/deras syskon	33	35	38	38	33	29
Från föräldrar (med lov)	8	9	15	11	8	4
Från föräldrar (utan lov)	11	10	6	10	10	7
Från annan vuxen som bjuder	11	11	10	13	11	9
Från annan vuxen som köpt	19	18	9	16	20	19
Restaurang, pub eller liknande	3	2	2	1	1	1
Tillverkar själv	1	0	0	0	0	1
Handlar i ett grannland	1	3	8	1	0	0
På annat sätt	2	3	4	2	2	1
Ej svar	1	2	1	1	1	1

a) Högst tre svarsalternativ per alkoholsort fick markeras.

b) Bastal: Se tabell 76.

Tabell 79. ”Hur får du vanligen tag på blanddrycker?”^{a)} Årskurs 9. Procentuell fördelning efter kön i olika regioner. Värdena är genomsnittsvärden för åren 2002–2004^{b)}.

	Stock- holms län	Västra Götalands län	Skåne län	Södra Sverige	Mellersta Sverige	Norra Sverige
Pojkar						
Dricker inte	42	31	32	33	36	49
Köper på Systemet	1	1	2	1	1	1
Från syskon	6	8	7	7	7	6
Från kompisar/deras syskon	27	32	25	31	30	24
Från föräldrar (med lov)	12	21	25	22	17	11
Från föräldrar (utan lov)	3	2	2	2	3	2
Från annan vuxen som bjuder	6	6	6	7	6	6
Från annan vuxen som köpt	15	12	7	11	14	12
Restaurang, pub eller liknande	2	2	3	2	1	1
Tillverkar själv	1	1	1	1	1	1
Handlar i ett grannland	1	3	10	2	1	1
På annat sätt	1	2	2	1	1	1
Ej svar	2	2	2	3	1	2
Flickor						
Dricker inte	32	26	29	24	29	38
Köper på Systemet	1	1	1	0	0	0
Från syskon	6	9	8	9	7	6
Från kompisar/deras syskon	36	38	32	38	35	31
Från föräldrar (med lov)	18	24	32	29	21	14
Från föräldrar (utan lov)	5	4	3	3	4	3
Från annan vuxen som bjuder	13	12	10	15	12	11
Från annan vuxen som köpt	21	20	8	18	23	24
Restaurang, pub eller liknande	4	3	4	2	2	1
Tillverkar själv	0	0	0	0	0	–
Handlar i ett grannland	2	2	8	2	0	0
På annat sätt	2	1	2	1	1	1
Ej svar	2	2	2	1	1	0

a) Högst tre svarsalternativ fick markeras.

b) Bastal: Se tabell 76.

Tabell 80a. Andelen elever som upplevt problem i samband med alkoholkonsumtion. Årskurs 9. Procentuell fördelning bland **pojkar** i olika regioner. Värdena är genomsnittsvärden för åren 2002–2004 ^{a)}.

	Stock- holms län	Västra Götalands län	Skåne län	Södra Sverige	Mellersta Sverige	Norra Sverige
Individuella problem						
Försämrade prestationer i skolan eller på arbetet	5	4	6	6	4	3
Förstört saker eller kläder	16	18	19	22	18	13
Tappat pengar eller andra värdesaker	11	13	15	15	12	9
Råkat ut för en olycka eller skadats	10	10	11	12	11	9
Haft huvudvärk eller mått illa dagen efter (s k baksmälla)	41	46	46	48	42	33
Relationsproblem						
Grälat	17	18	20	20	17	15
Problem med vänner	8	9	10	8	8	6
Problem med föräldrar	9	8	8	8	7	7
Problem med lärare	2	3	3	2	2	2
Sexuella problem						
Lett till oönskat sex	7	7	8	9	9	7
Lett till oskyddat sex	9	9	8	8	11	8
Brottsrelaterade problem						
Bråkat eller slagits	14	16	17	17	13	11
Blivit bestulen eller rånad	7	7	8	8	7	6
Råkat i bråk med polisen	3	2	3	3	2	2

a) Bastal: Se tabell 76.

Tabell 80b. Andelen elever som upplevt problem i samband med alkoholkonsumtion. Årskurs 9. Procentuell fördelning bland **flickor** i olika regioner. Värdena är genomsnittsvärden för åren 2002–2004 ^{a)}.

	Stock- holms län	Västra Götalands län	Skåne län	Södra Sverige	Mellersta Sverige	Norra Sverige
Individuella problem						
Försämrade prestationer i skolan eller på arbetet	6	6	5	7	5	6
Förstört saker eller kläder	19	22	21	21	21	19
Tappat pengar eller andra värdesaker	13	15	16	14	16	16
Råkat ut för en olycka eller skadats	10	12	12	12	12	12
Haft huvudvärk eller mått illa dagen efter (s k baksmälla)	46	53	50	53	51	45
Relationsproblem						
Grälat	24	30	27	27	30	27
Problem med vänner	16	19	17	20	18	16
Problem med föräldrar	14	16	13	13	15	14
Problem med lärare	2	2	2	1	1	2
Sexuella problem						
Lett till oönskat sex	6	9	8	7	9	9
Lett till oskyddat sex	8	12	11	11	13	13
Brottsrelaterade problem						
Bråkat eller slagits	10	12	13	10	12	12
Blivit bestulen eller rånad	5	4	4	3	6	5
Råkat i bråk med polisen	3	4	3	3	3	4

a) Bastal: Se tabell 76.

Tabell 81. Olika indikatorer på rökning, narkotikakonsumtion och sniffning i olika regioner i Sverige, efter kön. Värdena är genomsnittsvärden för åren 2002–2004^{a)}.

	Stock- holms län	Västra Götalands län	Skåne län	Södra Sverige	Mellersta Sverige	Norra Sverige
Pojkar						
Röker	20	20	22	24	21	18
Snusar	21	26	22	26	24	22
Röker och/eller snusar	29	32	31	34	30	27
Har sniffat	10	8	9	8	8	7
Har använt narkotika	10	7	10	7	7	5
Haft lust att pröva narkotika ^{b)}	5	4	5	4	4	3
Haft möjlighet att pröva narkotika ^{b)}	27	23	28	23	23	16
Flickor						
Röker	30	32	29	32	32	30
Snusar	5	6	3	5	7	14
Röker och/eller snusar	31	33	29	32	33	33
Har sniffat	8	7	6	5	6	6
Har använt narkotika	8	8	8	7	7	6
Haft lust att pröva narkotika ^{b)}	6	7	7	5	6	6
Haft möjlighet att pröva narkotika ^{b)}	27	24	27	22	22	19

a) Bastal: Se tabell 76.

b) Endast de som ej använt narkotika (Stockholms län: pojkar n=1 785, flickor n=1 874. Västra Götalands län: pojkar n=1 684, flickor n=1 581. Skåne län: pojkar n=1 375, flickor n=1 413. Södra Sverige: pojkar n=1 770, flickor n=1 682. Mellersta Sverige: pojkar n=1 697, flickor n=1 680. Norra Sverige: pojkar n=1 459, flickor n=1 480.)

Sedan 1971 har det genomförts årliga undersökningar om alkohol-, narkotika- och tobaksvanorna bland skolungdomar. I samband med 2004 års undersökning, som omfattar ett urval av klasser i hela Sverige, görs dessutom uppdragsundersökningar i vissa län.

Undersökningen är helt anonym. Skriv inte ditt namn på formuläret. När du fyllt i formuläret skall du stoppa det i kuvertet och klistra igen det. Skriv inte heller ditt namn på kuvertet så ingen kan ta reda på hur du svarat. Kuverten samlas in av din lärare som skickar in dem öppnade till CAN.

Besvara frågorna genom att sätta kryss för det svar som stämmer bäst för dig. Sätt bara kryss i en ruta om inte annat anges. Innan du stoppar formuläret i kuvertet så titta igenom det och se till att du inte har hoppat över någon fråga.

TACK FÖR DIN MEDVERKAN!

1 Är du pojke eller flicka?

Pojke

Flicka

2 Vilket år är du född?

År 19

Följande frågor berör ALKOHOL - t ex öl, vin och sprit.

3 Har du någon gång under vårterminen druckit öl, alkoläsk, stark cider, vin eller sprit?

Räkna inte med lättöl eller svag cider. Med sprit menas brännvin, vodka, gin, konjak, whisky, likör, punsch och liknande, även utblandat i drink eller shots.

Nej

Ja, en gång

Ja, flera gånger

4 Har du druckit alkohol under de senaste 7 dagarna (från och med igår)?

Markera ett eller flera kryss.

Nej, varken öl, alkoläsk, stark cider, vin eller sprit

Ja, folköl (2,8-3,5% alkohol)

Ja, starköl (mer än 3,5% alkohol)

Ja, alkoläsk

Ja, stark cider (d v s sådan som finns på Systembolaget, pubar o dyl)

Ja, vin

Ja, sprit

5 Hur ofta brukar du dricka folköl?

- Dricker inte folköl
- Varje dag
- Varannan dag
- Två gånger i veckan
- En gång i veckan
- Två gånger i månaden
- En gång i månaden
- Två till sex gånger om året
- En gång om året eller mera sällan

6 Hur mycket folköl dricker du ungefär vid varje tillfälle?

- Dricker inte folköl
- Ett glas eller mindre
- 1 burk (50 cl)
- 2 burkar
- 3-4 burkar
- 5-7 burkar
- 8 burkar eller mer

7 Hur får du vanligen tag på folköl?

Markera med högst tre kryss.

- Dricker inte folköl
- Köper själv
- Från syskon
- Från kompisar eller kompisars syskon
- Från egna föräldrar (med lov)
- Från egna föräldrar (utan lov)
- Från annan person (18 år eller äldre) som bjuder
- Från annan person (18 år eller äldre) som köper ut åt mig
- På restaurang, pub eller liknande
- Tillverkar själv
- På annat sätt, nämligen →

8 Hur ofta brukar du dricka starköl?

- Dricker inte starköl
- Varje dag
- Varannan dag
- Två gånger i veckan
- En gång i veckan
- Två gånger i månaden
- En gång i månaden
- Två till sex gånger om året
- En gång om året eller mera sällan

9 Hur mycket starköl dricker du ungefär vid varje tillfälle?

- Dricker inte starköl
- Ett glas eller mindre
- 1 flaska (33 cl)
- 1 burk (1-2 flaska)
- 2 burkar (3 flaskor)
- 3-4 burkar (4-6 flaskor)
- 5-7 burkar (7-11 flaskor)
- 8 burkar eller mer (12 flaskor eller mer)

10 Hur får du vanligen tag på starköl?

Markera med högst tre kryss.

- Dricker inte starköl
- Köper själv på systemet
- Från syskon
- Från kompisar eller kompisars syskon
- Från egna föräldrar (med lov)
- Från egna föräldrar (utan lov)
- Från annan vuxen (20 år eller äldre) som bjuder
- Från annan vuxen (20 år eller äldre) som köper ut åt mig
- På restaurang, pub eller liknande
- Tillverkar själv
- Handlar i ett grannland (Danmark, Norge eller Finland)
- På annat sätt, nämligen

11 Hur ofta brukar du dricka vin?

- Dricker inte vin
- Varje dag
- Varannan dag
- Två gånger i veckan
- En gång i veckan
- Två gånger i månaden
- En gång i månaden
- Två till sex gånger om året
- En gång om året eller mera sällan

12 Hur mycket vin dricker du ungefär vid varje tillfälle?

- Dricker inte vin
 - 2 cl
 - 5 cl
 - 10 cl (1 vinglas)
 - 20 cl
 - 37 cl (1 halvflaska)
 - 60 cl
 - 75 cl (1 helflaska)
 - Mer än 75 cl, nämligen

 cl

13 Hur får du vanligen tag på vin?

Markera med högst tre kryss.

- Dricker inte vin
- Köper själv på systemet
- Från syskon
- Från kompisar eller kompisars syskon
- Från egna föräldrar (med lov)
- Från egna föräldrar (utan lov)
- Från annan vuxen (20 år eller äldre) som bjuder
- Från annan vuxen (20 år eller äldre) som köper ut åt mig
- På restaurang, pub eller liknande
- Tillverkar själv
- Handlar i ett grannland (Danmark, Norge eller Finland)
- På annat sätt, nämligen →

14 Har du någon gång under de senaste 12 månaderna druckit hemtillverkat vin?

- Ja, en gång
- Ja, 2-4 gånger
- Ja, 5-10 gånger
- Ja, 11-20 gånger
- Ja, mer än 20 gånger
- Nej, inte under de senaste 12 månaderna
- Nej, har aldrig druckit hemtillverkat vin

15 Hur ofta brukar du dricka sprit?

Med sprit avses bl a brännvin, vodka, gin, konjak, whisky, likör, punsch, men också hembränt och smuggelsprit. Även sprit som ingår i t ex drinkar eller shots.

- Dricker inte sprit
- Varje dag
- Varannan dag
- Två gånger i veckan
- En gång i veckan
- Två gånger i månaden
- En gång i månaden
- Två till sex gånger om året
- En gång om året eller mera sällan

16 Hur mycket sprit dricker du ungefär vid varje tillfälle?

- Dricker inte sprit
- 2 cl
- 4 cl (ungefär en stor snaps eller motsvarande)
- 6 cl
- 8 cl
- 12 cl
- 18 cl (1/2 kvarting)
- 35 cl (1 kvarting)
- 60 cl
- 70 cl
- Mer än 70 cl, nämligen →

--	--	--

 cl

17 Hur får du vanligen tag på sprit?

Markera med högst tre kryss.

- Dricker inte sprit
- Köper själv på systemet
- Från syskon
- Från kompisar eller kompisars syskon
- Från egna föräldrar (med lov)
- Från egna föräldrar (utan lov)
- Från annan vuxen (20 år eller äldre) som bjuder
- Från annan vuxen (20 år eller äldre) som köper ut åt mig
- På restaurang, pub eller liknande
- Tillverkar själv
- Handlar i ett grannland (Danmark, Norge eller Finland)
- På annat sätt, nämligen →

18 Har du någon gång under de senaste 12 månaderna druckit hemtillverkad sprit, s k hembränt?

- Ja, en gång
- Ja, 2-4 gånger
- Ja, 5-10 gånger
- Ja, 11-20 gånger
- Ja, mer än 20 gånger
- Nej, inte under de senaste 12 månaderna
- Nej, har aldrig druckit hemtillverkad sprit → *Fortsätt med fråga 20*

19 Hur får du vanligen tag på den hembrända spriten?

Markera med ett eller flera kryss.

- Köpt direkt av någon som tillverkar
- Köpt av kompisar
- Blivit bjuden av kompisar
- Från egna föräldrar (med lov)
- Från egna föräldrar (utan lov)
- Från annan vuxen (20 år eller äldre) som bjudit
- Från annan vuxen (20 år eller äldre) som köpt åt mig
- Tillverkat själv
- På annat sätt, nämligen →

Hur har kompisarna fått tag på den hembrända spriten? Markera med ett eller flera kryss.

- Från föräldrar (med eller utan lov)
- Köpt av vuxen (20 år eller äldre)
- Köpt av någon under 20 år
- Tillverkat själv
- Annat. Hur?
- Vet inte

20 Vet du någon person som har en hembränningsapparat?

- Ja
- Nej

21 Har du någon gång under de senaste 12 månaderna druckit smuggelsprit?

- Ja, en gång
- Ja, 2-4 gånger
- Ja, 5-10 gånger
- Ja, 11-20 gånger
- Ja, mer än 20 gånger
- Nej, inte under de senaste 12 månaderna
- Nej, har aldrig druckit smuggelsprit

22 Hur ofta brukar du dricka stark cider, alkoholisk eller liknande?

Med stark cider avses sådan som finns på Systembolag, pubar o dyl.

- Dricker inte stark cider eller alkoholisk
- Varje dag
- Varannan dag
- Två gånger i veckan
- En gång i veckan
- Två gånger i månaden
- En gång i månaden
- Två till sex gånger om året
- En gång om året eller mera sällan

23 Hur mycket stark cider, alkoholisk eller liknande dricker du ungefär vid varje tillfälle?

- Dricker inte stark cider eller alkoholisk
- 2 cl
- 5 cl
- 10 cl (ett glas)
- 1 liten flaska (33 cl)
- 1 stor flaska (50 cl)
- 2 stora flaskor (2-3 små flaskor)
- 3-4 stora flaskor (4-6 små flaskor)
- 5-7 stora flaskor (7-11 små flaskor)
- 8 stora flaskor eller mer

24 Hur får du vanligen tag på stark cider, alkoholisk eller likande?

Markera med högst tre kryss.

- Dricker inte stark cider eller alkoholisk
- Köper själv på systemet
- Från syskon
- Från kompisar eller kompisars syskon
- Från egna föräldrar (med lov)
- Från egna föräldrar (utan lov)
- Från annan vuxen (20 år eller äldre) som bjuder
- Från annan vuxen (20 år eller äldre) som köper ut åt mig
- På restaurang, pub eller liknande
- Tillverkar själv
- Handlar i ett grannland (Danmark, Norge eller Finland)
- På annat sätt, nämligen →

25 Hur ofta händer det att du dricker alkohol motsvarande minst 18 cl sprit (en halv kvarting) eller en helflaska vin eller fyra stora flaskor stark cider/alkoläsk eller fyra burkar starköl eller sex burkar folköl vid samma tillfälle?

- Dricker inte alkohol
- Någon gång i veckan
- Ett par gånger i månaden
- Någon gång i månaden
- Några gånger per år
- Mer sällan
- Aldrig

26 Har du någon gång druckit så mycket alkohol att du känt dig berusad?

- Nej
- Ja

27 Kan du ange på en skala från 1 till 10 hur berusad du anser att du var senaste gången.

Lätt påverkad

Kraftigt berusad så att jag inte kunde stå på benen

- 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

- Jag har aldrig varit berusad

28 Hur ofta dricker du så mycket alkohol att du känner dig berusad?

- Dricker inte alkohol
- Någon gång i veckan
- Ett par gånger i månaden
- Någon gång i månaden
- Några gånger per år
- Mer sällan
- Aldrig

29 Är det lätt eller svårt för dig att få tag på folköl, starköl, stark cider/alkoläsk, vin eller sprit?

Markera ett svar för varje dryck.

	Folköl	Starköl	Stark cider el. alkoläsk	Vin	Systembolags- sprit	Hem- bränt	Smuggel- sprit
Mycket svårt.....	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Ganska svårt.....	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Varken lätt eller svårt	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Ganska lätt.....	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Mycket lätt.....	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Dricker aldrig.....	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

30 Känner någon av dina föräldrar till att du dricker alkohol?

Räkna inte med vanlig cider eller lättöl.

- Dricker inte alkohol
- Nej
- Ja, men bara en liten del av det jag dricker
- Ja, men bara ungefär hälften av det jag dricker
- Ja, i princip allt jag dricker

31 Har du någonsin fått något av följande problem p g a att du druckit alkohol?

Markera en ruta på varje delfråga

	Aldrig	En gång	Två gånger	3 ggr eller mer
a) Grälat.....	☐	☐	☐	☐
b) Bråkat eller slagits.....	☐	☐	☐	☐
c) Råkat ut för någon slags olycka eller skadats.....	☐	☐	☐	☐
d) Tappat pengar eller andra värdesaker.....	☐	☐	☐	☐
e) Förstört saker eller kläder.....	☐	☐	☐	☐
f) Problem med förhållandet till föräldrar.....	☐	☐	☐	☐
g) Problem med förhållandet till vänner.....	☐	☐	☐	☐
h) Problem med förhållandet till lärare.....	☐	☐	☐	☐
i) Försämrade prestationer i skolan eller arbetet.....	☐	☐	☐	☐
j) Lett till oönskad sex.....	☐	☐	☐	☐
k) Lett till oskyddad sex.....	☐	☐	☐	☐
l) Blivit bestulen eller rånad.....	☐	☐	☐	☐
m) Råkat i bråk med polisen.....	☐	☐	☐	☐
n) Haft huvudvärk eller mått illa dagen efter (sk baksmälla).....	☐	☐	☐	☐

32 Hur stor risk tror du det är att människor skadar sig själva, fysiskt eller på annat sätt, om de...

Markera en ruta på varje delfråga

	Ingen risk	Liten risk	Måttlig risk	Stor risk	Vet ej
a) röker ett paket cigaretter eller mer per dag	☐	☐	☐	☐	☐
b) dricker 1-2 drinkar* nästan varje dag	☐	☐	☐	☐	☐
c) röker marijuana eller hasch regelbundet	☐	☐	☐	☐	☐
d) tar LSD regelbundet	☐	☐	☐	☐	☐
e) tar amfetamin regelbundet	☐	☐	☐	☐	☐
f) tar ecstasy regelbundet	☐	☐	☐	☐	☐
g) tar anabola steroider regelbundet	☐	☐	☐	☐	☐
h) sniffar (lim, spray etc) regelbundet	☐	☐	☐	☐	☐

* En drink motsvarar ett glas vin, en flaska öl, ett snapsglas sprit etc eller en blandad drink.

Följande avsnitt handlar om sniffning och narkotika.

33 Har du sniffat någon gång?

Nej → Fortsätt med fråga 35

Ja, en gång
 Ja, flera gånger } → Vad har du sniffat?

34 Händer det fortfarande att du sniffar?

- Nej
- Ja, nästan varje dag
- Ja, ett par gånger i veckan
- Ja, ett par gånger i månaden
- Ja, någon gång om året

35 Har du någon gång använt sömnmedel eller lugnande medel av bensodiazepintyp (Rohypnol, Diazepam, Imovane, Stilnoct m fl)?

Markera med ett eller flera kryss

- Nej
- Ja, med recept
- Ja, utan recept

36 Har du någon gång använt läkemedel tillsammans med alkohol i berusningssyfte?

Nej
 Ja, 1-2 gånger
 Ja, flera gånger } → Vilket läkemedel har du använt?

37 Har du någon gång haft möjlighet att pröva narkotika?

Med narkotika avses t ex hasch, marijuana, amfetamin, ecstasy, LSD, kokain, heroin och GHB.

- Ja
- Nej

38 Har du någon gång haft lust att pröva narkotika?

- Ja
- Tveksam
- Nej

39 Känner du till någon person i din egen ålder som du tror eller säkert vet har använt något av följande medel?

Markera med ett kryss för varje delfråga.

	Ja, vet säkert	Ja, det tror jag	Nej
a) Hasch/marijuana_.....	☐	☐	☐
b) Amfetamin_.....	☐	☐	☐
c) Heroin_.....	☐	☐	☐
d) Kokain_.....	☐	☐	☐
e) Ecstasy_.....	☐	☐	☐
f) LSD_.....	☐	☐	☐
g) GHB_.....	☐	☐	☐
h) Annan narkotika_.....	☐	☐	☐

40 Vet du någon person som skulle kunna ge eller sälja narkotika till dig?

- Nej
- Ja, det tror jag
- Ja, det vet jag säkert

41 Vilket eller vilka slag av narkotika tror du att du skulle kunna få tag på?

Markera med ett eller flera kryss.

- Tror inte att jag kan få tag på narkotika
- Hasch
- Marijuana
- Amfetamin
- Heroin som röks
- Heroin som injiceras
- Morfin eller liknande
- Kokain
- LSD
- Ecstasy
- GHB
- Annan typ av narkotika, nämligen
- Vet inte

42 Har du någon gång använt narkotika?

Med narkotika avses t ex hasch, marijuana, amfetamin, ecstasy, LSD, kokain, heroin och GHB.

- Ja
- Nej → Fortsätt med fråga 53

43 Vilket eller vilka slag av narkotika har du använt?

Markera med ett eller flera kryss.

- Hasch
- Marijuana
- Amfetamin
- Heroin som röks
- Heroin som injicerats
- Morfin eller liknande
- Kokain
- LSD
- Ecstasy
- GHB
- Annan typ av narkotika, nämligen →
- Vet inte

44 Hur många gånger har du använt hasch/marijuana?

- Ingen gång
- 1 gång
- 2-4 gånger
- 5-10 gånger
- 11-20 gånger
- 21-50 gånger
- Mer än 50 gånger

45 Hur många gånger har du använt annan narkotika än hasch/marijuana?

- Ingen gång
- 1 gång
- 2-4 gånger
- 5-10 gånger
- 11-20 gånger
- 21-50 gånger
- Mer än 50 gånger

46 Hur många gånger har du använt hasch/marijuana den senaste månaden (dvs 30 dagar tillbaka från och med igår)?

- Ingen gång
 1 gång
 2-4 gånger
 5-10 gånger
 11-20 gånger
 Mer än 20 gånger

47 Hur många gånger har du använt annan narkotika än hasch/marijuana under den senaste månaden (dvs 30 dagar tillbaka från och med igår)?

- Ingen gång
 1 gång
 2-4 gånger
 5-10 gånger
 11-20 gånger
 Mer än 20 gånger

48 Vilket slag av narkotika använde du första gången?

Hasch

Marijuana

Annat, nämligen —————→

49 Hur var det när du använde narkotika första gången?

Markera en ruta på varje delfråga

	Ja	Nej
a) Var du i en grupp där fler använde?.....	☐	☐
b) Var det bara du och en kompis?.....	☐	☐
c) Var du berusad?.....	☐	☐
d) Hade du tidigare funderat på att prova?.....	☐	☐
e) Blev du uppmuntrad av andra att prova?.....	☐	☐

50 Hur har du fått tag på narkotika?

Markera med ett eller flera kryss.

- Köpt av en okänd
 Köpt av någon jag hört talas om men inte känner personligen
 Köpt av kompisar
 Köpt av någon annan jag känner
 Langat själv
 Skaffat direkt från läkare
 Blivit bjuden av kompisar
 Blivit bjuden av äldre bror eller syster
 Blivit bjuden av vuxen person (20 år eller äldre)
 På annat sätt. Hur? —————→

51 Var har du fått tag på narkotika?

Markera med ett eller flera kryss.

Gata, park etc

I skolan eller på skolgården

Disco, bar etc

På en fest

Hemma hos en kompis

Hemma hos en langare

På annat ställe, nämligen →

52 Känner någon av dina föräldrar till att du använt narkotika?

Ja

Nej

Jag vet inte

Följande avsnitt handlar bl a om dopning och tobak.

53 Har du någon gång använt anabola androgena steroider (AAS) utan läkarordination?

Ja, flera gånger/kurer

Ja, ett fåtal gånger

Ja, en gång

Nej

54 Röker du?

Nej, har aldrig rökt

Nej, har bara provat

Nej, har slutat

Ja, varje dag

Ja, nästan varje dag

Ja, men bara vid veckosluten

Ja, men bara när jag är på fest

Ja, men bara ibland

Fortsätt med fråga 56

Hur många cigaretter röker du varje dag?

Röker inte cigaretter

Röker för det mesta _____ cigaretter per dag

55 Hur får du vanligen tag på cigaretter?

Markera med högst tre kryss.

Köper själv

Från kompisar

Från föräldrar

Från annan person (18 år eller äldre)

Var har du köpt cigaretter?

Varuhus/mataffär

Närbutik/jourbutik

Kiosk

Bensinstation

Restaurang

Annat ställe

56 Snusar du?

- Nej, har aldrig snusat
- Nej, har bara prövat
- Nej, har slutat
- Ja, varje dag
- Ja, nästan varje dag
- Ja, men bara ibland

Fortsätt med fråga 59

57 Hur mycket snus använder du?

- Mindre än 1 dosa per vecka
- 1 dosa per vecka
- 2 dosor per vecka
- 3 dosor per vecka
- 4 eller fler dosor per vecka

58 Hur får du vanligen tag på snus?

Markera med högst tre kryss.

- Köper själv
- Från kompisar
- Från egna föräldrar
- Från annan person (18 år eller äldre)

Var har du köpt snus?

- Varuhus/mataffär
- Närbutik/jourbutik
- Kiosk
- Bensinstation
- Restaurang
- Annat ställe

59 Hur gammal var du när du (om någonsin) gjorde följande saker FÖR FÖRSTA GÅNGEN?

Markera en ruta på varje delfråga.

	Aldrig	11 år eller yngre	12 år	13 år	14 år	15 år	16 år
a) Drack minst ett glas alkohol (öl, vin, sprit etc) _____	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
b) Blev berusad av alkohol _____	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
c) Rökte din första cigarett _____	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
d) Rökte cigaretter dagligen _____	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
e) Provade marijuana eller hasch _____	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
f) Provade annan narkotika än marijuana/hasch _____	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
g) Provade att sniffa _____	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
h) Provade alkohol tillsammans med läkemedel _____	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

60 Har du haft någon undervisning om alkohol, narkotika och tobak det här läsåret (d v s under höst- eller vårterminen)?

- Nej
- Ja, någon enstaka timme
- Ja, några timmar
- Ja, sammanlagt ungefär en dag
- Ja, sammanlagt ungefär 2-3 dagar
- Ja, sammanlagt ungefär en vecka
- Ja, sammanlagt mer än en vecka

61 Hur trivs du i skolan?

- Mycket bra
- Ganska bra
- Varken bra eller dåligt
- Ganska dåligt
- Mycket dåligt

62 Brukar du skolka?

- Nej, aldrig
- Ja, någon gång per termin
- Ja, en gång i månaden
- Ja, 2-3 gånger i månaden
- Ja, en gång i veckan
- Ja, flera gånger i veckan

63 Om du får problem eller bara skulle vilja prata med någon, hur lätt eller svårt tycker du då att det är att vända sig till...

Markera en ruta på varje delfråga

	Mycket lätt	Ganska lätt	Varken lätt eller svårt	Ganska svårt	Mycket svårt
a) föräldrar eller de vuxna du bor hos?	☐	☐	☐	☐	☐
b) annan vuxen?	☐	☐	☐	☐	☐
c) elevvårdspersonal på skolan?	☐	☐	☐	☐	☐
d) kamrater?	☐	☐	☐	☐	☐
e) syskon (om du har något/några)?	☐	☐	☐	☐	☐

64 Har du de senaste 30 dagarna deltagit i spel eller lotterier med pengar eller värdeföremål som vinst?

Ja

Nej Tack för din medverkan.

65 Vilka spel eller lotterier har du deltagit i under de senaste 30 dagarna?

Markera med ett eller flera kryss.

Joker

Hallbingo

Måltipset

Hästar

Stryktipset

Jack Vegas (spelautomater)

Oddset

Roulette

Trisslotter

Black Jack

Lotto

Kortspel

Bellmanlotter

Månadslotterier t ex: A-lotteriet, Canceledlotteriet, IOGT-NTO-lotterierna

Penninglotter

Illegalt spel

Bingolotter

Annat, nämligen.....

66 Hur mycket har du spelat för de senaste 30 dagarna?

Mindre än 50 kronor

50-99 kronor

100-300 kronor

Mer än 300 kronor

67 Hur mycket har du spelat för i genomsnitt per vecka under de senaste 12 månaderna?

I genomsnitt har jag spelat för _____ kronor i veckan

Här är formuläret slut. Vi ber dig läsa igenom det en gång till och se efter att alla frågor som skall besvaras är besvarade. Om det är något mer du skulle vilja tillägga så kan du använda utrymmet nedan. TACK FÖR DIN MEDVERKAN!

